อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายไว อุตมวงษ์

ณ ฌาปนสถาน (ครุสภา) วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร

วันอาทิตย์ ที่ ๑๔ พฤษภาคม ๑๕

อนุสรณ์
ในงานพระราชทานเพลิงศพ
นายไว อุตมวงษ์

ณ ฌาปนสถาน (คุรุสภา) วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร

วันอาทิตย์ ที่ ๑๔ พฤษภาคม ๑๕

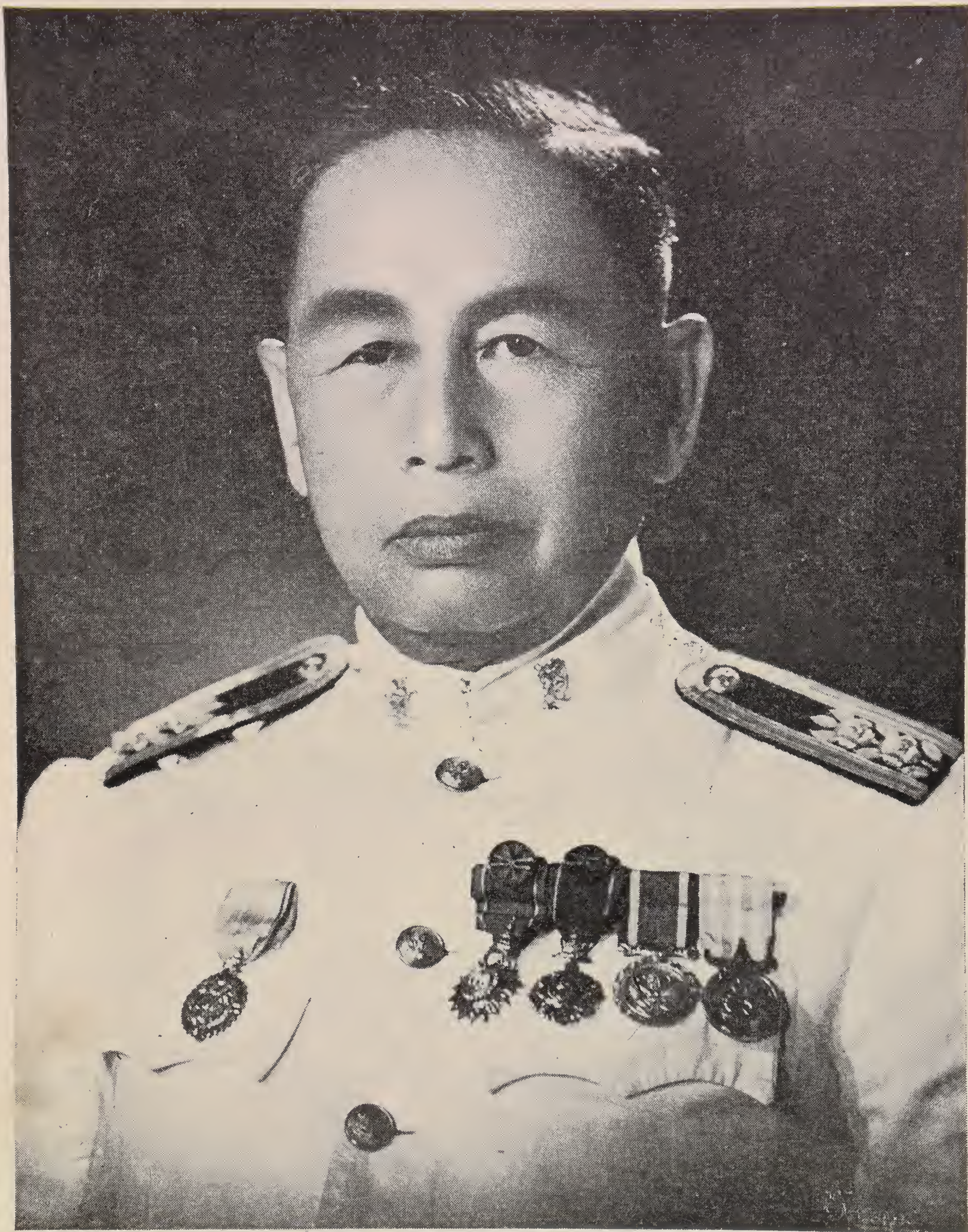

เจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง

แด่ ท่านที่ได้ให้เกียรติ มาในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายไว อุดมวงษ์

หากการต้อนรับ บกพร่อง ไม่ทั่วถึง ขอได้โปรดอภัยให้ด้วย

นายไว อุดมวงษ์

ชาตะ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๒

มรณะ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๕

ประวัติ

นายไว อุดมวงษ์ เกิดเมื่อวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๒ ที่บ้านตำบลเมืองใหม่ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

ประวัติการศึกษา

โรงเรียนประจำจังหวัดปราจีนบุรี	๓ ปี
โรงเรียนประจำมณฑลปราจีนบุรี	๓ ปี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกครุศึกษา	๑ ปี
โรงเรียนฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศ	๑ ปี

(ได้ประกาศนียบัตรครูประถม ปป.)

ประวัติการรับราชการ

พ.ศ. ๒๔๖๒ ดำรงตำแหน่งครูน้อยประจำจังหวัดปราจีนบุรี

พ.ศ. ๒๔๖๒ ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนประจำจังหวัดกบินทรบุรี

พ.ศ. ๒๔๖๖ ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนนครนายก

พ.ศ. ๒๔๖๘ ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ประจำจังหวัดชลบุรี

พ.ศ. ๒๔๖๘ ดำรงตำแหน่งครูน้อยโรงเรียนประจำมณฑลปราจีนบุรี

พ.ศ. ๒๔๗๓ ดำรงตำแหน่งครูน้อยโรงเรียนมัธยมวัดบพิตรภิมุข

พ.ศ. ๒๔๗๓ ดำรงตำแหน่งครูน้อยโรงเรียนประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช

พ.ศ. ๒๔๘๐ ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยพนักงานที่ดินและโลหกิจจังหวัดพังงา

พ.ศ. ๒๔๘๓ ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยพนักงานที่ดิน และโลหกิจสุราษฎร์ธานี

พ.ศ. ๒๔๘๕ ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยพนักงานที่ดินและโลหกิจจังหวัดนครศรีธรรมราช

พ.ศ. ๒๔๘๖ ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยพนักงานที่ดินและโลหกิจจังหวัดระนอง

พ.ศ. ๒๔๙๐ ดำรงตำแหน่งโลหกิจจังหวัดยะลา

พ.ศ. ๒๔๙๗ ดำรงตำแหน่งโลหกิจจังหวัดระนอง

พ.ศ. ๒๕๐๒ ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกโลหกิจกลาง และได้รับเงินเดือนเต็มขั้นในชั้นโท อันดับ ๓ ขั้น ๒๖๕๐ บาท

เครื่องราชอิสสริยาภรณ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสสริยาภรณ์เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย

พ.ศ. ๒๔๘๕ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสสริยาภรณ์เบญจมาภรณ์ช้างเผือก

พ.ศ. ๒๔๙๓ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสสริยาภรณ์เหรียญบรมราชาภิเษก

พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสสริยาภรณ์จตุรถาภรณ์มงกุฎไทย

พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสสริยาภรณ์เหรียญจักรพรรดิมาลา

พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสสริยาภรณ์จตุรถาภรณ์ช้างเผือก

พ.ศ. ๒๕๐๒ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสสริยาภรณ์ตรารัตนาภรณ์ชั้นที่ ๕

อาลัยคุณไว

ข้าพเจ้าได้รู้จัก คุณไว อุดมวงษ์ เมื่อคุณไวใกล้จะหมดอายุราชการแล้ว ตอนที่ข้าพเจ้าเป็นอธิบดีบัญชาการกรมโลหกิจสมัยนั้น คุณไวรับราชการเป็นโลหกิจจังหวัดระนอง ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการทำเหมืองมากแห่งหนึ่ง ที่นั่นมีเหมืองทั้งฝรั่ง ไทย จีน คุณไวต้องเป็นโลหกิจจังหวัดที่สามารถคนหนึ่ง จึงปรับตัวเข้าได้กับนาย-เหมืองชาติต่าง ๆ ทำให้ดูแลผลประโยชน์ของราชการโลหกิจได้อย่างเรียบร้อย เมื่อมีการปรับปรุงตัวบุคคลที่จะเป็นหัวหน้าแผนกโลหกิจกลาง ซึ่งตั้งขึ้นใหม่เพื่อบริหารงานหลายจังหวัดที่ยังไม่มีแผนกโลหกิจจังหวัดเกิดขึ้น ทางกรมได้เลือกคุณไวมาเป็นหัวหน้าแผนก และอยู่ในตำแหน่งนี้ไม่นานก็ต้องออกจากราชการ เพราะครบเกษียณ-อายุ

คุณไวใช้ชีวิตเงียบ ๆ ไม่โลดโผนเหมือนผู้อื่น ไม่ใคร่เข้าเจ้านาย ทำงานไปตามหน้าที่ ผู้บังคับบัญชาทุกคนรักและให้ความสนับสนุน เมื่อออกจากราชการไม่ได้มาเยี่ยมเยียนกันเลย จึงไม่ทราบสารทุกข์สุขดิบ มาทราบเอาเมื่อสิ้นชีวิตไปแล้ว ขอถือโอกาสนี้ตั้งความปรารถนาให้คุณไวไปสู่สุคติ ขอให้กรรมดีที่ทำไว้นั้นสนองให้ประสพแต่สุขในสัมปรายภพตลอดไป

ปลัดกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ

๒๗ เมย. ๒๕๑๕

คำไว้อาลัย

ของ

พระปลัดเสนอ สิริปัญโญ เจ้าอาวาสวัดตโปทาราม

เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ ขณะฉันเพลอยู่ที่วัด มีบุรุษไปรษณีย์นำโทรเลขไปให้ และได้ฉีกออกอ่าน ใจความโทรเลขว่า **"พ่อถึงแก่กรรมเสียแล้ว กโมทย์"** อ่านทบไปทวนมาและระลึกว่า พ่อนี้คือใคร ? กโมทย์นั้นคือใคร อยู่ที่ไหน ? สมองทำงานหนักอึ้ง เลยคิดไปทุกทิศที่บุคคลรู้จักคุ้นเคย ต่อมาระลึกได้ว่า กโมทย์นั้น เป็นบุตรของคุณไว อุดมวงษ์ จึงรู้ว่า คุณไวได้ถึงแก่กรรมเสียแล้ว หลังจากฉันเพลเสร็จแล้ว ก็เตรียมตัวเดินทางมากรุงเทพ ฯ และแจ้งข่าวทางสถานีวิทยุ อ.ส.จ. เพื่อแจ้งให้ญาติพี่น้องและผู้เคารพนับถือได้ทราบกันโดยทั่วถึง

คุณไว อุดมวงษ์ เมื่อยังมีชีวิตอยู่และอยู่ที่ระนองได้ร่วมงานสร้างวัดตโปทาราม **(พระน้ำร้อน)** ตั้งแต่ริเริ่มสร้าง ดำเนินการขออนุญาตที่ดิน ขออนุญาตสร้างและรายงานการก่อสร้างตามโครงการ เพื่อขอประกาศตั้งเป็นสำนักสงฆ์จนสำเร็จ กับทั้งชักชวนพุทธบริษัทให้ร่วมกันในการสร้างวัดอีกด้วย แม้ท่านจะมาอยู่ทางกรุงเทพ ฯ แล้วก็ตาม ในระยะ ๑๖ ปี ได้ช่วยพัฒนาวัดและสิ่งก่อสร้างภายในวัดตลอดจนพัสดุภัณฑ์ต่าง ๆ ไว้มากเหลือที่จะพรรณา เพราะท่านได้บริจาคทั้งกำลังกาย กำลังความคิดและกำลังทรัพย์ ซึ่งนับว่า เป็นเจตนาที่เป็นบุญกุศลและเป็นมหากุศลอันยิ่งใหญ่อีกด้วย ที่คงอยู่เป็นอมตะที่เป็นประโยชน์แก่คนรุ่นหลัง

ดังนั้น ในงานพระราชทานเพลิงศพวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๑๕ คุณชวัชชัย อุดมวงษ์ บุตรชายได้มีหนังสือไปให้อาตมา ฯ เขียนเรื่องลงพิมพ์ในหนังสืออนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพด้วย จึงได้รวบรวมประวัติของวัดตโปทารามโดยสังเขปมาลงพิมพ์ในหนังสือที่ท่านกำลังถืออยู่นี้

ด้วยอานุภาพแห่งคุณพระ ศรีรัตนตรัย และ อานุ ภาพแห่ง บุญกุศล การ สร้างวัดตโปทาราม (**พระน้ำร้อน**) อันเป็นกรรมดีที่ได้กระทำแล้ว ขอจงตามอำนวยผลให้ดวงวิญญาณของคุณไว อุดมวงษ์ ให้ได้รับความสุขเสวยสมบัติอันเป็นทิพย์ในสัมปรายภพนั้นเทอญ.

คติธรรมระหว่างวัดกับบ้าน

วัดจะดีมีหลักฐานเพราะบ้านช่วย บ้านจะสวยเพราะมีวัดดัดนิสัย
บ้านกับวัดผลัดกันช่วยยิ่งอวยชัย ถ้าขัดกันก็บรรลัยทั้งสองทาง ฯ

(ของเก่า)

วัดตโปทาราม (พระน้ำร้อน)

อนุสรณ์แด่คุณไว อุดมวงษ์ อดีตโลหกิจจังหวัดระนอง

๑) **ที่ตั้ง** วัดตโปทาราม ตั้งอยู่เชิงเขาบ่อน้ำร้อน ริมทางหลวงจังหวัดสายระนอง–หาดส้มแป้น ซึ่งติดต่อกับสวนสาธารณะรักษะวาริน ของเทศบาลเมืองระนอง มีเนื้อที่ ๒๐ ไร่ มีอาณาเขตดังนี้:–

ทิศเหนือ จดภูเขาบ่อน้ำร้อนมีหลักเขตวัดเป็นเครื่องหมาย

ทิศใต้ จดทางหลวงสายระนอง–หาดส้มแป้น

ทิศตะวันออก จดคูน้ำและมีหลักเขตวัดเป็นเครื่องหมาย

ทิศตะวันตก จดคูน้ำและสวนสาธารณะรักษะวาริน

๒) **ประวัติความเป็นมาของวัด** วัดนี้เดิมที่ที่สร้างวัดนี้เป็นที่สงวนของกระทรวงมหาดไทย เพราะอยู่ในบริเวณบ่อน้ำร้อน เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๔๙๙ นายไว อุดมวงษ์ ได้ยื่นขออนุญาตสร้างสำนักสงฆ์ในที่สงวนนี้ ในที่สุดก็ได้รับอนุญาตจากหนังสือจังหวัดด่วนมากที่ ๒๒๑๓๘/๒๔๙๙ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๔๙๙ อนุญาตให้ทำการสร้างสำนักสงฆ์ในที่สงวนได้ ต่อจากนั้นนายไว อุดมวงษ์ ก็ได้ยื่นเรื่องราวขออนุญาตการสร้างสำนักสงฆ์หรือสร้างวัดตามระเบียบ ทางคณะสงฆ์ ได้รับอนุญาตสร้างวัดตามหนังสืออำเภอที่ ๑/๒๕๐๐ ลงวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๐๐ ชื่อว่า **"วัดชลระอุสังฆาวาส"** เพราะตั้งอยู่ใกล้กับบ่อน้ำร้อนที่ร้อนระอุอยู่เสมอ ๓ บ่อคือ บ่อพ่อมีความร้อน ๗๐° เซ็นติเกรด บ่อแม่มีความร้อน ๖๕° เซ็นติเกรด และบ่อลูกมีความร้อน ๖๕° เซ็นติเกรด น้ำร้อน ๓ บ่อนี้มีแร่ธาตุผสมอยู่หลายอย่าง อาทิ เช่น ธาตุกำมะถัน เป็นต้น นอกจากนั้นถนนที่ตัดมาสู่บ่อน้ำร้อนก็ชื่อว่า **"ถนนชลระอุ"**

ในกาลต่อมาเมื่อได้สร้างวัดขึ้นแล้ว ได้รายงาน การก่อสร้าง วัดต่อ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการเพื่อขอประกาศตั้งเป็นสำนักสงฆ์ ปรากฏว่า ทางราชการคณะสงฆ์ให้เปลี่ยนนามเสียใหม่ว่า **"วัดตโปทาราม"** เพื่อให้พ้องกับวัดในประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในประเทศอินเดียที่ตั้งอยู่กับบ่อน้ำร้อนชื่อ **ตโปทานที** เรียกวัดนั้นว่า **วัดตโปทาราม** เช่นเดียวกัน

การดำเนินการนั้นปรากฏว่า ราวเดือนมิถุนายน ๒๔๙๙ ท่านพระครูประจักษ์สารธรรม อดีตเจ้าคณะอำเภอเมืองระนอง พร้อมด้วยพระปลัดชาญ (พระครูธีรพงศ์คณารักษ์) นายไว อุดมวงษ์ นายสุริยะ ณ ระนอง นายโยธิน ธันว์ธนะ ได้ไปหาที่ตั้งวัดในบริเวณใกล้เคียงกับบ่อน้ำร้อน ทั้งสองฝากคลองหาดส้มแป้น ซึ่งเป็นที่สงวนของมหาดไทยอยู่ใกล้ชิดกับเขตเทศบาล เมื่อเห็นสถานที่ตั้งวัดอยู่ปัจจุบันนี้เหมาะ นายไว อุดมวงษ์ ขณะนั้นดำรงตำแหน่ง โลหกิจจังหวัดระนอง เป็นผู้ดำเนินการขอที่ตั้งวัดและอนุญาตสร้างวัดตามกล่าวข้างต้น

การดำเนินการสร้างนั้นทำเป็น ๒ ทางคือ

๑) ดำเนินการขออนุญาตสร้างวัดตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ

๒) ดำเนินการหักร้างถางพงในบริเวณที่ตั้งวัด และสร้างเสนาสนะชั่วคราว คือ สร้างกุฏิหลังเล็ก ๆ อยู่เฉพาะรูป ๓ หลัง โรงครัวหอฉัน ๑ หลัง ศาลาธรรม ๑ หลัง และสุขา ๑ ที่

ครั้นถึงวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ นายไว อุดมวงษ์ พร้อมด้วยคณะพุทธบริษัทชาวระนองที่มีจิตศรัทธาช่วยกันบริจาคทรัพย์สร้างสำนัก ได้อาราธนาพระภิกษุสามเณรจากวัดสุวรรณคีรีวิหารและวัดอุปนันทาราม รวม ๑๐ รูป มาทำการฉลองสำนักสงฆ์และนายไว อุดมวงษ์ พร้อมกับคณะได้ถวายสำนักพร้อมวัตถุก่อสร้างให้เป็นสมบัติของสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เมื่อเสร็จพิธีสงฆ์แล้ว เจ้าคณะจังหวัดระนองและเจ้าคณะอำเภอเมืองระนองได้อนุมัติแต่งตั้งให้พระปลัดเสนอ สิริปัญโญ เป็นเจ้าสำนักแห่งนี้สืบมาจนถึงปัจจุบัน

ส่วนการดำเนินการสร้างวัดนั้น ได้ดำเนินการในรูปกรรมการ กรรมการชุดแรกซึ่งตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๔๙๙ มีดังนี้:-

๑) พระปลัดเสนอ สิริปัญโญ เจ้าสำนักสงฆ์เป็นประธานกรรมการ

๒) นายไว อุคมวงษ์ (ถึงแก่กรรมแล้ว) กรรมการ

๓) ขุนนิคมประศาสน์ กรรมการ

๔) หมื่นระมัดนิยมไทย กรรมการ

๕) นางสาวสมศรี ณ ตะกั่วทุ่ง (นางสมศรี ทักษรัตนศรัณย์) กรรมการและเลขานุการ เมื่อมีงานเพิ่มขึ้น ได้เลือกกรรมการเพิ่มขึ้นอีก ๒ ท่าน

๖) นายชุมพล ธรรมวิโรจน์ (ลาออกกลับบ้านเดิมชุมพร) กรรมการ

๗) นางสาวสมมิตร หอหงษ์ (ย้ายไปเป็นอาจารย์วิทยาลัยเทคนิคภาคใต้สงขลา) เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ต่อมาเมื่อปีการฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ เป็นต้นมาได้ทำการขุดปราบแผ้วถางบริเวณวัด วางแผนผังที่จะสร้างอาคารถาวร การก่อสร้างนั้นได้รับความร่วมมือจากพระเถระผู้ใหญ่และทายกทายิกาผู้มีศรัทธาดังนี้

(๑) **สร้างกุฎีตามแบบมาตรฐาน** ขนาด กว้าง ๓ เมตร ยาว ๓ เมตร รวม ๘ หลัง ย้ายของเก่ามาสร้างใหม่ ๓ หลัง เป็น ๑๑ หลัง มีผู้สร้างต่อไปนี้:-

๑) พระรณังควินัยมุนีวงศ์ เจ้าคณะจังหวัดระนอง บริจาคทรัพย์สร้าง ๑ หลังเป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท ให้ชื่อว่า **"กุฎีรณังค์"**

๒) พระธรรมวรนายก อดีตเจ้าคณะภาค ๘ อธิการบดีมหาจุฬาลงกรณ์-ราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ วัดมหาธาตุ พระนคร เจ้าคณะจังหวัดนครนายก วัดอุดมธานี บริจาคทรัพย์สร้าง ๑ หลัง เป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาท ให้ชื่อว่า **"กุฎีทักษิณ"**ฯ

๓) พระครูอุปถัมภ์บุรีกร เจ้าคณะอำเภอกระบุรี วัดจันทาราม ระนอง พร้อมด้วยคณะบริจาคทรัพย์สร้าง ๑ หลังเป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาทให้ชื่อว่า **"กุฎีชนานุกูล อ. บุรีกร"**

๔) พระครูนิวาตธรรมคุณ อดีตวินัยธรจังหวัด วัดมัชฌิมเขต อ. กระบุรี จ. ระนอง บริจาคทรัพย์ ๑ หลัง เป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาทให้ชื่อว่า **"กุฏินิวาตธรรมคุณ"**

๕) นายไว อุดมวงษ์ อดีตโลหกิจหรือทรัพยากรธรณีจังหวัดระนอง บริจาคทรัพย์สร้าง ๑ หลังเป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท ให้ชื่อว่า **"กุฏิไว อุดมวงษ์"**

๖) นายพิทัก ณ ระนอง กับนางสมถวิล อุดมวงษ์ บ้านตลาดใหม่ระนอง บริจาคทรัพย์สร้าง ๑ หลังเป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาทให้ชื่อว่า **"กุฏิถวิล-พิทักษ์"**

๗) หมื่นระมัดนิยมไทย บ้านสะพานยูง ระนอง พร้อมด้วยคณะผู้ปฏิบัติธรรมบริจาคทรัพย์สร้าง ๑ หลัง เป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาท ให้ชื่อว่า **"กุฏิโยคี"**

๘) นายสว่าง พู่ทอง บ้านปากจั่น อ. กระบุรี จ. ระนอง พร้อมด้วยคณะได้บริจาคทรัพย์สร้าง ๑ หลังเป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท ให้ชื่อว่า **"กุฏิพู่ทอง"**

๙) นางเลี่ยนหง่าว อินทวัชกุล กับนางสาวพิน เหมะภูติ บ้านตลาดบางส้านระนอง บริจาคทรัพย์สร้าง ๑ หลังเป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาท ให้ชื่อว่า **"กุฏิ-เลี่ยนหง่าว-พิน"**

๑๐) นางเลี่ยนซุ่ย แซ่ต่อ กับ นางสาวสิวฮ่ง กุลมลิวัลย์ บ้านตำบลหงาว อ. เมือง จ. ระนอง ได้ร่วมกันบริจาคทรัพย์สร้าง ๑ หลังเป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาทให้ชื่อว่า **"กุฏิเลี่ยนซุ่ย-สิวฮ่ง"**

๑๑) นางเงาะ สิงห์ กับ นางเส่งยิ่ม ศรีสกุล บ้านตลาดพม่า ระนอง ได้บริจาคทรัพย์สร้าง ๑ หลังเป็นเงิน ๑๕,๐๐๐ บาท ให้ชื่อว่า **"กุฏินางเงาะสิงห์อุทิศ"**

(๒) **สร้างศาลาการเปรียญ ๑ หลัง** โดยทุนของวัดและพุทธบริษัทชาวระนองช่วยกันบริจาคทรัพย์สร้างเป็นเงิน ๖,๐๐๐ บาท

(๓) **โรงครัวหอฉัน** โรงครัว หอฉัน สร้างโดยเงินทุนของวัดคณะพุทธบริษัทสมทบต่อมานายฟู๊กต๋ง นางล้วน โรสิงห์ กับคณะให้บริจาคสมทบอีก พร้อมด้วยคณะชาวพุทธเหมืองโชน ร่วมกันบริจาคทรัพย์สร้าง-ซ่อมแปลง เป็นเงิน ๓๕,๐๐๐ บาท

(๔) **ห้องสมุด**วัดตโปทาราม (สิวฮ่งวิทยาคาร) สร้างโดยเงินทุนของนาง สิวฮ่ง นายฟู้ก๊กต่ง และนางล้วน โรสิงห์ พร้อมคณะบริจาคสมทบสร้าง ๑ หลัง เป็นเงิน ๓๕,๐๐๐ บาท

(๕) **บ่อน้ำ** อนุสรณ์ ๒๕ พุทธศตวรรษ โดยพระชัด สิริจันโท กับนายช้อย รุ่ง-พิทักษ์ กับคณะเจ้านาคปี ๒๕ พุทธศตวรรษ ช่วยออกเงินและกำลังขุด ๑ บ่อ

(๖) **ต้นพระศรีมหาโพธิ**อนุสรณ์ ๒๕ พุทธศตวรรษ โดยนายเท่า เนืองนอง อยู่บ้านทรายแดง อ. เมือง จ. ระนอง ได้นำกิ่งโพธิ์ที่พระธุดงค์นำเมล็ดจากอินเดีย มาปลูกไว้ที่บ้านทรายแดง ตอนมาปลูกที่วัดนี้ ๑ กิ่ง เพื่อเป็นอนุสรณ์

(๗) นายวิโรจน์ ณ ระนอง ได้สร้าง**กุฏิวิปัสสนากัมมัฏฐาน** ๑ หลัง ยาว ๘ ห้อง เป็นเงินประมาณ ๘,๕๐๐ บาทให้ชื่อว่า **"เรือนพิทักษ์วิโรจน์"**

(๘) นายพุทธเสน ศรีเลขา บ้านตลาดเก่าระนอง ได้บริจาคทรัพย์สร้าง**สุขา** ๑ ที่ เป็นเงิน ๕๐๐ บาท

(๙) สร้าง**ห้องอาบน้ำ** ๒ ห้อง ถังน้ำ ๒ ถัง วางท่อประปา ทำที่ตั้งถังน้ำ เป็นเงิน ๒,๕๐๐ บาท

(๑๐) สร้าง**โรงเรียนปริยัติธรรม** ๒ ห้องเรียนเสาคอนกรีต ผนังก่ออิฐซิเมนต์หลังคามุงกระเบื้องลอนคู่ ได้เงินค่าก่อสร้างจาก กฐินกรุงเทพ ฯ ธนบุรี และชาวระนองร่วมกันเป็นเงิน ๓๖,๐๐๐ บาทเศษ

(๑๑) **ศาลา**หน้าวัดสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ ต้อนรับพระราชชนนีศรีสังวาลย์ หรือพระศรีพัชรินทราบรมราชชนนี เงิน ๔,๓๐๕ บาท (ปัจจุบันได้รื้อออกเพราะชำรุด)

(๑๒) การสร้าง**กำแพง**ปูนซิเมนต์ล้อมวัด ๒ ด้าน คือ ด้านทิศใต้ กับทิศ-ตะวันตก โดยอุบาสิกาเลื่อน-สนิทพงษ์บริจาคทรัพย์ส่วนตัวบ้าง ได้ชักชวนให้ผู้มีจิตศรัทธาร่วมบริจาคบ้างที่สร้างไปแล้ว ๗๘ ช่อง คิดเป็นเงินทั้งหมด ๓๕,๗๐๐-บาท กับสร้างสะพานเข้าวัดโดยการเทคอนกรีตยาวประมาณ ๑๐ เมตร เป็นเงินค่า

ก่อสร้าง เป็นเงิน ๕,๓๕๐ บาท-รวมค่าก่อสร้าง ๔๔,๒๗๗ บาท (สี่หมื่นสี่พัน-สองร้อยเจ็ดสิบเจ็ดบาท)

ส่วนโครงการณ์ที่จะทำต่อไปนั้นคือ

๑) สร้างหอระฆัง มีเงินทุนอยู่แล้ว ๖๖๕ บาท

๒) สร้างโรงพระอุโบสถ เขตวิสุงคามสีมา ขนาดกว้าง ๓๐ เมตร ยาว ๔๐ เมตร เฉพาะตัวอุโบสถกว้าง ๒๒ เมตร ยาว ๑๕ เมตร มีเงินทุนอยู่แล้วประมาณ ๔๐,๐๐๐ บาทเศษ ได้เตรียมที่โดยการขุดปราบที่ไว้แล้ว

๓) สร้างตึกอาพาธสงฆ์บริเวณโรงพยาบาลระนอง ได้รวบรวมทุนไว้ประมาณ ๑๔,๓๙๘ บาท รับบริจาคอยู่เสมอเพื่อนำมาสะสมไว้

๔) โครงการทำซุ้มประตูเข้าวัดถาวรและสวยงาม

๕) โครงการสร้างกุฏิรับรองอาคันตุกะ

๖) สร้างพระเจดีย์บรรจุพระบรมธาตุ

๗) สร้างรอยพระพุทธบาทจำลอง

๘) สร้างสัตตมหาสถานและสังเวชนียสถานจำลอง บนเขาบ่อน้ำร้อน

๙) สร้างเตาเผาศพและศาลา ป่าช้าหรือที่เก็บศพ

๑๐) ซ่อมแซมกุฏิ ศาลาธรรม ที่สร้างมานานจะได้ซ่อมสร้างใหม่

๑๑) นอกนั้น ขุดปราบขยาย ปลูกต้นไม้ ผลไม้พึ่งร่ม ทั่วบริเวณวัด

๑๒) ทำถนนทางเข้าวัด และทำคูระบายน้ำในบริเวณวัด

การก่อสร้างและการพัฒนานี้ ยังต้องทำอีกมาก และต้องอาศัยทุนทรัพย์มากเหมือนกัน ถือแบบค่อยทำ ค่อยไปรูปพัฒนา

(๓) **กิจกรรมของวัดตโปทาราม** กิจกรรมการการดำเนินงานของวัดตโปทารามนั้นแบ่งออกเป็น ๔ แผนก

๑) การก่อสร้าง ซึ่งมีขุนนิคมประศาสน์ เป็นกรรมการเจ้าหน้าที่

๒) การโภชนาการและบัญชีของวัด ซึ่งมีหมื่นระมัด นิยมไทย เป็นกรรมการเจ้าหน้าที่

๓) การศึกษาปริยัติธรรม การปกครองภายในวัดและ

๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดย พระปลัดเสนอ สิริปัญโญ เป็นผู้อำนวยการ

๔) **วัตถุเคารพและความสำคัญทางประวัติศาสตร์** วัดนี้ตั้งอยู่ใกล้กับสวนสาธารณะรักษะวาริณ ซึ่งมีธารน้ำร้อนที่ไหลระอุอยู่เสมอมิได้ขาด ที่เป็นบ่อมี ๓ บ่อ มีชื่อตามสมมติว่า บ่อพ่อ บ่อแม่ บ่อลูก บ่อนั้นมีความร้อนไม่เสมอกัน และบ่อนี้มีมานานแล้ว ใครจาไประนองก็ต้องไปชมสถานที่แห่งนี้

นอกนั้นสถานที่นี้ยังมีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์องค์หนึ่งเรียกว่า "**พระน้ำร้อน**" หรือพระมหากัจจายนะรักษะวารินวรฤทธิ์ เป็นที่เคารพของชาวระนองโดยเฉพาะชาวจีนนั้นนับถือมาก ในเทศการตรุษจีนมีลูกประทัดดังสนั่นไปทีเดียว

นอกนั้น พระพุทธรูปอีกองค์หนึ่งซึ่งประดิษฐานอยู่ที่โรงธรรมวัดตโปทาราม ซึ่งนายบุญพันธ์ แขวัฒนะ ผู้จัดการธนาคารนครหลวงไทย สาขาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา บริจาคให้ ชื่อว่า พระสุพรรณรังษิตโปญาณเสน ซึ่งนำมาประดิษฐานไว้เป็นที่เคารพสักการะของพุทธบริษัทชาวระนอง เป็นพระพุทธรูปโบราณสมัยอยุธยาสร้างด้วยหินทราย

แต่อย่างไรก็ดี วัดตโปทารามนี้ สมัยเมื่อนายไว อุดมวงษ์ ยังดำรงกรรมการและอยู่ที่ระนองนั้น ได้ชักชวนและเป็นกำลังอันสำคัญที่จะช่วยสร้างสรรค์ให้วัดเจริญโดยรวดเร็ว ทำให้ชื่อเสียงของวัดขจรไปทั่วทิศานุทิศ

วัดตโปทารามนี้ แต่เดิมทีเดียวจะจัดวัดในรูปอรัญญวาสีแต่อย่างเดียว และมุ่งในทางปฏิบัติวิปัสสนากรรมมัฏฐานเป็นสำคัญ แต่ปัจจุบันต้องทำหน้าที่ ๓ อย่าง คือ การศึกษาปริยัติ และนำทางปฏิบัติ ต่อจากนั้นก็ออกเผยแผ่ในจังหวัดและต่างจังหวัดอีกด้วยในฐานะธรรมทูตในประเทศอยู่ในสายที่ ๙

วัดตโปทารามนี้ ยังคงดำรงอยู่ตราบใดก็เป็นเครื่องเตือนใจชาวระนองและผู้ที่ได้มีโอกาสไปพบเห็นอยู่เพียงนั้น เป็นอนุสรณ์หรืออนุสาวรีย์ให้ระลึกถึงผู้สร้าง คือ นายไว อุดมวงษ์ ซึ่งบัดนี้นายไว อุดมวงษ์ ได้ถึงแก่กรรมแล้ว สิ่งที่ยังเหลืออยู่คือคุณความดีและวัดตโปทาราม (**พระน้ำร้อน**)

คำไว้อาลัย

ของ

ขุนนิคมประศาสน์ นายกพุทธสมาคมจังหวัดระนอง

และ

ไวยาวัจกร วัดตโปทาราม (พระน้ำร้อน) ระนอง

เมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ เวลาประมาณ ๑๒.๐๐ น. ระหว่างป่วยรักษาตัวอยู่โรงพยาบาลจังหวัดระนอง ได้ทราบจากพระปลัดเสนอ สิริปัญโญ เจ้าอาวาสวัดตโปทารามและเจ้าคณะตำบลกะเปอร์ว่า คุณไว อุดมวงษ์ ได้วายชนม์เสียแล้ว ณ โรงพยาบาลพระปิ่นเกล้า ทหารเรือ นครหลวงธนบุรี ทันทีนั้น รู้สึกใจหาย เกิดความเศร้าและเสียดายเป็นอย่างยิ่ง ถึงแม้จะทราบอยู่แก่ใจว่า ความเจ็บความตาย เป็นธรรมดาของสัตว์โลกก็ตาม

คุณไว อุดมวงษ์ ได้ร่วมกับพระปลัดเสนอ สิริปัญโญ และข้าพเจ้าร่วมกับคนอื่น ๆ อีกหลายคนได้ริเริ่มหักร้างถางพงบุกเบิกสร้างวัดตโปทาราม โดยสละกำลังกายกำลังใจและกำลังทรัพย์ เพื่อสนับสนุนกิจการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ยังผลให้วัดยังรากฐานมั่นคงพอสมควรแก่สภาพของท้องที่และโอกาส ทั้งได้รับอนุญาตให้สร้างวัดและประกาศตั้งเป็นวัดโดยชอบตามกฎหมายและกฎมหาเถรสมาคม ตามปกติคุณไว อุดมวงษ์ มีความสนใจและเอาใจใส่ในการบำเพ็ญสาธารณกุศลอยู่เนืองนิตย์ ด้านความเห็นก็เป็นสัมมาทิฐิชนอันควรยกย่องและชมเชยเป็นอย่างยิ่ง เมื่อเราเสียคนดีที่มีศีลธรรมและคุณธรรมไป ก็ย่อมบังเกิดความโศรกสลดสังเวชแก่บรรดาญาติสนิทมิตรสหายเป็นอันมาก โดยเฉพาะภรรยาบุตรธิดา

ด้วยอำนาจกุศลผลบุญซึ่งคุณไว อุดมวงษ์ และข้าพเจ้าได้กระทำไว้แล้วนั้นอาทิ เช่น การช่วยดำเนินการสร้างวัดตโปทาราม (**พระน้ำร้อน**) อ.เมือง จ.ระนอง ขอจงเป็นพลวะปัจจัยตามส่งให้ดวงวิญญาณของคุณไว อุดมวงษ์ ให้ไปสู่สุคติภูมินั้นเทอญ.

ปิตาอาลัย

ลูกเองก็ไม่อาจทราบได้แน่ชัดถึงความรู้สึกของผู้อื่น ที่มีต่อคุณพ่อผู้เคยไป ด้วยความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารีเพื่อนบ้าน เป็นที่รักใคร่ของลูกหลาน ผู้บังคับบัญชา และญาติมิตรทุก ๆ คน ตลอดชีวิตของคุณพ่อลูกพูดได้เต็มปาก ว่าเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตว์สุจริตเป็นที่สุด ซึ่งลูกจะพยายามตามในสิ่งนี้ต่อไป

การจากไปของคุณพ่อในครั้งนี้ ลูก ๆ ทุกคนตกใจและเสียใจอย่างที่สุด ถึงแม้จะรู้ดีว่าเป็นเรื่องธรรมดาของโลกก็ตาม แต่ก็ยากที่จะระงับความรู้สึกอันนี้ได้ ในเมื่อร่มโพธิ์ร่มไทรของลูก ๆ ที่เคยปกป้องคุ้มครอง ให้ความร่มเย็นให้ความสุขตลอดมาได้โค่นลงเช่นนี้ ใครล่ะจะทนได้

คุณพ่อครับ! ไม่ว่าวิญญาณของคุณพ่อจะอยู่ ณ พบแห่งใดก็ตามขอได้โปรดรับทราบไว้ด้วยเถิดว่า ลูก ๆ ทุกคนก็จะยังคงให้ความเคารพ, รัก, ระลึกถึงคุณพ่ออยู่เสมอไปเช่นเมื่อคุณพ่อยังมีชีวิตอยู่ และทุก ๆ คนก็จะประพฤติปฏิบัติตาม อยู่ในกรอบของความดี ให้สมกับความตั้งใจของคุณพ่อ ที่อยากจะเห็นลูก ๆ ทุกคนเป็นลูกที่น่ารักของคุณพ่อทุก ๆ คน เพื่อที่วิญญาณของคุณพ่อ ที่ได้รับรู้ในการกระทำอันนี้ คงจะภาคภูมิใจ และมีความสุขสมกับความตั้งใจของคุณพ่อตลอดไป

กุศลผลบุญจงดลบันดาลให้คุณพ่อ ประสพแต่ความสุขในสัมปรายภพ เทอญ

ลูก

ภาคความรู้เรื่องโรคหัวใจสำหรับประชาชน

โดย

ศาสตราจารย์นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี

โรคหัวใจ

โรคหัวใจเป็นโรคหนึ่งที่ได้ทำลายชีวิตมนุษย์ลงปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมาก จนนับได้ว่าเป็นโรคอันดับที่หนึ่งในบรรดาโรคทั้งหลายที่ทำให้มนุษย์เสียชีวิตไป มักจะมีปัญหาที่ประชาชนส่วนมากอยากจะทราบกันมากก็คือ อยากจะทราบว่าอาการของโรคหัวใจนั้นมีอย่างไร และเราจะรู้สึกอย่างไรว่าเราเป็นโรคหัวใจ ปัญหาดังกล่าวนี้ขอตอบให้เข้าใจว่า คนไข้เป็นโรคหัวใจอยู่แล้วนั้น ถ้าหากไม่อยู่ในระยะที่เป็นมากแล้ว ส่วนมากหาได้มีอาการที่ผิดปกติแต่อย่างไรไม่ จำนวนมากรายยังคงมีความรู้สึกว่าตนสมบูรณ์ดีเยี่ยงบุคคลทั้งหลาย เพราะคนเหล่านั้นใช้ชีวิตของตนไปอย่างธรรมดา ๆ และหัวใจยังอาจทนต่อความเป็นอยู่ตามปกติได้ เมื่อใดหัวใจยังรับภาระในการทำงานอย่างหนักเกินกว่าที่ควร อาการผิดปรกติจึงจะปรากฏขึ้น คนไข้จะเริ่มสังเกตว่าตนหายใจได้สั้น ๆ และหายใจขัด ๆ จนถึงกับนอนราบ ๆ ไม่ได้ ต้องลุกขึ้นนั่งพิงหายใจ อาการเช่นนี้จะเกิดขึ้นเมื่อได้ออกแรงหรือทำงาน ซึ่งในระยะแรกก็เป็นงานที่ตนเคยปฏิบัติได้ แต่ระยะหลัง ๆ เพียงออกแรงเล็กน้อยก็รู้สึกเหนื่อยทันที พร้อม ๆ กันนั้นก็จะมีอาการบวมที่เท้าและข้อมือ อ่อนเพลีย มึนซึม รู้สึกหัวใจเต้นแรง และถ้าหากในรายที่เลือดไปเลี้ยงกล้ามเนื้อของหัวใจไม่พอเพียง จะเกิดอาการเจ็บปวดอย่างรุนแรงที่บริเวณหัวใจ อาการเจ็บหัวใจนี้จะมีที่หน้าอกเบื้องซ้ายและปวดแผ่ไปทางต้นคอผ่านไปถึงแขน มักจะเกิดขึ้นเมื่อมีอาการออกแรง การตื่นเต้น การเปลี่ยนแปลงของอารมณ์ หรือเมื่อภายหลังอิ่มอาหาร ในเวลาที่อิ่มอาหารเต็มที่ถ้าหากออกแรงใด ๆ สักเล็กน้อยเท่านั้น อาการเจ็บหัวใจจะเกิดขึ้นได้ง่ายทันที

การเจ็บที่หน้าอก อาการอ่อนเพลี เหงื่อออกและซึมไปพร้อม ๆ กันนี้ มักจะเกิดขึ้นเนื่องจากมีเลือดลิ่มแข็งอุดตันเส้นเลือดที่ไปเลี้ยงหัวใจ บางครั้งชาวบ้านมัก

คิดไปว่าอาการเช่นนั้น เป็นอาการของอาหารไม่ย่อยหรือท้องเฟ้อเท่านั้น แต่อาการเช่นนั้นมักจะทำให้แพทย์ตื่นตกใจกลัว และเป็นห่วงถึงเรื่องโรคของหัวใจนี้อยู่ตลอดเวลา ถ้าหากได้พบคนไข้เช่นนั้นมาหาตน เพราะไม่เวลาใดก็เวลาหนึ่ง ที่ตนจะต้องถูกตามหรือรีบนำคนไข้ไปส่งยังโรงพยาบาลโดยด่วนที่สุด

เมื่อพูดกันถึงต้นเหตุของโรคหัวใจแล้ว ก็พอจะพูดอย่างกว้าง ๆ ได้ว่า ต้นเหตุนั้นจะเป็นอะไรก็ตาม ที่มาทำให้หัวใจต้องทำงานหนักจนเกินไปนั่นเอง มีบางเหตุที่ทำให้มีการทำลายตัวกล้ามเนื้อของหัวใจด้วย

เราอาจแบ่งโรคหัวใจนั้นออกได้อย่างง่าย ๆ เป็น ๖ พวกด้วยกัน ดังนี้

พวกที่ ๑ พวกโรคประสาท ซึ่งมีอาการทำให้สงสัยว่าจะเป็นโรคของหัวใจ หรือคิดว่าเป็นโรคหัวใจ แต่โดยแท้จริงหัวใจยังคงปรกติดี

พวกที่ ๒ โรคหัวใจจากโรคไข้รูมาติค พวกนี้พบได้มากในคนที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว

พวกที่ ๓ โรคหัวใจที่เนื่องมาจากแรงดันเลือดสูง

พวกที่ ๔ โรคเส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจ

พวกที่ ๕ ซิฟิลิสของหัวใจ

พวกที่ ๖ โรคหัวใจแต่กำเนิด โดยมีความผิดปรกติของหัวใจมาแต่กำเนิด

สำหรับพวกแรก คือพวกโรคประสาทที่มีอุปทานว่าเป็นโรคหัวใจนั้นมักจะพบได้มาก คนไข้ [illegible] นี้มักจะมีอาการอ่อนเพลีย เหนื่อยง่ายและรู้สึกหัวใจเต้นอย่างแรง ซึ่งเป็นผลมาจากอาการทางประสาท เมื่อมีอารมณ์ตื่นตกใจกลัวหรือกังวลวิตกต่าง ๆ อาการของคนไข้พวกนี้มักจะมีได้มากและแทบจะเป็นอาการของโรคเกือบทุกชนิด บางครั้งก็จะมีอา[illegible] เอกด้วยเหมือนกัน เมื่อตรวจแล้วจะไม่พบอาการแสดงใด ๆ ที่บอกว่าเป็นโรคหัวใจเลย แต่จะพบโรคประสาทแทน เมื่อเป็นเช่นนั้นแพทย์ก็มักจะให้การรักษาอย่างโรคประสาท และอาการต่าง ๆ ก็จะค่อย ๆ ทุเลาหายไปได้ โรคหัวใจอันเกิดจากอุปทานเช่นนี้ สมัยก่อน ๆ แพทย์มักจะบอกคนไข้ในเมื่อคนไข้ต้อง

การทราบว่าตนเป็นโรคอะไรนั้นว่า–โรคหัวใจอ่อน ซึ่งโดยความตั้งใจนั้นไม่ได้หมายถึงว่าเป็นโรคของหัวใจแท้ ๆ แต่เป็นโรคจิตใจขาดความเข้มแข็งอดทนต่ออารมณ์ของตนเอง เพราะถ้าหากจะบอกคนไข้ว่าเป็นโรคประสาทแล้ว สมัยก่อนนั้นเมื่อยังไม่เข้าใจความหมายของโรคประสาท ก็มักจะไปเข้าใจเอาว่า แพทย์กล่าวหาว่าตนเป็นโรคจิต ซึ่งจะทำให้เกิดความไม่พอใจแพทย์ขึ้น แพทย์จึงต้องหาทางที่จะใช้คำพูดไปอีกด้านหนึ่งคือ บอกว่าหัวใจอ่อนเสีย ส่วนคนไข้กับคิดเอาว่าตนเป็นโรคที่หัวใจไม่ได้คิดไปว่าเป็นโรคทางจิตใจ บางคนเลยยิ่งเพิ่มความหวาดวิตกกังวลต่อโรคหัวใจ-อ่อนของตนมากยิ่งขึ้นก็มี ปัจจุบันนี้คำว่าโรคหัวใจอ่อนไม่ควรจะมีในวงการแพทย์อีกต่อไปแล้ว

สำหรับโรคหัวใจแท้ ๆ นั้น โดยทั่ว ๆ ไปคนไข้นับจำนวนพัน ๆ ซึ่งโรคไม่รุนแรงมากมายนั้น ยังคงทำงานประกอบอาชีพและใช้ชีวิตตามปกติ มักจะมิได้แตกต่างจากบุคคลอื่นอย่างไรเลยแม้แต่น้อย ความตื่นกลัวและวิตกกังวลกับการเป็นโรคหัวใจของตนนั้น บางคนไม่ตกใจและกลัวโรคหัวใจที่ตนเป็นเลย บางคนความกลัวมีมากเกินยิ่งไปกว่าโรคที่เป็นเสียอีก ความกลัวและความวิตกกังวลจนเกินไปจนเป็นเหตุสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้หัวใจยิ่งต้องทำงานหนักยิ่งขึ้น ความขลาดกลัวนี้จะทำให้คนผู้นั้นดำเนินไปสู่โรคต่าง ๆ ได้ ทั้ง ๆ ที่หัวใจปรกติ ได้แก่โรคแรงดันเลือดสูง โรคไข้รูมาติค โรคเส้นเลือดมาเลี้ยงหัวใจ โรคของต่อมธัยรอยด์ และโรคที่ทำให้หัวใจเต้นแรงและเร็วมากตลอดเวลา โรคต่าง ๆ เหล่านี้เป็นต้นเหตุนำไปสู่โรคหัวใจได้ และถ้าเป็นโรคหัวใจอยู่ก่อนแล้ว ก็จะทำให้หัวใจวายได้ง่ายยิ่งขึ้น

อารมณ์ขลาด วิตกกังวลต่าง ๆ นั้น อาจถูกอบรมให้เกิดขึ้นและฝังอยู่ในจิตใจมาเป็นเวลานานนับตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งอาจเนื่องมาจากมีพ่อแม่ที่ตื่นกลัว หรือครอบครัวขาดความสงบสุข เมื่อโตขึ้นมาอารมณ์ขลาดกลัวเหล่านั้นก็จะตามติดมาด้วยเมื่อได้ประสบผันแปรผิดปรกติง่าย โรคหัวใจจะเกิดตามมามาด้วย

ดังนั้นคนไข้หลายคนคงจะสงสัยว่าแพทย์ถามเรื่องต่าง ๆ ที่ไม่เห็นน่าจะเกี่ยวกับอาการของตนเลยทำไม เหตุใดจึงจะต้องถามไปถึงตั้งแต่ครั้งยังอยู่ในวัยเด็ก ๆ ถามถึงบิดามารดา ถามเกี่ยวกับอารมณ์และเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวต่าง ๆ คนไข้บางคนถึงกับรำคาญต่อการซักไซร้ไล่เลียงเช่นนั้น โดยไม่เข้าใจว่าเรื่องต่าง ๆ ที่แพทย์ถามนั้นล้วนแต่เป็นเรื่องสำคัญที่แพทย์อยากทราบ เพื่อนำมาประกอบการวินิจฉัยโรคทั้งสิ้นในวงการแพทย์สมัยปัจจุบันนี้ จิตแพทย์ไม่ใช่จะจำกัดวงให้รักษาเฉพาะพวกคนไข้โรคจิตเท่านั้นหากจะช่วยเป็นกุญแจดอกสำคัญที่ไขแนวทางการรักษาโรคทางกายให้สำเร็จลงด้วยดียิ่ง

เกี่ยวกับต้นเหตุของการเกิดแรงดันเลือดสูง ไข้รูมาติค โรคเส้นเลือดที่ไปเลี้ยงหัวใจ และโรคของต่อมธัยรอยด์นั้นไม่เพียงแต่จะคำนึงถึงเหตุที่เกี่ยวกับอารมณ์และจิตใจเท่านั้น ยังจะต้องคิดไปถึงโรคติดเชื้อต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตัวคนไข้ การครองชีพและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งกรรมพันธุ์ที่อาจเป็นต้นเหตุอีกด้วย

ต้นเหตุส่วนใหญ่ในคนสูงอายุที่ทำให้เกิดโรคหัวใจขึ้นนั้น ได้แก่การมีแรงดันเลือดสูงการมีแรงดันเลือดสูงนี้จะมีอยู่ตลอดเวลาเนื่องมาแต่เส้นเลือดเล็ก ๆ ทั่วร่างกายนั้นหดตัวมีขนาดเล็กลง รูของเส้นเลือดก็เล็กลง ทำให้เลือดผ่านได้น้อย ในเมื่อร่างกายต้องการเลือดเลี้ยงให้พอ หัวใจก็ต้องออกแรงดันมากขึ้น คิดเทียบง่าย ๆ ระหว่างท่อน้ำใหญ่ ๆ กับท่อน้ำเล็ก ๆ ท่อน้ำขนาดใหญ่น้ำจะไหลผ่านได้สะดวกกว่าท่อเล็ก ๆ เป็นธรรมดา จิตใจและอารมณ์ต่าง ๆ เป็นต้นเหตุเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ รวมทั้งกรรมพันธุ์ซึ่งพบได้บ่อย ๆ ว่าจะพบแรงดันเลือดสูงได้ ในครอบครัวเดียวกันเสมอนั้นก็นับว่ามีส่วนเกี่ยวอยู่ด้วย

โรคหัวใจ รูมาติค ที่มักจะเกิดขึ้นในคนหนุ่มสาว กรรมพันธุ์ดูเหมือนจะมีส่วนเกี่ยวข้องเป็นต้นเหตุอยู่ด้วย นอกจากนั้นสิ่งแวดล้อมของความเป็นอยู่ของชีวิตก็เป็นเหตุ เป็นต้นว่า พวกที่อาศัยอยู่ในที่ซึ่งมีคนอยู่หนาแน่นและในถิ่นที่สกปรกอนามัยไม่ดีนั้น จะพบเป็นไข้รูมาติคกันมากกว่าคนที่มีอนามัยของความเป็นอยู่ดี [illegible]

รูมาติคทำให้เกิดการอักเสบของลิ้นหัวใจ ซึ่งในที่สุดทำให้เกิดการตีบแคบหรือลิ้นหัวใจรั่วได้ต่อไป

สำหรับต้นเหตุของโรคเส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจเกิดการตีบตันขึ้นนั้น มักจะเกิดขึ้นเนื่องจากเส้นเลือดนั้นแข็ง การแข็งของเส้นเลือดแดงที่มาเลี้ยงหัวใจทำให้ช่องภายในเล็กลง ก็เหมือนกับท่อน้ำที่เกิดสนิมขึ้นภายในท่อ ทำให้น้ำผ่านไม่ค่อยสะดวกนั่นเอง ถ้าหากว่าเส้นเลือดนั้นตีบตันมาก เลือดไปเลี้ยงกล้ามเนื้อของหัวใจไม่ได้กล้ามเนื้อของหัวใจก็ตายลง เนื่องจากการขาดอาหารและอ๊อกซิเจน จะทำให้เกิดอาการเจ็บหัวใจขึ้นอย่างรุนแรงมาก การได้รับการรักษาอย่างถูกต้อง โรคนี้ก็จะทุเลาและคนไข้จะใช้ชีวิตอย่างปกติไปได้ตลอดชีวิต

เราได้เคยพูดถึงเส้นเลือดแข็งมาแล้วครั้งหนึ่ง การแข็งของเส้นเลือดนี้ยังไม่ทราบต้นเหตุที่แท้จริงนัก แต่จะเกิดขึ้นได้ง่ายในคนที่เป็นโรคเบาหวาน และรายที่มีแรงดันเลือดสูง ๆ ผู้ชายมักจะเกิดขึ้นมากกว่าผู้หญิง

เมื่อพูดถึงโรคหัวใจแล้ว ก็ควรจะได้เข้าใจถึงคำพูดกันอยู่บ่อย ๆ และทำ-ให้ประชาชนทั่วไปตื่นกลัวกันนักหนา คือคำว่า **"หัวใจวาย"** หลายคนด้วยกันคิดว่า–หัวใจวาย เป็นโรคของหัวใจอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการเข้าใจที่ผิดอยู่มาก หัวใจวายไม่ใช่โรค แต่เป็นอาการหรือภาวะของหัวใจที่จะเกิดขึ้นในระยะสุดท้ายของหัวใจ ที่เกิดจากต้นเหตุใด ๆ ก็ได้

ถ้าจะพูดถึงความหมายแล้ว ที่เรียกว่าหัวใจวาย ก็หมายถึงเพียงว่า หัวใจหมดสมรรถภาพที่จะทำหน้าที่สูบฉีดเลือดไปเลี้ยงร่างกายได้ตามปกติ ความหมายมีเพียงเท่านั้นเอง โรคใด ๆ ก็ตาม ไม่เฉพาะแต่โรคหัวใจ เวลาที่ผู้นั้นจะถึงแก่กรรม หัวใจก็จะหยุดเต้น คือ เกิดหัวใจวายขึ้น คนที่ถึงแก่กรรมเพราะความชราภาพ ก็เพราะหัวใจหมดสมรรถภาพและหยุดเต้น นั่นก็คือหัวใจวายเหมือนกัน ดังนั้นก็ไม่ควรนำเอาคำนี้มาทำให้เกิดความวิตกกังวลแต่อย่างใด

อาการที่เกิดขึ้นเมื่อหัวใจวาย หรือหัวใจขาดสมรรถภาพในการฉีดเลือดไปเลี้ยงทั่วร่างกายได้ตามปกตินั้น จะมีอาการปรากฏได้ คือ มีอาการหอบ เหนื่อย ยิ่งหมดสมรรถภาพเท่าใดก็ยิ่งหอบเหนื่อยง่าย จนถึงกับแม้จะอยู่นิ่ง ๆ โดยไม่ออกแรงก็เหนื่อย ต้องลุกขึ้นนั่งโดยไม่อาจนอนราบ ๆ ได้ แน่นหน้าอก ตับโต เบื่ออาหาร คลื่นไส้ อาเจียน กระสับกระส่ายซึม หรือเพ้อ และหมดสติ

ในการรักษาหัวใจวาย โดยหลักใหญ่ ๆ แล้ว ก็คือการพักผ่อนและการรักษาทางยา คนไข้โรคหัวใจหลายรายด้วยกันที่เป็นเพียงเล็กน้อยโดยไม่ต้องการรักษาพิเศษอย่างไรเลย นอกจากจะปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ให้ถูกต้องเท่านั้น ยาที่ใช้กันมาแต่ดั้งเดิมและยังใช้กันได้ผลดีอยู่ก็คือพวกยา ไดยิตาลิส ซึ่งจะช่วยให้หัวใจที่วายนั้นค่อย ๆ เต้นช้าลงและบีบรัดตัวแรงขึ้น แต่ยานี้เป็นพิษเหมือนกัน ถ้าหากใช้ไม่ถูกและไม่ได้อยู่ในความควบคุมดูแลของแพทย์อย่างใกล้ชิด

การที่มีหัวใจวายแล้วเกิดมีการบวมขึ้นนั้น ก็เพราะการไหลเวียนของเลือดช้าลง และไม่อาจทำให้เลือดไหลเวียนได้ดี จึงมีการคั่งของเลือดตามอวัยวะทั่วไป น้ำภายในเส้นเลือดจึงไหลออกนอกเส้นเลือด ทำให้ตามอวัยวะต่าง ๆ ทั่วร่างกายบวมไปหมด อาการบวมเช่นนี้อาจจะใช้ยาขับปัสสาวะ ซึ่งในปัจจุบันก็มีหลายชนิดด้วยกันเพื่อทำการขับน้ำที่คั่งอยู่ในร่างกายออกทิ้งไปได้พร้อม ๆ กัน ก็จะมีการจำกัดเรื่องอาหาร ให้มีเกลือน้อยที่สุดและจำกัดน้ำดื่มอีกด้วย

การให้อ๊อกซิเจนในรายที่เนื้อปอดพลอยมีการบวมน้ำนั้น ก็จะเป็นการรักษาอาการบวมน้ำในปอด ทำให้เลือดได้รับอ๊อกซิเจนน้อยไปนั้นได้เป็นอย่างดี

ได้กล่าวมาแล้วว่า คนไข้ที่เป็นโรคหัวใจนั้นมีจำนวนมากรายที่ไม่ปรากฏอาการผิดปกติแต่อย่างไร ดังนั้นในคนไข้พวกนี้ก็ไม่ต้องมีการรักษาเป็นพิเศษอย่างไรมากนัก เพียงแต่จะต้องปฏิบัติตนเองให้มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างปกติธรรมดา งดเว้นการออกแรงใด ๆ ที่มากจนเกินไป จนถึงกับทำให้หัวใจทำงานหนักมากยิ่งขึ้น เป็นต้นว่าออกกำลังกาย, วิ่ง, ขึ้นบันไดสูง ๆ. ยกของหนัก ๆ รับประทานอาหารจุเกินไป ดื่มสุราและเสพของมึนเมาต่าง ๆ นอนดึกและเที่ยวเตร่ ซึ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็น

อันตรายต่อหัวใจทั้งสิ้น เรื่องรับประทานอาหารจุ และอ้วนมาก ๆ นั้น ทำให้หัวใจไม่ค่อยจะดีอยู่แล้ว ดังนั้นถ้าหากเป็นโรคหัวใจอยู่ ถ้าอ้วนมากขึ้น ก็ยิ่งทำให้หัวใจออกแรงหนักมากขึ้น

พวกที่มีแรงดันเลือดสูง ควรจะได้รู้จักการปฏิบัติตนให้ถูกต้อง โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องอารมณ์ต่าง ๆ ที่ไม่ดีนั้น ควรจะพยายามไม่ให้เกิดมีขึ้น พยายามเสริมสร้างสุขภาพจิตของตนให้ดีขึ้น จะทำให้ชีวิตยืนนานต่อไปได้

ในปัจจุบันนี้ ความหวังในด้านการรักษาโรคหัวใจได้มีมากยิ่งขึ้น เพราะมีโรคหัวใจหลายโรคที่อาจรักษาให้หาย หรือให้ทุเลาได้เป็นอย่างดี ด้วยวิธีการผ่าตัดรักษา โดยสมัยก่อน ๆ ไม่เคยคิดว่า คนไข้เหล่านั้นจะมีชีวิตอยู่รอดไปได้นานนัก

ในอนาคต โรคหัวใจก็จะลดอันตรายลงไป คนไข้ด้วยโรคหัวใจอีกจำนวนมากหลาย คงจะมีชีวิตอยู่อย่างผาสุข และมีอายุยืนนานไปจนถึงที่สุด เท่า ๆ กับคนปกติอื่น ๆ ทั้งหลายด้วยเหมือนกัน

อย่าคิดว่าเป็นโรคหัวใจ

มีบ่อยครั้งที่แพทย์จะได้พบคนไข้ที่มาหาเพื่อปรึกษาให้ตรวจและรับการรักษา โดยจะบอกถึงอาการของตนว่ามีความรู้สึกเจ็บเสียวบริเวณหัวใจ, หัวใจเต้นแรง, หายใจไม่ค่อยสะดวกอ่อนเพลียและหมดเรี่ยวแรง ลงท้ายโดยขอความเห็นเพราะความเชื่อมั่นตนเองว่าเป็นโรคหัวใจ เมื่อถามว่า เหตุใจจึงคิดว่าเป็นโรคหัวใจ คนไข้ก็มักจะบอกว่า ตนเข้าใจเอาเอง ก็เพราะการที่ได้เคยทราบถึงอาการของคนไข้ที่เป็นโรคหัวใจมีอาการดังเช่นที่ตนเป็นอยู่ หรือไม่เช่นนั้นก็จะบอกว่าตนได้ปรึกษาเพื่อน ๆ มาก่อน และเพื่อนบ้านบอกให้ว่าอาการเช่นนั้นแสดงถึงว่าเป็นโรคหัวใจ เมื่อได้ทำการตรวจร่างกายแล้วก็ไม่ปรากฏว่าคนไข้จะมีลักษณะอาการผิดปกติอย่างไร ที่จะบอกได้ว่าเป็นโรคหัวใจเลยแม้แต่น้อย คนไข้ที่เป็นเช่นนี้มีอยู่จำนวนมาก และไม่ใช่โรคหัวใจแท้ ๆ เลย หากแต่ว่าเป็นโรคประสาทอย่างหนึ่งที่เรียกว่าโรคประสาทหัวใจ หรือโรคที่มีอาการคล้ายโรคหัวใจ เนื่องมาแต่ผลแห่งการแปรปรวนของจิตและประสาท

ในภาษาไทยของเรา คำว่าหัวใจและจิตใจ ถ้าฟังกันอย่างเผิน ๆ แทบจะแยกกันไม่ออกเช่น คำว่า เจ็บใจ, ใจอ่อน, อ่อนใจ, หัวใจชอกช้ำ และอีกหลาย ๆ คำ ซึ่งล้วนแต่หมายถึงจิตใจ มิได้หมายถึงว่าหัวใจแท้ ๆ เลย โรคหัวใจอ่อนนั้นจึงมิได้หมายถึงโรคของหัวใจ แต่หมายถึงความผิดปกติของจิตใจ อันที่จริงแล้วคำนี้ก็หาได้มีใช้กันในวิชาแพทย์ หรือในพวกแพทย์ด้วยกันไม่ เพราะความหมายของคำนี้ผิดไปจากความจริง โดยถ้าพูดกับคนไข้กลับจะเป็นการทำให้คนไข้เข้าใจผิดไปโดยผิดหลักแห่งจิตวิทยาในด้านการรักษาโรคเสียด้วยซ้ำไป แต่การที่แพทย์แต่ก่อนเรียก

โรคหัวใจประสาทนี้ว่า โรคหัวใจอ่อนก็อาจเหมาะสำหรับในสมัยก่อน ๆ ประชาชนยังไม่เข้าใจคำว่าโรคประสาทดีพอ ถ้าหากแพทย์บอกกับคนไข้ว่าเป็นโรคประสาทแล้วจะเข้าใจไปว่าหมายถึงโรคจิตซึ่งต่างกันอย่างมาก ย่อมทำให้คนไข้ไม่พอใจอย่างยิ่งที่แพทย์มากล่าวว่าตนมีสติฟั่นเฟือน ในปัจจุบันคนทั่ว ๆ ไปค่อย ๆ เข้าใจเรื่องโรคประสาทดีขึ้น แล้วคำว่าโรคหัวใจอ่อนก็ควรจะหมดสิ้นเลิกใช้กันได้เสียที

คำว่าหัวใจกับจิตใจ ดูเหมือนจะค่อนข้างใช้กันสับสนอยู่สักหน่อยก็จริง แต่ทั้ง ๆ ที่มีความหมายแตกต่างกัน ก็ยังมีความสัมพันธ์กันอยู่อย่างแน่นแฟ้น เราทราบกันดีแล้วว่า กายกับจิตใจนั้นสัมพันธ์กัน เมื่อใดมีอาการผิดปกติของจิตและอารมณ์ก็ย่อมมีอาการเปลี่ยนแปลงผิด ปกติทางกายด้วยเช่นเดียวกัน การผันแปรของจิตใจย่อมมีผลมาสู่การผิดปกติของหัวใจ ซึ่งเป็นเรื่องทางกายอย่างหนึ่ง

"โรคประสาททางหัวใจ" (ซึ่งจะขอใช้คำนี้ไปก่อนจนกว่าจะมีการบัญญัติศัพท์ที่ถูกต้องต่อไป) เป็นโรคที่มีการแสดงออกทางหัวใจและมีอาการคล้ายโรคหัวใจมาก ทั้ง ๆ ที่หัวใจไม่มีการผิดปกติอย่างไรเลยแม้แต่น้อย เมื่อทำการตรวจจึงจะทราบได้ว่าแตกต่างกับโรคหัวใจแท้ ๆ

คนไข้ซึ่งเป็นโรคประสาททางหัวใจนี้ มักจะมีอาการเริ่มต้นด้วยความรู้สึกไม่ค่อยจะสบายหรือแน่น ๆ บริเวณทรวงอกเบื้องซ้ายในตำแหน่งที่อยู่ของหัวใจ และต่อไปอาจเปลี่ยนเป็นรู้สึกเจ็บเสียวบริเวณหัวใจ การเจ็บหัวใจในโรคหัวใจแท้ ๆ นั้นจะพบได้ในรายที่เส้นเลือดไปเลี้ยงกล้ามเนื้อของหัวใจตีบตันลง และจะเกิดอาการขึ้นเมื่อมีการออกกำลังหรือออกแรงทำงานใด ๆ ก็ตาม ความเจ็บปวดนี้เจ็บอย่างรุนแรงบริเวณกระดูกกลางหน้าอกและร้าวไปถึงไหล่ หรือแขนข้างซ้าย ส่วนโรคประสาททางหัวใจนั้น ความรู้สึกเจ็บเสียวจะอยู่เฉพาะที่บริเวณหัวใจ และแม้จะได้พักนิ่ง ๆ ก็ดีรู้สึกเช่นเดียวกันโดยไม่ต้องออกแรงใด ๆ

ความรู้สึกหัวใจเต้นแรงและเร็ว จนบางคนพูดว่า หัวใจราวกับเต้นออกมาอยู่นอกหน้าอกนั้นจะพูดได้เสมอในคนไข้โรคนี้ และเมื่อรู้สึกตื่นเต้นตกใจมากยิ่งขึ้น

ความรู้สึกมากยิ่งขึ้น ถ้าเมื่อใดแพทย์ให้ความมั่นใจว่าไม่ใช่โรคหัวใจแล้ว คนไข้จะมีความรู้สึกลดน้อยลงหรือแทบหายไป ยิ่งถ้าได้ทำงานหรือเพลิดเพลินต่อสิ่งใดแล้วจะไม่ปรากฏอาการเช่นนี้อีกเลย

คนไข้ที่เป็นโรคหัวใจนั้น มักมีอาการหอบหรือหายใจไม่ค่อยสะดวก เมื่อออกกำลังกายหรือออกแรงเล็กน้อยก็จะหอบ พร้อม ๆ กับอาการหอบเหนื่อยนี้ คนไข้มักจะมีไอ และบางครั้งก็มีเสมหะปนเลือดออกมาด้วย ก็ช่างคล้ายกับคนที่เป็นโรคประสาททางหัวใจที่มีหอบเหนื่อยหายใจไม่สะดวกเหมือนกัน แต่ถ้าจะสังเกตให้ดีก็จะผิดกันมาก อาการหายใจไม่สะดวกของคนไข้พวกนี้ไม่ใช่มีอาการอย่างหอบถี่ ๆ แต่จะเป็นลักษณะที่เรียกกันว่า "ถอนหายใจ" มากกว่า เวลาที่คนไข้อธิบายถึงอาการของตนนั้นมักจะเอามือกุมหน้าอก หายใจลึก ๆ แล้วถอนหายใจออกมาให้เห็น ถ้าหากถอนหายใจเช่นนี้แล้วรู้สึกสบายขึ้นได้ ตนจึงต้องถอนหายใจเสมอ

อาการเหน็ดเหนื่อย อ่อนระโหย หมดเรี่ยวแรง และเหมือนกับจะเป็นลมนั้น จะพบได้เสมอในคนไข้โรคประสาททางหัวใจนี้ เมื่อมีอาการขึ้น แขนขาจะอ่อนเปลี้ย หรือจะเอามือวางบนหน้าอก นอนหลับตานิ่ง ๆ หายใจระรวย ไม่ยอมพูดจา แต่มันต่างกับความเหน็ดเหนื่อยอ่อนเพลียของคนไข้โรคหัวใจแท้ ๆ อย่างมาก เพราะลักษณะของคนไข้โรคประสาทนั้น เป็นลักษณะของคนเหนื่อยใจ ไม่ใช่เหนื่อยกาย

ความอ่อนระโหยโรยแรง โดยมิได้มีความผิดปกติใด ๆ ทางร่างกายเลยนั้นเป็นผลแห่งความผิดปกติเกี่ยวกับอารมณ์ ซึ่งพลังแห่งจิตใจได้หมดสิ้นไปจนไม่อาจทำงานหรืออยากสังคมกับผู้ใดเหมือนกับหมดอาลัยตายอยากในชีวิต ถ้าจะเปรียบเทียบคนไข้พวกนี้เหมือนกับเครื่องยนต์แล้ว จิตใจและอารมณ์ก็เหมือนกับห้ามล้อ รถยนต์คันนั้นจะวิ่งไปได้ตามปกติอย่างไร ในเมื่อผู้ขับเหยียบห้ามล้อไว้ตลอดเวลา คนไข้ที่มีอาการเหมือนกับโรคหัวใจนี้มิใช่เป็นเรื่องป่วยของหัวใจ แต่เป็นเรื่องป่วยทางจิตใจ รถยนต์ไม่วิ่งนั้นไม่ใช่เครื่องยนต์เสีย แต่เพราะห้ามล้อเป็นเหตุ

ไม่เป็นปัญหาเลยว่าในเมื่อบ้านเมืองเจริญยิ่งขึ้น ความวุ่นวายสับสน ความเคร่งเครียดของอารมณ์และจิตใจของประชาชนเกี่ยวกับอาชีพ ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจการสังคม ย่อมจะพบคนไข้พวกนี้มากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ถ้ายิ่งคนไข้เหล่านั้นมิอาจที่จะขจัดปัญหาต่าง ๆ ทางจิตใจและอารมณ์ของตนเองได้ จะยิ่งมีอาการมากยิ่งขึ้น และการรักษาย่อมจะต้องเป็นหน้าที่ของจิตแพทย์ การรักษาคนไข้พวกนี้มิใช่ง่ายนัก เพราะการที่จะชี้แจงและอธิบายให้คนไข้เชื่อมั่นว่าตนไม่เป็นโรคหัวใจ ก็เพื่อ ปลอบใจตนอยู่เสมอ การที่จะช่วยให้หายจากอาการเช่นนั้น คนไข้เองจะต้องเชื่อมั่นในแพทย์และให้ความร่วมมือด้วย ความสำคัญอย่างยิ่งก็คือแพทย์จะต้องหาทางที่จะให้คนไข้ได้พูดออกมาให้ทราบถึงปัญหาความยุ่งยากที่เกิดขึ้นทางจิตใจและอารมณ์ของตน และขจัดปัญหาเหล่านั้นเสียให้ได้ก่อน

การรักษาที่ดีอีกอย่างหนึ่งก็คือ การให้คนไข้ได้ทำงานหรือออกกำลังกาย เพราะการออกกำลังกายจะช่วยบรรเทาความเหนื่อยทางใจได้ เมื่อใดคนไข้ได้เห็นจริงว่าอาการของตนนั้นจะทุเลาไปหรือดีขึ้น เมื่อได้ทำงานหรือออกกำลังแทนที่จะยิ่งทรุดไปได้แล้ว คนไข้ก็จะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองยิ่งขึ้นปัญหาต่าง ๆ ทางจิตใจก็จะสามารถถูกขจัดไปได้ โดยตัวคนไข้เอง เพราะความเชื่อมั่นในตนเองนั้นในเวลาอันไม่ช้านัก คนไข้ก็จะเข้าใจดีขึ้นว่าอาการต่าง ๆ ของตนนั้นเป็นผลเนื่องมาแต่อารมณ์และในที่สุดก็จะเข้าใจ ถึงว่าอาการผิดปกติของอารมณ์นั้นเนื่องมาจากเรื่องอะไร

ปัจจุบันนี้มียาบางชนิดที่ช่วยให้จิตใจและอารมณ์ดีขึ้นได้ แต่ยาเหล่านี้ก็มิใช่ว่าจะเป็นยาช่วยรักษาความผันแปรทางประสาทและจิตใจให้หายได้โดยเด็ดขาด หากแต่ว่าช่วยกดความรู้สึกนึกคิดเพียงชั่วขณะเท่านั้น ตราบใดต้นเหตุที่ทำให้จิตใจและอารมณ์ไม่ดีนั้นยังไม่ถูกแก้ไขหรือทำลายไปอาการของโรคหัวใจก็ย่อมจะไม่หมดสิ้นไปและคนไข้ก็ต้องพึ่งยานั้นอยู่เรื่อยไปด้วย

คนไข้โรคประสาทหรือโรคทางหัวใจนี้ มักจะได้รับคำแนะนำเสมอว่า ให้ทำจิตใจให้สงบและพักผ่อนเสียก็จะหาย ความจริงเป็นคำแนะนำที่ง่าย แต่คนไข้นั้น

ปฏิบัติได้ยากที่สุด การพักผ่อนนั้นไม่ใช่เป็นการรักษาโรคทางประสาท การไปตากอากาศเปลี่ยนสถานที่ และพักผ่อนไม่ทำให้โรคทางประสาทหายได้เลย เพราะคนไข้นั้นแม้จะไปที่ใด ก็จะพกเอาความกลัดกลุ้ม หรือปัญหาต่าง ๆ ไปกับตนด้วยเสมอ

ความผิดปกติทางจิตใจและอารมณ์นั้น จะแสดงออกมาปรากฏทางกายเสมอ จิตแพทย์เปรียบเทียบคนไข้ที่มีความผิดปกติทางจิตใจและอารมณ์ว่า คนไข้นั้นเหมือนกับกาต้มน้ำที่ตั้งอยู่บนเตาไฟและมีน้ำเดือดพล่าน ถ้าไอน้ำไม่ออกทางพวยกา ก็จะต้องออกมาจากฝากาจนได้ ดังนั้นอาการต่าง ๆ ของคนไข้พวกนี้ย่อมจะแสดงออกมาในลักษณะอาการหลายอย่าง ไม่แต่มีอาการทางหัวใจดังกล่าวมาแล้ว ยังมีอาการอื่น ๆ อีก เช่น นอนไม่หลับ ขาดความยั้งคิดที่จะกระทำต่าง ๆ แยกตัวเองออกจากสังคมฉุนเฉียว, เศร้าสลดซึมหงอย, ความจำเสื่อม, เบื่อหน่ายในเรื่องความรู้สึกทางเพศ และอาการต่าง ๆ อีกมากมายหลายประการ

ความเศร้าโศรกเสียใจ และความไม่สมหวัง มักจะเป็นต้นเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งของโรคประสาททางหัวใจ ความจริงอารมณ์เช่นนี้ถ้าหากมีเพียงเล็กน้อยก็ย่อมจะถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาสามัญของปุถุชน และอาจเกิดมีอาการคล้ายโรคหัวใจนี้ได้ แต่เมื่ออารมณ์เหล่านั้นค่อย ๆ คลายไป อาการของโรคหัวใจก็จะค่อย ๆ หายไปจนในที่สุดก็ไม่ปรากฏอาการขึ้นเลย แต่ถ้าอารมณ์ต่าง ๆ นั้นยังคงมีอยู่ต่อ ๆ ไปโดยคนไข้ถือเอาเป็นอารมณ์ไม่พยายามจะขจัดให้หมดไปเสียแล้ว อาการของโรคหัวใจก็จะยังคงมีอยู่และยิ่งเพิ่มมากขึ้น ๆ ความรู้สึกเจ็บเสียวหัวใจจะมีมากขึ้น พร้อมกันจะรู้สึกหัวใจเต้นและอ่อนเพลียลงทุกที นอนไม่ค่อยหลับ และตื่นตั้งแต่ก่อนรุ่งเช้าหรือนอนหลับ ๆ ตื่น ๆ จะยิ่งทำให้อ่อนเพลียมากขึ้น ต่อจากนั้น ความจำจะเสื่อมความตั้งอกตั้งใจต่อการทำงานและอาชีพจะค่อย ๆ ลดน้อยลง ความรู้สึกทางเพศน้อยลง ขาดความยั้งคิด และคนไข้หลายคนที่ทำลายชีวิตตนเอง

ดังนั้น คนไข้ที่มาหาแพทย์โดยบอกอาการว่าตนเป็นโรคหัวใจนั้น เมื่อแพทย์ตรวจแล้วไม่พบว่าหัวใจผิดปกติแต่อย่างใดเลย ก็ย่อมจะต้องไต่ถามไปถึงปัญหารา

ที่เกิดขึ้นทางจิตใจและอารมณ์อย่างละเอียดเสมอ ทั้งปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับส่วนตัว อาชีพและครอบครัว ความไม่พึงพอใจ หรือไม่สมหวัง ซึ่งมีอิทธิพลมากมายที่จะทำให้เกิดอาการต่าง ๆ เหล่านั้น คนไข้อาจมีต้นเหตุจากความไม่ราบรื่นแห่งชีวิตสมรส การค้าขายขาดทุน ถูกไล่ออกจากงาน ปัญหาการครองชีพ การสูญเสียคนที่ตนรัก ความน้อยเนื้อต่ำใจ การหย่าร้าง การถูกฟ้องร้องล้มละลาย และเรื่องต่าง ๆ ที่ทำให้อารมณ์และจิตใจไม่เป็นปกติสุข ความผิดปกติของจิตใจนี่เองจะปรากฏออกมาทางหัวใจ มีคนไม่น้อยรายเลยที่จะปรากฏอาการของโรคหัวใจนี้ขึ้น ทุกครั้งเมื่อตนไม่ได้สิ่งที่ตนมุ่งหวัง และเมื่อเกิดอาการขึ้นก็จะมีคนเอาใจใส่มากทำให้เกิดความพอใจอย่างยิ่ง โดยที่ตนได้รับผลที่ตนต้องการ คือมีคนเอาใจใส่เมื่อเกิดอาการเช่นนั้นขึ้น

โรคประสาททางหัวใจนี้ อาจเกิดขึ้นได้ทั้งชายและหญิง และจะพบได้ในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมักจะเกิดในรายที่เข้าสู่วัยหมดประจำเดือน ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์และจิตใจ และการปรวนแปรของรังไข่อยู่แล้ว เมื่อได้รับสิ่งต่าง ๆ หรือเหตุการที่ไม่พึงพอใจก็จะเกิดอาการเหมือนโรคหัวใจขึ้นได้ง่าย

คนที่เป็นโรคประสาททางหัวใจนี้ ย่อมทำให้เกิดความยุ่งยากลำบากใจขึ้นแก่ครอบครัวของตนเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เกิดความยุ่งยากแก่สามีหรือภริยา ทำให้ต้องมีภาระและเกิดความห่วงใยจนไม่อาจที่จะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งที่ไม่ป่วยด้วยนั้นไม่เป็นอันทำกิจการงานหรือประกอบอาชีพตามปกติได้ ต้องเสียเวลามาเป็นห่วงเป็นใยคอยเฝ้าดูกันเสมอ บรรดาลูกหลานและสมาชิกของครอบครัวก็ไม่ค่อยจะเป็นสุขกันนัก ถ้ายิ่งเกิดโรคนี้กับพ่อบ้านยิ่งเป็นผลเสียหายแก่ครอบครัวมาก ในเมื่อส่วนมากแล้วพ่อบ้านย่อมเป็นหลักฐานของครอบครัว และเป็นผู้ที่หาเลี้ยงครอบครัว เมื่อเกิดอาการของโรคเช่นนี้ขึ้น การงานต่าง ๆ ก็จะต้องหยุดลง รายได้จะขาดไป ขาดความคุ้มครองของครอบครัว แม่บ้านเองก็ไม่สามารถจะปลีกตัวไปทำงานใด ๆ ได้โดยสะดวก

โรคประสาททางหัวใจนี้ ไม่ใช่โรคที่จะรักษากันได้ง่าย ๆ นัก และไม่ใช่จะเป็นการรักษาทางยา คนไข้หลายคนที่กินยาระงับประสาทหรือยานอนหลับ อาจได้ผลบ้างชั่วคราว แต่ก็ไม่ทำให้อาการเหมือนกับเป็นโรคหัวใจนี้หายไปได้อย่างเด็ดขาด การรักษาที่ถูกต้องนั้น เป็นการรักษาทางจิตใจและอารมณ์ แต่การจะรักษาได้ก็จะต้องพยายามทราบถึงต้นเหตุที่ทำให้เกิดความผิดปกติทางจิตใจและอารมณ์ขึ้น การขจัดและทำลายเรื่องที่ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจเสียได้จึงจะรักษาโรคนี้ได้ ฉะนั้นโรคนี้จะหายได้และคนไข้จะกลับมีชีวิตเป็นสุขได้อีกตามเดิมนั้น ก็ให้คนไข้พูดออกมาถึงความรู้สึกของตน ไม่ใช่พูดถึงแต่อาการต่าง ๆ ของตนแต่อย่างเดียว แต่ต้องให้พูดเล่าออกมาถึงเรื่องต่าง ๆ ที่ตนได้รับความยุ่งยากทางใจ ความไม่สมประสงค์ ความน้อยเนื้อต่ำใจ หรือเหตุแห่งอารมณ์ต่าง ๆ ด้วย แพทย์จะได้ช่วยขจัดปัญหาและให้คำแนะนำรักษาได้ถูกต้อง อาการต่าง ๆ จะค่อย ๆ หายไปทีละน้อย และหายโดยสิ้นเชิงในที่สุด

ดังนั้น ขอย้ำอีกสักครั้งว่า คนไข้ที่คิดว่าเป็นโรคหัวใจนั้น มีจำนวนมากรายที่หาใช่เป็นโรคทางหัวใจไม่ แต่เป็นเรื่องของโรคทางอารมณ์และจิตใจอยู่เสียมากต่อมาก และเราจะพบโรคนี้มากขึ้นเป็นลำดับเมื่อสังคมเจริญขึ้น.

เจ็บหัวใจ

ขณะที่เรานั่ง, ยืน, เดิน, นอน, หรือทำกิจการใด ๆ ก็ตามจะมีใครคิดหรือไม่ว่า มีอวัยวะสำคัญอย่างหนึ่งของร่างกายได้ทำหน้าที่อยู่ตลอดเวลาที่จะให้เราดำเนินกิริยาต่าง ๆ เหล่านั้นไปได้ด้วยดี อวัยวะต่าง ๆ หลายแห่งที่ต้องการพักผ่อนอยู่นิ่ง, ไม่มีการเคลื่อนไหว, หรือหยุดการปฏิบัติงานชั่วคราวในระหว่างที่เรานอนหลับ แต่อวัยวะนี้หาได้หยุดทำหน้าที่ไม่ ยังคงปฏิบัติไปตามหน้าที่ของตน อวัยวะนี้ทำงานตั้งแต่เริ่มต้นที่เจ้าของร่างเป็นทารกอยู่ในครรภ์ไปจนกระทั่งคลอด เจริญเติบโตเป็นหนุ่มสาวไปจนชราภาพ, จะหยุดทำงานก็เมื่อร่างนั้นตายแล้วเท่านั้น

อวัยวะที่กล่าวนี้ ก็คือ หัวใจของคนเรานั่นเอง

เมื่อกล่าวถึงหัวใจ แทบทุกคนก็คงจะได้ทราบถึงรูปร่างขนาดและหน้าที่อย่างคร่าว ๆ มาแล้วตั้งแต่เรียนวิชาการรักษาตัว หรือที่เรียกกันว่าวิชาสรีรศาสตร์และสุขวิทยา เราท่องกันมาอย่างขึ้นใจทีเดียวว่า หัวใจอยู่ทางเบื้องซ้ายของทรวงอก รูปร่างคล้ายดอกบัวตูม ขนาดราวกำปั้นมือของเจ้าของ ทำหน้าที่สูบฉีดโลหิตไปเลี้ยงร่างกาย ดูเหมือนส่วนมากความรู้ของเราก็สิ้นสุดลงแค่นั้นเอง เพราะไม่มีใครได้สอนต่อหรือเราขาดการสนใจเสียเพียงแค่นั้น

ก่อนที่จะกล่าวถึงโรคของหัวใจตามที่ตั้งใจนี้ เพื่อที่จะให้ผู้สนใจได้ทราบเป็นเครื่องประดับความรู้และความเข้าใจในเรื่องโรคที่จะกล่าวแล้ว ก็ใคร่ที่จะได้พูดเรื่องหัวใจของคนเราแต่ย่อ ๆ เสียก่อน

หัวใจเป็นอวัยวะที่สูบฉีดโลหิตไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ไม่มีเครื่องสูบฉีดใด ๆ ที่มีสมรรถภาพพอจะเทียบได้กับหัวใจเลย หัวใจสามารถทำงานโดยไม่มีการ

หยุดยั้งได้นับ ๑๐๐ ปี หรือตามอายุขัยของเจ้าของทีเดียว ไม่แต่เท่านั้น หัวใจเป็นอวัยวะที่นับได้ว่าทรหดมิใช่เล่น แม้ลิ้นหัวใจจะรั่วหรือตีบแคบลง กล้ามเนื้อของหัวใจจะบวมหรือตายลงบางส่วน หัวใจก็ยังทำงานต่อไปไม่หยุดยั้งจนกว่าจะหมดแรงหมดกำลังของตน นับได้ว่าธรรมชาติได้สร้างอวัยวะที่ประหลาดพิศดารอวัยวะหนึ่งให้แก่ร่างกาย

หัวใจอยู่ในช่องของทรวงอกระหว่างปอดทั้ง ๒ ข้าง มีเยื่อหุ้มบาง ๆ หุ้มอยู่โดยรอบ ภายในจะมีน้ำอยู่บ้างเพียงเล็กน้อยเพื่อเป็นการหล่อลื่น ไม่ให้หัวใจเสียดสีกับถุงหุ้มนั้น ในเวลาที่หัวใจมีการบีบรัดและคลายตัว หรือที่เรียกกันว่าหัวใจเต้น

หัวใจแบ่งออกได้เป็น ๒ ครึ่ง คือ ซีกขวาและซ้าย แต่ละซีกแบ่งออกอีกเป็น ๒ ช่อง คือ ช่องบนและช่องล่าง ช่องบนทั้ง ๒ ซีก เรียกกันว่า ออริเคิลขวาและซ้าย ช่องล่าง เว็นตริเคิลขวาและซ้าย

ออริเคิลและเว็ลตริเคิลแต่ละข้าง ต่างก็จะมีช่องทางติดต่อกันโดยมีลิ้นหัวใจคอยปิดเปิดเป็นการกั้นไม่ให้เลือดไหลกลับในเวลาที่เว็นตริเคิลบีบตัว เพื่อดันให้เลือดออกไปสู่วงจรโลหิต

หัวใจซีกข้างขวา ทำหน้าที่รับเลือดที่ใช้แล้วจากทั่วร่างกายเพื่อสูบฉีดไปสู่ปอดทั้ง ๒ ข้างให้เลือดผ่านปอดไปรับอ๊อกซิเจนที่ปอด และขับถ่ายคาร์บอนไดอ๊อกไซด์ออกทิ้งเสียที่ปอดนั้นเพื่อเป็นเลือดที่ดีใหม่ เลือดที่มีอ๊อกซิเจนดีพอแล้วจะไหลกลับมาสู่ออริเคิลซ้าย ลงสู่เว็นตริเคิลซ้าย แล้วหัวใจก็บีบตัวดันเลือดนี้ไปสู่ร่างกายทั่ว ๆ วนเวียนกันเป็นวงจรเช่นนี้ตลอดเรื่อยไป

ท่านเคยนึกบ้างไหมว่า เลือดของเราที่ไหลวนเวียนจนเป็นวงจรครบถ้วนนั้น ใช้เวลาอันรวดเร็วมาก ถ้าสมมุติว่าเลือดจำนวนหนึ่งเริ่มต้นที่หัวใจซีกซ้าย ถือเอาว่าเริ่มต้นที่เว็นตริเคิลซ้ายผ่านไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย โดยการเริ่มผ่านจากเส้นเลือดแดงใหญ่ แล้วผ่านแขนงต่าง ๆ ที่แผ่กิ่งก้านสาขาไปทั่วทุกหนทุกแห่ง จนกระทั่งในที่สุด แบ่งเป็นเส้นเลือดฝอยเล็ก ๆ ที่มีขนาดเล็กมากเพียงเม็ดเลือดแดงผ่าน

ได้ตามทางนี้ทีละเม็ดเรียงกันไปเท่านั้น แล้วก็ผ่านสู่เส้นเลือดดำแขนงเล็ก ๆ จนในที่สุดรวมกันเข้าเป็นเส้นเลือดดำใหญ่ ไหลกลับเข้าสู่ออริเคิลขวาลงสู่เวนตริเคิลขวา ถูกหัวใจบีบตัวไหลไปสู่ปอด กลับจากปอดมาสู่ออริเคิลซ้าย แล้วไหลลงสู่เวนตริเคิลซ้าย นับเป็นครบวงจรการเดินทาง เวลาที่ใช้นี้จะกินเวลาเดินทางครบวงจรราว ๆ ๒๑ วินาทีเท่านั้น

หัวใจจะทำหน้าที่บีบตัวและคลายตัว เช่นนี้เป็นจังหวะไป เราเรียกกันตามปกติว่าหัวใจเต้น ในเวลาที่หัวใจบีบตัวจะเป็นระยะที่หัวใจสูบฉีดเอาเลือดที่อยู่ในหัวใจออกไป กล่าวคือ ซีกซ้ายก็จะสูบเอาเลือดแดงผ่านไปเลี้ยงร่างกาย ซีกขวาก็จะสูบเอาเลือดดำไปสู่ปอด ในระยะที่คลายตัวก็เป็นเวลาที่หัวใจสูบเอาเลือดเข้ามาสู่หัวใจ กล่าวคือ ซีกขวาก็จะมีเลือดที่ร่างกายใช้แล้วไหลกลับมาสู่ ซีกซ้ายก็เป็นเลือดที่ได้รับอ๊อกซิเจนจากปอดเป็นเลือดดีแล้วกลับมาคืน การเต้นของหัวใจนี้เองเราจึงพบว่ามีการเต้นของเลือดแดงตามที่ต่าง ๆ ด้วย การเต้นของเส้นเลือดแดง เราเรียกว่าชีพจร ที่นิยมคลำก็คือบริเวณข้อมือด้านฝ่ามือใต้โคนหัวแม่มือลงมาเล็กน้อย ตำแหน่งอื่น ๆ ที่พอจะคลำชีพจรได้ก็อาจมีได้อีกเช่น ที่ด้านข้างคอทั้งสองข้าง ขมับ ขาหนีบ หลังเท้า และหลังตาตุ่มด้านใน ซึ่งบริเวณเหล่านี้เป็นที่เส้นเลือดแดงมาอยู่ใกล้ ๆ กับส่วนผิวของร่างกาย จังหวะของการเต้นของหัวใจ (หรือชีพจร) มีอัตราแตกต่างกันไปแล้วแต่บุคคล อายุ เหตุแวดล้อม อารมณ์หรือการออกกำลังใด ๆ ตามปกติแล้ว จังหวะการเต้นของหัวใจจะประมาณ ๗๐-๘๐ ครั้ง ต่อนาที

สิ่งที่จะลืมเสียมิได้ก็คือ หัวใจก็เป็นอวัยวะอย่างหนึ่งของร่างกาย ดังนั้นหัวใจก็ย่อมต้องการอาหาร, ต้องการอ๊อกซิเจน และต้องการทุกสิ่งทุกอย่างที่อวัยวะต่าง ๆ ต้องการเหมือนกันกล้ามเนื้อของหัวใจจึงได้รับสิ่งที่ตนต้องการนี้ โดยทางเส้นเลือดที่แยกแขนงออกมาจากเส้นเลือดใหญ่เส้นต้นที่ออกมาจากหัวใจนั้นเอง

และด้วยเหตุนี้เอง เส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจก็เหมือนกับเส้นเลือดตำแหน่งอื่น ๆ กล่าวคืออาจเกิดการผิดปกติขึ้นและทำให้เกิดอาการของโรคได้ โรคที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การตีบตันของเส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจนี้

เส้นเลือดเลี้ยงหัวใจตีบตัน

โรคของเส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจเกิดอุดตัน ปรากฏว่าจะได้พบบ่อย ๆ เหมือนกัน ก่อนอื่นควรจะทราบว่า เส้นเลือดที่เลี้ยงหัวใจนี้มีลักษณะผิดกับเส้นเลือดที่ไปสู่อวัยวะอื่นอยู่ ๒ ประการ ประการแรก เส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจนั้นจะเป็นเส้นเลือดที่มาสุดลงที่หัวใจเป็นเส้น ๆ ไป กล่าวคือแต่ละแขนงที่แยกออกไปจากแขนงใหญ่นั้น ไม่ค่อยติดต่อเกี่ยวประสานซึ่งกันและกันดังเส้นเลือดของที่อื่น ๆ พูดอย่างนี้บางทีท่านผู้อ่านอาจไม่เข้าใจ เพราะหลับตาไม่เห็นภาพ ใคร่จะเปรียบเทียบให้เข้าใจดีขึ้น โดยเปรียบเทียบเอาว่า ถ้าเส้นเลือดเป็นรางรถไฟ ตัวรถไฟเป็นเลือดที่เคลื่อนจากหัวใจ คือสถานีรถไฟ ที่ชุมทางรถไฟซึ่งมีรางสับหลีกกันขวักไขว่นั้น ถ้าหากว่าเกิดรางใดรางหนึ่งชำรุดขึ้น รถไฟวิ่งไปทางนั้นไม่ได้ก็อาจเปลี่ยนรางใหม่วิ่ง และรางใหม่นี้ก็ไปติดต่อกับรางที่ชำรุด โดยต่อกันที่ตรงเหนือที่ชำรุดนั้นขึ้นไป รถไฟก็วิ่งไปถึงจุดหมายได้ การวางรางเช่นนี้ คล้าย ๆ กับเส้นเลือดที่ไปสู่อวัยวะต่าง ๆ ส่วนเส้นเลือดที่ไปเลี้ยงหัวใจนั้นเป็นรางเดียวที่แยกกันออกไปจากสถานี เช่น รางรถไฟสายเหนือ แยกไปทางเหนือ สายอิสานก็แยกไปสู่อิสาน สายเดียวอย่างนี้ ถ้าเกิดรางขาดชำรุดรถไฟก็จะไปทางเหนือหรืออิสานไม่ได้ สินค้าที่รถไฟจะขนส่งไปคือทางเหนือ หรืออิสานที่ทางชำรุดนั้น ก็ไม่ได้รับสินค้าที่รถไฟนำขนส่งไปให้ ฉะนี้ ถ้าหากเส้นแขนงใดที่ไปเลี้ยงกล้ามเนื้อหัวใจที่ใดเสียไปก็ไม่มีเลือดไปสู่กล้ามเนื้อหัวใจซึ่งแขนงที่เสียไปนั้นไปเลี้ยงได้เลย ส่วนเส้นเลือดที่ไปเลี้ยงอวัยวะอื่น ๆ นั้นแขนงเล็ก ๆ ติดต่อผูกพันกัน ถ้าหากแขนงเล็กเส้นใดเสียก็ยังมีทางที่เลือดจะมาจากเส้นแขนงอื่น ๆ ได้

ประการที่สองก็คือ กล้ามเนื้อของหัวใจนั้นย่อมจะต้องมีการบีบตัวและคลายตัวอยู่ตลอดเวลา นั่นคือ เป็นการเต้นของหัวใจ ดังนั้นเวลาที่หัวใจบีบตัวเพื่อขับเลือดออกไปนั้น กล้ามเนื้อของหัวใจย่อมจะหดรัดตัว ทำให้เส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจนั้นตีบลงด้วย และเวลาที่กล้ามเนื้อขยายตัว เส้นเลือดจึงจะพลอยขยายตัว เหตุนี้เลือดจะผ่านไปเลี้ยงกล้ามเนื้อหัวใจก็ต่อเมื่อเวลาหัวใจคลายตัวเท่านั้น ไม่แต่เท่านั้นแรงดันโลหิตในเส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจนี้ก็ยังต่ำกว่าในเส้นเลือดที่ไปเลี้ยงส่วนอื่น ๆ

โดยเหตุนี้ถ้าเราลองนึกดูว่า หากจะมีเหตุใดก็ตามที่ทำให้ช่องทางของเส้นเลือดนี้ตันลง หรือแม้แต่เพียงตีบแคบเล็กลงไปจะมีเหตุอย่างใดขึ้น แน่นอนเหลือเกิน จำนวนเลือดที่ไปเลี้ยงหัวใจเองก็ย่อมจะมีจำนวนลดน้อยลงไป กล้ามเนื้อหัวใจก็ย่อมจะขาดอาหาร และขาดอ๊อกซิเจนไปด้วย

มีลักษณะหนึ่งที่เส้นเลือดหัวใจนั้นคล้ายกับเส้นเลือดที่อื่น ๆ ก็คือการเกิดเส้นเลือดแข็งขึ้น ซึ่งปรากฏเสมอในเมื่อคนย่างเข้าสู่วัยชรา โดยจะมีแร่ธาตุพวกแคลเซียมไปเกาะตกตะกอนขึ้นที่ผนังของเส้นเลือด ทำให้เส้นเลือดไม่อาจขยายตัวและหดตัวได้เหมือนกับเส้นเลือดตามปกติ แต่กลับทำให้ช่องรูของเส้นเลือดนั้นเล็กลงไปอีก ไม่แต่เท่านั้นการเกิดมีเส้นเลือดแข็งนั้น ก็มักทำให้เกิดมีเลือดในเส้นเลือดนั้นเกิดแข็งตัวเป็นลิ่มขึ้น ผลก็คือการอุดตันทางเดินของเส้นเลือดนั้นโดยไม่มีเลือดผ่านไปได้อีกเลยหรือผ่านได้ก็จำนวนน้อยมาก

การเกิดการตีบหรือตันของเส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจนี้ นอกจากจะเป็นผลจากการเกิดเส้นเลือดแข็งเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าสู่วัยชราดังกล่าวแล้ว ยังมีโรคอื่น ๆ เป็นเหตุได้อีก เช่นกาม โรคของเส้นเลือดแดงใหญ่ที่ออกไปจากหัวใจ (AORTA) ซึ่งถ้าหากเป็นขึ้นตอนใกล้ ๆ ทางแยกออกมาของเส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจแล้วก็ย่อมทำให้เกิดการอุดตันได้เหมือนกัน

การขาดเลือดมาเลี้ยงหัวใจนี้ ย่อมจะทำให้เกิดผลร้ายขึ้น กล้ามเนื้อหัวใจ

ส่วนใดที่มีเส้นเลือดที่เกิดการตีบตันนั้นมาเลี้ยงแล้ว กล้ามเนื้อส่วนนั้นเมื่อขาดอาหารก็ย่อมจะตายลง และต่อมาเกิดเป็นเยื่อพังผืดขึ้นแทน เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วสมรรถภาพของหัวใจก็ย่อมจะน้อยลงไปอย่างมาก แต่หัวใจจะต้องทำงานให้ได้เท่าเดิมเพราะร่างกายต้องการจำนวนเลือดที่มาเลี้ยงคงที่ตลอดไป และถ้ายิ่งต้องออกแรงมากในการยืน เดิน หรือทำงาน ร่างกายก็ยิ่งต้องการเลือดไปเลี้ยงมากขึ้น ๆ ตามส่วนของการออกแรงนั้น ฉะนั้น หัวใจก็จำต้องออกแรงหนักมากเพิ่มขึ้น โดยใช้กล้ามเนื้อส่วนที่ยังดีอยู่ทำหน้าที่ การที่ต้องทำงานมากขึ้นของหัวใจนี้เอง จะปรากฏอาการอย่างหนึ่งที่สำคัญมากขึ้นเป็นการบอกกล่าวให้เจ้าของหัวใจนั้นรู้ตัวว่าจะต้องพักผ่อน กล่าวคืออาการ "เจ็บหัวใจ" (หรือเรียกว่า แอนไจนา เพ็คตอริส)

อาการเจ็บหัวใจ หรือ แอนไจนา เพ็คตอริส

เป็นอาการอย่างหนึ่งที่จะพบได้บ่อย ๆ ในโรคหัวใจ ที่เกิดจากการบีบรัดตัวหรือการตีบตัวลงของเส้นเลือดที่มาเลี้ยงกล้ามเนื้อหัวใจ ทำให้เกิดอาการเจ็บปวดขึ้นอย่างรุนแรงที่หน้าอกเบื้องซ้ายจะมีการปวดเจ็บแผ่ขึ้นไปสู่บริเวณคอ คาง หรือบางครั้งไปสู่ต้นแขน

การเจ็บบริเวณหัวใจดังกล่าวนี้ มักจะพบว่าเกิดขึ้นในเมื่อผู้ป่วยนั้นออกกำลังมาก ๆ ตื่นเต้นมาก ๆ หรือเมื่อมีอาการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับอารมณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดอารมณ์โกรธเกลียดชังหรืออารมณ์ของความอิจฉาริษยาใด ๆ ก็ตาม บางคนปรากฏอาการนี้ขึ้นเมื่อรับประทานอาหารมาก ๆ

โดยที่สาเหตุของการเจ็บหัวใจนี้ ประมาณร้อยละ ๙๐ ที่เป็นผลเนื่องจากเส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจนั้นแข็งดังกล่าว ฉะนั้น จึงมักปรากฏอาการนี้ขึ้นในเมื่อผู้ป่วยย่างเข้าสู่วัยชรา คือ อายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป สำหรับคนหนุ่ม ๆ วัย ๓๐-๔๐ ปี ก็อาจมีได้ แต่ก็พบน้อย นอกจากนี้ยังพบว่าพบในชายมากกว่าหญิงถึง ๕ เท่า

ในผู้ป่วยที่มีโรคแรงดันโลหิตสูงและเบาหวานร่วมอยู่ด้วยแล้ว อาการเจ็บหัวใจนี้ ปรากฏว่ามีได้ง่าย และเกิดได้บ่อย ๆ

อาการของการเจ็บหัวใจเป็นอย่างไร ?

อาการเจ็บหัวใจนี้เมื่อเริ่มต้นขึ้นจะเจ็บปวดขึ้นมาอย่างทันที โดยไม่รู้สึกหรือมีอาการอย่างใดแสดงล่วงหน้ามาก่อน ตำแหน่งที่เจ็บโดยมากมักเริ่มที่ใต้กระดูกหน้าอก หรือบริเวณหัวใจ อาจเจ็บปวดอยู่เฉพาะที่ตำแหน่งดังกล่าวนี้ หรือแผ่ไปถึงคอ ไหล่ ต้นแขน หรือหลังข้างซ้ายก็ได้ ลักษณะการเจ็บปวดนี้มีได้แปลก ๆ ไปแล้วแต่ผู้ป่วยแต่ละบุคคลเช่น ปวดตื้อ ๆ ปวดหนัก ๆ ปวดหรือถูกบีบเค้นอย่างรุนแรง ฯลฯ ซึ่งส่วนมากผู้ป่วยเองมักบอกลักษณะของอาการเจ็บปวดนี้ไม่ถูกว่ามีลักษณะเช่นไรในระหว่างที่เกิดอาการเจ็บหัวใจนี้ ความเจ็บปวดจะยิ่งรุนแรงขึ้นเมื่อรับประทานอาหาร เมื่อออกแรงเพียงเดิน เมื่ออากาศเย็นจนหนาวสั่นหรือเกิดอาการตื่นเต้นและการเปลี่ยนแปลงอารมณ์

อาการปวดเจ็บนี้ครั้งหนึ่ง ๆ จะมีได้นานตั้งแต่ ๕-๑๕ นาที

เมื่อเกิดอาการเจ็บหัวใจนี้ขึ้น ความรู้สึกของผู้ป่วยจะรู้สึกตัวเหมือนกับว่าตนจะตายลงไปในขณะนั้น มีอาการเป็นลมหน้ามืด แต่ไม่ถึงหมดความรู้สึก ใบหน้าจะมีสีคล้ำ ๆ เทา ๆ มักเอามือกดหรือลูบบริเวณหน้าอก แน่นหน้าอก หายใจไม่ค่อยออกและอ้าปากเพื่อจะหายใจทางปาก บางรายมีคลื่นไส้อาเจียนเหงื่อออก ตัวเย็นซีด เราอาจแบ่งพวกผู้ป่วยนี้ออกเป็น ๒ พวก ตามระยะของโรคที่เป็นดังนี้.

พวก ๑-เป็นพวกที่จะเกิดอาการเจ็บหัวใจขึ้น ต่อเมื่อออกแรงทำงานมาก ๆ หรือเมื่อเกิดอารมณ์ผิดปกติอย่างรุนแรงขึ้น เมื่อได้หยุดพักและให้ยาที่ทำให้เส้นเลือดขยายตัวเพียงเล็กน้อย ก็หายไปได้

พวก ๒-เป็นพวกที่เจ็บหัวใจขึ้น เมื่อเพียงแต่ออกแรงเล็กน้อย หรือเกิดอารมณ์ผิดปกติแต่เพียงเล็กน้อย เป็นระยะที่เริ่มอาการรุนแรงขึ้น พวกนี้ยังอาจทำให้ทุเลาลงได้โดยให้พักและใช้ยาขยายเส้นเลือด แต่ไม่หายลงโดยรวดเร็ว เหมือนพวกแรก

พวก ๓–พวกที่มีอาการหนักมาก อาการเจ็บหัวใจเกิดขึ้นแม้แต่จะอยู่นิ่ง ๆ และเกิดขึ้นเมื่อใดก็ได้ เวลาที่เกิดอาการเจ็บหัวใจ ก็เจ็บอยู่เป็นเวลานาน เจ็บอย่างรุนแรง และการใช้ยาขยายเส้นเลือดไม่ได้ผล หรือได้ก็น้อยมาก บางครั้งจำเป็นต้องระงับอาการปวดเจ็บด้วยการใช้มอร์ฟีน

อาการเจ็บหัวใจนี้ ถ้าหากว่ายังมีต่อไป โดยเส้นเลือดที่ไปเลี้ยงหัวใจยังคงตีบตัวแล้ว ผู้ป่วยจะถึงแก่ความตายได้ โดยหัวใจขาดเลือดมาเลี้ยง แต่ถ้าเส้นเลือดคลายการบีบรัดตัว อาการต่าง ๆ ก็จะค่อย ๆ ทุเลาลง

การตายของผู้ป่วย เป็นผลจากหัวใจวายเฉียบพลัน

ควรปฏิบัติอย่างไรเมื่อมีอาการเจ็บหัวใจ ?

๑. พึงสำนึกว่าอาการเจ็บหัวใจนี้ เป็นอาการที่บอกกล่าวให้ท่านทราบแล้วว่า ท่านเป็นโรคหัวใจอย่างหนึ่ง.

๒. แพทย์เท่านั้นที่จะวินิจฉัยโรค และ ช่วยเหลือ ท่านให้ ทุเลา หรือหาย ได้ การตามแพทย์มาตรวจขณะเกิดอาการขึ้น หรือไปปรึกษาแพทย์เมื่ออาการทุเลาลงแล้วเป็นสิ่งที่เหมาะที่สุด

๓. เมื่อเกิดอาการขึ้น ผู้ป่วยไม่ควรเคลื่อนไหว หรือถูกนำไปที่ใด ให้นอนในท่านั่งพิงเอาไว้จนกว่าแพทย์จะมาถึง ให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายโดยการห่มผ้าหรือวางกระเป๋าน้ำร้อน

๔. เสื้อผ้าที่ตำแหน่งใดคับเกินไป ควรคลายให้หลวม เช่นบริเวณคอ หน้าอก บริเวณเข็มขัด ฯลฯ

๕. ผู้ให้การพยาบาลจะต้องคอยเอาใจใส่ ปลอบโยนให้คลายจากความหวาดวิตก เพราะผู้ป่วยเองมักจะอยู่ในอารมณ์ของการกลัวว่าตนจะตายเป็นที่สุด คอยแนะนำอย่าให้ผู้ป่วยดิ้นรนกระวนกระวายนัก เพราะอาการจะยิ่งเพิ่มมากขึ้น

๖. ถ้าเคยเป็นมาบ่อยครั้งแล้ว แพทย์มักแนะนำยาประจำสำหรับใช้ทันทีเมื่อปรากฏขึ้น (ยาพวกนี้เช่นไนโตรกลีย์เซอรีนหรืออะมีย์ลไนไตรท์) ถ้าเช่นนั้นแล้วควรใช้ยานั้นได้ทันที

๗. ผู้ป่วยเองต้องฝึกตนเอง ให้ระงับในการเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ต่าง ๆ เมื่อทุเลาจากอาการแล้ว เลิกความโลภ ตื่นเต้น ความโกรธ หรือความอิจฉาริษยาใด ๆ ทั้งสิ้น

๘. ติดต่อกับแพทย์และขอคำแนะนำอยู่เสมอ

หัวใจวาย

คำว่า หัวใจวาย นี้ ปัจจุบันมักจะได้ยินกล่าวถึงอยู่เสมอ ความจริงหัวใจวายไม่ได้เกิดขึ้นจากเฉพาะโรคใดโรคหนึ่งของหัวใจ เหตุที่ทำให้หัวใจวายนั้นเป็นผลสุดท้ายของโรคหัวใจ หรือเหตุต่าง ๆ อีกหลายอย่างด้วยกัน

ที่ว่า "หัวใจวาย" นั้นความหมายอยู่เพียงว่า หัวใจเองหมดสมรรถภาพที่จะสูบฉีดโลหิตไปสู่อวัยวะต่าง ๆ ทั่วร่างกายได้ตามปกติเท่านั้นเอง ซึ่งมักจะปรากฏเป็นผลสุดท้ายของโรคต่าง ๆ และเป็นระยะเวลาที่ผู้ป่วยใกล้จะถึงความตายนั้นเอง

อาการของหัวใจวาย

อาการที่เกิดขึ้นเมื่อหัวใจวาย จะมีได้ดังนี้

๑. หอบเหนื่อย อาการนี้ในตอนแรก ๆ จะปรากฏขึ้นเมื่อผู้ป่วยต้องออกแรง ความจริงคนธรรมดาอาจมีหอบเหนื่อยได้เมื่อทำงานหนักหรือออกแรงมาก ๆ จะถือเอาว่าผู้นั้นเป็นโรคหัวใจไม่ได้ อาการหอบเหนื่อยในโรคหัวใจนั้นหมายถึงว่าจะเกิดหอบเหนื่อยง่าย ชั่วแต่เพียงออกกำลังตามธรรมดาที่ตนเคยทำได้ หรือถ้าอาการมาก ๆ เพียงชั่วแต่เดิน ในระยะใกล้ ๆ ก็เหนื่อย หรือยิ่งไปกว่านั้นเพียง ๓–๔ ก้าวก็หอบเหนื่อยแล้ว

เมื่ออาการหัวใจวายมีมากขึ้น อาการหอบเหนื่อยนี้ยิ่งปรากฏชัดขึ้น เพียงแต่อยู่นิ่ง ๆ ก็เหนื่อย และมักจะต้องลุกขึ้นนั่งหอบตลอดเวลา

๒. แน่นหน้าอก

๓. รู้สึกหัวใจเต้น

๔. บวม อาการบวมนั้นตอนแรก ๆ ผู้ป่วยเองก็มักจะสังเกตุเห็นว่ารองเท้าของตนคับกว่าธรรมดาหรือข้อเท้าบวม ๆ ในตอนเย็น ๆ ในตอนเช้าอาการบวมนี้ยุบหายไป ระยะท้าย ๆ อาการบวมมักปรากฏขึ้นทั้งตัว

๕. ไอ มักปรากฏขึ้นเนื่องจากการมีเลือดคั่งมากในปอด โดยมีการไหลเวียนของเลือดนั้นช้าลง บางรายอาจไอเป็นเลือดออกมาด้วย

๖. เบื่ออาหาร คลื่นไส้ และอาเจียน

๗. ตับโต เนื่องจากเลือดมาคั่งอยู่มาก

๘. อาการทางสมอง เป็นผลจากเลือดไปสู่สมองน้อยลง เพราะหัวใจไม่อาจสูบฉีดเลือดไปได้ตามปกติ อาการทางสมองนี้มักจะปรากฏในระยะท้าย ๆ ผู้ป่วยอาจมีอาการกระสับกระส่าย บางรายมี ซึม หมดสติ เพ้อ ฯลฯ

อาการต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไปแล้วนี้ เป็นอาการที่เกิดขึ้นในรายที่มีหัวใจวายลงทีละน้อย ยังมีอาการหัวใจวายอีกอย่างหนึ่งที่จะได้ยินอยู่บ่อย ๆ ก็คือ "หัวใจวายเฉียบพลัน" หัวใจวายเฉียบพลัน (Acute Cardiac Failure)

หัวใจวายเฉียบพลันนี้ หมายถึงการที่กล้ามเนื้อหัวใจหมดสมรรถภาพที่จะทำหน้าที่ได้อย่างทันทีทันใด การเกิดหัวใจวายเฉียบพลันนี้ก็มักจะเกิดขึ้นในผู้ป่วยที่มีโรคหัวใจมาก่อนแล้ว ในคนสูงอายุนั้นส่วนมากจะปรากฏขึ้นได้โดยมากเนื่องจากเป็นโรคหัวใจที่เกี่ยวกับการมีเส้นเลือดแข็ง ทำให้เกิดมีการคั่งของเลือดในปอดมาก และไม่มีเลือดพอเพียงไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย อาการจะปรากฏขึ้นมาทันที กล่าวคือ หายใจขัดหรือหอบ ไอ นอนไม่ลง เพราะถ้าหากนอนจะหายใจไม่ออก และอาจจะหมดสติไปทันที ทั้งนี้ลักษณะอาการของผู้ป่วยก็ดูสมบูรณ์เป็นปกติตลอดมาก่อน

ดังนี้อาการต่าง ๆ ของโรคหัวใจซึ่งกล่าวไว้ข้างบนจึงอาจไม่ปรากฏในผู้ป่วยที่มีหัวใจวายเฉียบพลันนี้มาก่อนก็ได้

จะให้การช่วยเหลืออย่างไรในผู้ป่วยที่มีหัวใจวายเฉียบพลัน

ความจริง มีวิธีที่จะให้การช่วยเหลือผู้ป่วยนี้ได้น้อยเต็มที ผู้ที่พบเห็นญาติพี่น้องหรือคนในครอบครัว มีวิธีช่วยที่ดีที่สุดอยู่ก็คือ การตามแพทย์ให้เร็วที่สุดที่จะเร็วได้ และระหว่างนั้นให้ผู้ป่วยอยู่ในท่าที่สบายที่สุดเท่านั้น

๑. ให้คิดไว้เสมอว่า อาการที่ปรากฏขึ้นอาจเป็นอาการของหัวใจวายเฉียบพลัน ควรรีบปรึกษาแพทย์ที่ใกล้เคียงที่สุดโดยด่วน อย่ามัวรอเวลาในการพยาบาลกันเอง หรือรอดูอาการต่อไปก่อน

๒. ให้ผู้ป่วยนอนลง และท่าที่เหมาะที่สุดก็คือ ท่านอนพิงราบ ๆ

๓. อย่านำผู้ป่วยเคลื่อนที่ไปที่ใดทั้งสิ้น จนกว่าแพทย์จะตรวจและให้คำแนะนำ แล้วพึงทราบเถิดว่า

๑. โรคหัวใจ ได้ทำลายชีวิตคนเราปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมาก

๒. โรคหัวใจ มีหลายชนิดด้วยกัน เพราะสาเหตุของโรคหัวใจมีหลายอย่าง

๓. โรคหัวใจ จะทราบได้เมื่อทำการตรวจ และรักษาได้โดยถูกต้องจากแพทย์ผู้ชำนาญโดยเฉพาะ

๔. อย่าลืมว่า ผู้ที่เป็นโรคหัวใจอาจเกิดหัวใจวายลงเมื่อใดก็ได้ เขาอาจนั่งคุยกับท่านอย่างสนุกสนานเมื่อไม่กี่นาทีมานี้ แต่ท่านอาจได้ข่าวว่าเขาถึงแก่กรรมแล้ว ชั่วระยะเวลาที่ท่านหันหลังจากเขามา

๕. ผู้ที่สงสัยว่าตนจะเป็นโรคหัวใจแล้วปรึกษาหารือแพทย์เพื่อการตรวจให้แน่นอนเสียนั้น ไม่ใช่คนขลาด หากเป็นผู้ที่ฉลาดและไม่ประมาท ดีกว่าปล่อยตนจนกระทั่ง "สายเกินไปเสียแล้ว"

คำนำ

เจ้าภาพงานศพคุณไว อุดมวงษ์ ได้มาขอหนังสือธรรมะเพื่อแจกในงาน อาตมาได้มอบเรื่อง

๑. เกิดมาทำไม

๒. การแก้ปัญหาที่ไม่ถูกทาง

ทั้งสองเรื่องเป็นธรรมเทศนาของท่านเจ้าคุณเทพ วิสุทธิเมธี (พุทธทาส-มหาเถร) ให้พิมพ์แจกในงาน

คุณไวเคยเป็นข้าราชการของกรมทรัพยากรธรณี ที่จังหวัดระนอง ได้เป็นหัวแรงในการสร้างวัดตโปทารามมาตั้งแต่เริ่มแรก จนเป็นวัดสมความตั้งใจ ภายหลังได้กลับมาอยู่กรุงเทพ และถึงแก่กรรมที่กรุงเทพ

สังขารทั้งปวงเป็นสิ่งไม่เที่ยง มีเกิดมีดับเป็นธรรมดา ผู้มองเห็นสังขารว่ามีเป็นเช่นกล่าว ควรรีบใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุดที่จะทำได้

ภิกขุ ปัญญานันทะ

๘ เมษายน ๑๕

เกิดมาทำไม ?

(ตอน ๑ เกิดมาเพื่อเดินทาง)

ของ

พุทธทาสภิกขุ

แสดง ณ โรงธรรม วัดธารน้ำไหล ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๐๘

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสส ฯ

สงฺขารา ปรมาทุกฺขา นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ

เอตํ ญตฺวา ยถาภูตํ สนฺติมคฺคํ ว พฺรูหเยติ

ธมฺโม สกฺกจฺจํ โสตพฺโพ-ติ

ณ บัดนี้จะได้วิสัชนาพระธรรมเทศนา เพื่อเป็นเครื่องประดับสติปัญญา ส่งเสริมศรัทธา ความเชื่อ และวิริยะความพากเพียรของท่านทั้งหลายผู้เป็นพุทธบริษัทให้เจริญงอกงามก้าวหน้า ในทางแห่งพระศาสนาของสมเด็จพระบรมศาสดา อันเป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลายกว่าจะยุติลงด้วยเวลา

ธรรมเทศนาเป็นพิเศษในวันนี้ จักได้กล่าวถึงธรรมะในพระพุทธศาสนาที่เป็นพุทธภาษิต ที่อาจจะตอบปัญหาของคนทั่วไปที่มักจะถามกันว่า เกิดมาทำไม ดังนี้ได้.

เกิดมาทำไม ?

ข้อแรกที่สุด จะต้องระลึกให้กว้างกันไปสักหน่อยว่า คนธรรมดาทั่ว ๆ ไป มีปัญหาอยู่ในใจว่า เกิดมาทำไม จริงหรือเปล่า ?

ปัญหาข้อนี้ถือกันว่าทุกคนสนใจและสงสัย. แม้กระนั้นก็อาจจะมีบางคนมีเล่ห์เหลี่ยมที่จะเยาะเย้ยว่า **ก็พระพุทธศาสนา สอนถึงความไม่มีสัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา คือไม่มีใครเกิดดังนี้แล้ว เหตุใดจึงมีปัญหาว่าเกิดมาทำไมด้วยเล่า** ? ถ้าผู้ใดถามซักไปในทำนองนั้น เราจะต้องถือว่าเขาอาศัยหลักของพระพุทธศาสนาชั้นสูงสุด คือขั้นว่าด้วยความหลุดพ้นมาพูดสำหรับคนธรรมดาสามัญที่ยังไม่มีความหลุดพ้น; เป็นเรื่องที่ไม่ถูก ไม่ตรง คือไม่ถูกฝา ถูกตัว; เพราะว่า **ตามธรรมดาของคนที่ยังไม่รู้ธรรมะถึงที่สุดแล้ว จะต้องมีความรู้สึกว่าตนกำลังเกิดอยู่** และตนมีปัญหามากมายที่จะต้องทำ กระทั่งไม่รู้ว่าเกิดมานี้เพื่อทำอะไรกัน

โดยทั่ว ๆ ไป ผู้ที่เป็นพระอรหันต์ ถึงที่สุดแห่งธรรมในพระพุทธศาสนาแล้วเท่านั้น ที่จะรู้สึกว่ามิได้มีการเกิดอยู่ในบัดนี้; ไม่มีสัตว์บุคคล ตัวตนของใครที่เป็นผู้ที่เกิดอยู่ในบัดนี้. ดังนั้นปัญหาที่ว่าเกิดมาทำไมจึงไม่มีแก่พระอรหันต์ แต่สำหรับบุคคลที่ยังไม่เป็นพระอรหันต์ **แม้ที่ยังเป็นพระอริยเจ้า ในขั้นต้น ๆ เช่นพระโสดาบันก็ดี ก็ยังมีความรู้สึกว่ามีตัวตนของตนและตนกำลังเกิดอยู่ทั้งนั้น** จึงจัดได้ว่าเป็นผู้ที่ล้วนแต่มีปัญหาอยู่ในใจว่าเกิดมาทำไมด้วยกันทุกคน. โดยเหตุนี้ ขอให้สรุปใจความของปัญหานี้สั้น ๆ ว่า **เกิดมาทำไม** ? และว่า **เป็นปัญหาของคนทั่วไป ที่ยังไม่เป็นพระอรหันต์.**

ทีนี้เราจะพิจารณากันดูถึงความรู้สึกที่เกิดอยู่เองในใจของตน ซึ่งต่างคนก็มักจะมีความคิดเป็นของเขาด้วยกันทั้งนั้นว่าเขาเกิดมาทำไม ?

ถ้าจะถามเด็ก ๆ ดูก็จะตอบว่าเกิดมาเพื่อเล่นกันให้สนุกสนานทีเดียว; ถ้าจะถามคนหนุ่มคนสาว ก็คงจะตอบว่า เกิดมาเพื่อความสวยความงาม ความรื่นเริงบรรเทิงกันในระหว่างเพศ; ถ้าจะถามคนที่สูงอายุขึ้นไปในวัยเป็นพ่อบ้านแม่เรือน ก็คงจะตอบกันเป็นส่วนมากว่าเกิดมาเพื่อสะสมทรัพย์สมบัติไว้กินต่อแก่เฒ่าและให้ลูกให้หลานดังนี้เรื่อย ๆ ไปด้วยกันทั้งนั้น. ครั้นอยู่ไปจนถึงแก่ชรา แก่หง่อม เมื่อถามดูว่าเกิดมาทำไม ? คงจะงง และคงจะคิดว่า เกิดมาเพื่อตายไปสำหรับจะเกิดใหม่ต่อ ๆ ไปมากกว่าอย่างอื่น. ข้อนี้น้อยคนที่จะคิดว่าเกิดมาแล้ว ก็สิ้นสุดกันเพียงตาย; เพราะว่าได้ถูกอบรมสั่งสอนมาตั้งแต่อ้อนแต่ออกถึงเรื่องโลกอื่น ถึงเรื่องชาติอื่นหลังจากตายแล้ว จนฝังอยู่ในจิตใจด้วยกันแทบทั้งนั้น. **สำหรับผู้ที่มีวัฒนธรรมที่รับมาจากชาวอินเดีย ไม่ว่าจะนับถือพุทธศาสนา หรือศาสนาพราหมณ์ หรือศาสนาอื่น ๆ ส่วนมากมีความเชื่อไปในทางตายแล้วเกิดใหม่.** คนแก่ ๆ คนชรา หมดปัญหาที่จะนึกคิดอะไรแล้ว ก็คงจะตอบว่าเกิดมาเพื่อตาย. แล้วไปเกิดใหม่ดังนี้. นี้หลักใหญ่ ๆ ทั่ว ๆ ไปก็ตอบได้แค่นี้

ถ้าจะพิจารณาดูกันอีกทางหนึ่งในส่วนรายละเอียดปลีกย่อย. คนบางคนก็คงจะตอบว่าเกิดมาเพื่อกิน เพราะมักมากในการกิน; และบางคนก็คงจะตอบว่าเกิดมาเพื่อกินเหล้าเพราะว่าเป็นทาสของเหล้าอยู่ตลอดเวลา ไม่บูชาอะไรยิ่งไปกว่าเหล้าดังนี้ก็มี. บางคนเกิดมาเล่นไพ่ จนถึงกับมีคำกล่าวว่า ยอมหย่าผัวไม่ยอมหย่าไพ่ ดังนี้ก็ยังมี บางคนยังหลงใหลในสิ่งอื่น ๆ ในอบายมุขอื่น ๆ แม้กระทั่งของเล่น จนเห็นว่าเป็นสิ่งที่สูงสุด ในสิ่งที่เขาควรจะได้อย่างนี้ก็มี. โดยทั่ว ๆ ไปคนที่เรียกว่าได้รับการศึกษาดีนั้น มักจะนิยมหลงใหลในเรื่องเกียรติ คืออยากจะมีเกียรติว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ให้สูงสุดขึ้นไป เพราะเกิดมาเพื่อจะสร้างเกียรติ

เท่าที่กล่าวมานี้ พอจะสรุปได้ว่า **เกิดมาเพื่อกิน**, เกิดมาเพื่อกาม. และ **เกิดมาเพื่อเกียรติ.**

พวกที่ ๑ คือเรื่องกินนั้น เป็นของจำเป็น ครั้นไปติดในรสของอาหารเข้าก็หลงใหลในเรื่องของการกิน ดูคนสมัยนี้สนใจในเรื่องการกินกันมากยิ่ง ๆ ขึ้นทุกที ตามหน้าหนังสือพิมพ์ก็ดี หรือเครื่องมือสื่อมวลชนอย่างอื่นก็ดี มีโฆษณาเรื่องกินอย่างมีศิลปะกันยิ่งขึ้น จนเป็นที่เชื่อได้ว่าคนจำนวนไม่น้อย หลงใหลบูชาในเรื่องการกิน เกิดมานี้ก็เพื่อกิน นี้เป็นพวกที่ ๑

พวกที่ ๒ ที่เรียกว่าเรื่องกามนั้น หมายถึงความสนุกสนาน เอร็ดอร่อยทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทุกชนิด; เพราะว่าเมื่อเสร็จจากเรื่องกินแล้ว คนก็หันมาเรื่องความสนุกสนานทางอายตนะเป็นส่วนใหญ่ นี้เรียกว่าเป็นเรื่องกาม กลายเป็นคนที่ตกอยู่ใต้อำนาจของสิ่งเหล่านี้ถึงขนาดที่เรียกว่าเป็นทาสด้วยกันทั้งนั้น. แม้ที่สุดแต่อบายมุขต่าง ๆ ที่กล่าวนามมาแล้วนั้นก็รวมอยู่ในเรื่องกาม คือความรู้สึกเอร็ดอร่อยทางจิตใจ ซึ่งเป็นอายตนะที่ ๖ เป็นเรื่องหลงใหลได้ถึงที่สุดด้วยกันทุกอย่าง นี้เรียกว่าคนเหล่านี้เกิดมาเพื่อสิ่งที่เรียกว่ากาม คือวัตถุอันเป็นที่ตั้งของความใคร่ อันอาศัยอายตนะคือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นเครื่องมือนี้ เป็นพวกที่ ๒

พวกที่ ๓ เกิดมาเพื่อเกียรติ. นี้ได้รับการอบรมสั่งสอนมาให้บูชาเกียรติ แม้ชีวิตก็สละได้เพื่อเกียรติ ถ้าหนทางที่ตนถือเอาสำหรับแสวงหาเกียรตินั้น เป็นไปเพื่อประโยชน์ผู้อื่นหรือประโยชน์ตนรวมกันไป ก็ยังนับว่าเป็นประโยชน์อยู่มาก ไม่เป็นที่ตั้งแห่งการติเตียนตามวิสัยชาวโลกทั่ว ๆ ไป **แต่ในทางธรรมะนั้น ถ้าหลงใหลถึงขนาดตกเป็นทาสของสิ่งที่เรียกว่าเกียรตินี้แล้ว ก็ยังถือกันว่าเป็นสิ่งที่น่าเวทนาสงสาร คือยังไม่ได้ดับทุกข์นั่นเอง** เพราะฉะนั้น เรื่องกินก็ดี เรื่องกามก็ดี เรื่องเกียรติก็ดี จึงมีไว้สำหรับเป็นเครื่องหลงใหลอย่างยิ่งได้ด้วยกันทุกอย่าง.

อย่างที่เราได้ยินได้ฟังอยู่มากกว่าอย่างอื่นในหมู่คนที่ยากจนว่าจำเป็นที่จะต้องประกอบอาชีพเพื่อได้วัตถุมาเลี้ยงชีวิต แต่แล้วก็ดูเหมือนว่า ไม่ได้คิดว่ามีสิ่งอื่นซึ่งสำคัญหรือจำเป็นยิ่งกว่าเรื่องทำมาหากิน จึงถือเอาเรื่องทำมาหากินเป็นเรื่องใหญ่ที่สุดในชีวิตของตน จนกลายเป็นว่าเกิดมาก็เพื่อทำมาหากิน ทำไร่ ทำนา ค้าขาย หรือ

อะไรก็แล้วแต่ถนัด ทำอย่างนี้เรื่อยจนเน่าเข้าโลงไปทีเดียว ก็ยังไม่มีจุดที่ถือได้ว่าเพียงพอ. นี้เรียกว่า เกิดมาเพื่อทำมาหากินแท้ ๆ ไม่เคยนึกว่ามีสิ่งใดที่สำคัญไปกว่า เพราะเหตุว่าคนเหล่านั้นไม่ได้นั่งใกล้พระอริยเจ้า ไม่ได้ฟังธรรมของพระอริยเจ้า คง นั่งใกล้แต่เพื่อนปุถุชนด้วยกัน นับว่าเป็นสิ่งที่น่านึกคิดตรงที่ว่า เขาถือว่าเป็นการถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ถึงที่สุดเพียงแค่นั้น แต่ที่แท้แล้วมันจะเป็นการถูกต้องเพียงครึ่งเดียวหรือไม่ถึงครึ่งด้วยซ้ำไป เพราะว่าคนเรานั้นมีวัตถุประสงค์มุ่งหมายในการเกิดมามากไปกว่าที่จะเกิดมาเพียงเพื่อทำมาหากิน. นี่แหละคือ **ข้อที่ทุกคนจะต้องสนใจศึกษากันให้เป็นที่เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งว่า การเกิดมาเพื่อทำมาหากินให้มีชีวิตอยู่นี้อยู่ไปทำไมกัน ต่อเมื่อมีความเข้าใจอันถูกต้องว่ามีชีวิตอยู่ไปนี้จะอยู่เพื่ออะไรในที่สุด** แล้วจึงจะรู้ว่าการทำมาหากินนี้ เป็นเพียง เรื่องที่สอง รองลงมาจาก เรื่องที่ใหญ่ ที่สำคัญ เรื่องหนึ่งคือเรื่องที่ว่า เกิดมาเพื่ออะไรนั่นเอง.

เราทำมาหากินนี้สำหรับจะได้เลี้ยงชีวิต เพื่อมีชีวิตอยู่แล้วจะได้ทำสิ่งอื่นที่ดีกว่านี้ หรือว่าการทำมาหากินนี้สำหรับจะได้สะสมทรัพย์สมบัติไม่มีขอบเขต ? เท่าที่เห็นกันอยู่โดยมากเป็นไปในทำนองทำมาหากินเพื่อสะสมทรัพย์สมบัติอย่างไม่มีขอบเขต ไม่ได้ทำมาหากินเท่าที่จำเป็นจะต้องทำ เช่นทำเพียงเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวให้มีความเป็นอยู่ผาสุขไม่มีความยากลำบาก ให้มีการก้าวหน้าไปตามทางของคนธรรมดาทั่ว ๆ ไป. คนโดยมากเฝ้าสะสมทรัพย์เท่าไรไม่พอไม่มีขอบเขตจนกระทั่งตัวเองก็บอกไม่ได้ว่า จะเอาไปทำอะไร อย่างนี้ก็มีอยู่มากมายในโลกนี้. การกระทำอย่างนี้ของบุคคลประเภทนี้ ตามทางศาสนาถือว่าเป็นการทำบาปอยู่ในตัว โดยตรงบ้าง โดยปริยายบ้าง.

ศาสนาคริสเตียนถือว่าการแสวงหาทรัพย์เกินกว่าจำ เป็นนั้น เป็บาป โดยตรง ในศาสนาอื่นก็ยังมีว่าอย่างนั้น, ในศาสนาพุทธเรานี้ ก็มีหลักการในทำนองนั้น คือว่าผู้ที่มัวคอยสะสมทรัพย์สมบัติ **ไม่มีขอบเขต**นั้น มีความหลง ความโง่ ความเขลาอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ ขึ้นชื่อว่าความหลงแล้วก็เป็นบาปอยู่ในตัว แม้ไม่ใช่บาปอย่าง

ฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเขา ก็ยังเป็นบาปชนิดใดชนิดหนึ่ง; ดังนั้นควรจะยุติกันเสียสักทีว่า **คนเราไม่ควรจะเกิดมาเพื่อการสะสมทรัพย์สมบัติอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ควรจะนึกถึงเรื่องอื่นอีก เรื่องหนึ่งซึ่งดีกว่านั้น** หมายความว่าเราสะสมทรัพย์ ก็เพื่อซื้อความสะดวกแก่การเป็นอยู่ในทุกประการแล้ว ก็แสวงหาสิ่งอื่นที่ดีไปกว่าทรัพย์สมบัติ จะช่วยให้ได้ สิ่งนั้นได้แก่อะไร ก็ควรจะได้คิดดูเอาเองตามชอบใจไปพลางก่อน.

ทีนี้มาถึงข้อที่ว่า คนที่เกิดมาลุ่มหลงในทางกามนั้น น่าจะระลึกนึกถึงภาษิตโบราณสักบทหนึ่งว่า "อาหารนิทฺทา ภย เมถุนญฺจ สามาญฺญเมตปฺปสุภิ นรานํ" การแสวงหาความสุขจากการกินอาหารก็ดี การแสวงหาความสุขจากการนอนก็ดี การแสวงหาความสุขจากเมถุนธรรมก็ดี และการรู้จักขี้ขลาดต่ออันตรายหนีภัยก็ดี ๔ อย่างนี้มีเสมอกันในระหว่างสัตว์มนุษย์กับสัตว์เดรัจฉาน. "ธมฺโม หิ เตสํ อธิโก วิเสโส" แต่ว่าธรรมะเท่านั้น ที่จะทำคนให้ผิดแปลกแตกต่างจากสัตว์ "ธมฺเมน หีนา ปสุภิ สมานา" เมื่อปราศจากธรรมะแล้วคนกับสัตว์ก็เสมอกัน. นี้เป็นคำกล่าวที่มีมาแต่โบราณกาลก่อนพระพุทธเจ้า และแม้ในยุคพระพุทธเจ้าก็ยังคงยอมรับภาษิตนี้ และในพุทธศาสนาเราก็ถือว่าคำกล่าวนี้ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาด้วย.

เป็นอันว่าเท่าที่เกิดมาตามธรรมดาสามัญนี้ คนเรามีความรู้สึกเหมือนกับสัตว์ในเรื่องกินเรื่องนอนเรื่องเมถุนธรรมและหนีภัยอันตรายโรคภัยไข้เจ็บศัตรู อะไรก็ตามเหล่านี้เป็นเรื่องที่สัตว์ก็ทำเป็นเหมือนกับคน ดังนั้นการที่จะเกิดมาเพื่อบูชาสิ่งที่เรียกว่า กามคุณ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ นี้คงจะไปไม่รอด คือแสดงว่ายังไม่รู้อะไรอยู่บางอย่างหรือมากอย่าง จึงได้ไปลุ่มหลงสิ่งซึ่งแม้ธรรมดาสัตว์เดรัจฉานก็ทำเป็นดังที่กล่าวแล้ว. เนื่องจากเหตุที่ สิ่งที่เรียกว่าวัตถุกามนั้น เป็นมูลเหตุดึงดูดใจถึงที่สุด ยากที่สัตว์ตามธรรมดาจะมองเห็น แล้วถอนตนออกมาได้ เราจึงถือว่าสัตว์ตามธรรมดาไม่ใช่บุคคลสูงสุด ไม่ใช่บุคคลที่ถึงที่สุดแห่งการเกิดมาเป็นคน; เป็นเพียงผู้ที่กำลังลุ่มหลงอะไรอยู่ในระหว่างทางครึ่ง ๆ กลาง ๆ เท่านั้นเอง ถือเอาเป็นประมาณไม่ได้. และ**ถ้าสิ่งที่เรียกว่ากามคุณเหล่านั้นเป็นสิ่งสูงสุดแล้ว คนก็**

ตามสัตว์ก็ตาม ย่อมจะเรียกได้ว่าต่างอยู่ในฐานะถึงสิ่งที่สูงที่สุดแล้วด้วยกันทั้งนั้น.

บัดนี้เรายอมรับกันแล้วว่าแม้แต่พวกเทวดาประเภทกามาวจร ซึ่งอยู่ในสวรรค์ประเภทนั้น ก็ยังไม่ใช่คนดีวิเศษอะไร ยังมีความทุกข์ร้อน ยังมีความสกปรกเศร้าหมองเพราะประพฤติกรรมที่ไม่สมควรทางกาย ทางวาจาและทางใจอยู่เป็นประจำ. พวกเทวดาเหล่านั้น เมื่อสำนึกตัวขึ้นมาได้ที่ไร ก็ร่ำหาพระพุทธ พระธรรม พระ-สงฆ์ อยู่ตลอดไป นี้จึงเป็นอันว่าเรื่องสูงสุดแม้ในทางกามนั้นยังไม่ใช่สิ่งสูงสุดของมนุษย์เลย; ไม่ควรถือว่ามนุษย์เกิดมาเพื่อสิ่งเหล่านั้น.

ทีนี้มาถึงเรื่องเกียรติ. ถ้าจะคิดว่าคนเราเกิดมาเพื่อเกียรติ ก็คงเป็นสิ่งที่น่าสงสารมาก เพราะว่าดูจะเป็นเรื่องลม ๆ แล้ง ๆ **โดยเหตุที่สิ่งที่เรียกว่าเกียรตินั้นต้องมีมูลมาจากคนเหล่าอื่นหรือคนจำนวนมากอุปโลกน์ให้ นิยมยกย่องให้เป็นเรื่องอุปโลกน์กันผิด ๆ โดยไม่รู้สึกตัวก็มี.** เมื่อคนส่วนมากนั้นเป็นคนโง่ คนเขลา คนหลง คนพาล ไม่รู้จักธรรมะแล้ว สิ่งที่เขาหลงนิยมยกย่องให้เป็นเกียรติแก่กันนั้นก็ต้องเป็นเรื่องธรรมดา ๆ สามัญตามประสาที่คนเหล่านั้นชอบนั่นเอง หาใช่เป็นเรื่องที่พระอริยเจ้าท่านสรรเสริญหรือสั่งสอนแต่ประการใดไม่. ยิ่งในสมัยที่คนลุ่มหลงเรื่องเกียรติกันมาก ก็ดูจะยิ่งเป็นสิ่งที่น่าสมเพชยิ่ง ๆ ขึ้นทุกที อย่างว่าใครจะออกไปนอกโลกได้ ถือเป็นเกียรติสูงสุด มันก็ยังไม่มีอะไรดีไปกว่าที่จะทำมนุษย์ทั้งหมดนี้ให้มีความสุขมากขึ้นได้ มีแต่เรื่องยุ่งเหยิงสับสนอลหม่านมากขึ้นกว่าเก่าเท่านั้น. นี่เป็นตัวอย่างของสิ่งที่เรียกว่าเกียรติ ของปุถุชนคนธรรมดา ทั่วไปซึ่งมีอยู่ในโลกนี้. **ดังนั้นถ้าจะถือว่าเกิดมาเพื่อเกียรติ ก็คงจะน่าหัวเราะเท่า ๆ กันกับที่จะว่าเกิดมาเพื่อกามหรือแม้แต่เพื่อกิน อันอยู่ในระดับที่น่าสงสารเท่า ๆ กัน** แล้วแต่ว่าถูกอบรมสั่งสอนกันมาอย่างไร.

รวมความแล้วเป็นอันว่าทั้ง เรื่องกิน เรื่องกาม เรื่องเกียรติ ๓ เรื่องนี้ยังไม่ใช่สิ่งสูงสุดที่พุทธบริษัทจะพึงปรารถนาเป็นแน่นอน.

ที่นี้จะกล่าวถึงพระพุทธภาษิตที่เห็นว่าจะช่วยให้เราเข้าใจคำตอบของปัญหาว่าคนเราเกิดมาทำไมนี้ กล่าวคือ พระพุทธภาษิตที่ได้ยกขึ้นไว้เป็นนิกเขปบทข้างต้นที่แรกว่า "สงฺขารา ปรมาทุกฺขา" สังขารเป็นทุกข์อย่างยิ่ง "นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ" นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง "เอตํ ญตฺวา ยถาภูตํ สนฺติ มคฺคํ วพฺรูหเย" เมื่อรู้ความจริงข้อนี้อย่างถูกต้องแล้ว บุคคลควรพอกพูนหนทางแห่งสันติ ดังนี้.

ข้อแรกที่ว่า สังขารเป็นทุกข์อย่างยิ่งนั้นจะต้องเข้าใจคำว่าสังขารกันให้ดี ๆ เพราะสิ่งที่เรียกว่าสังขารนั้น มีอยู่หลายความหมาย **สังขารหมายถึงรูปและนาม คือร่างกายกับจิตใจนี้ก็มี สังขารอย่างนี้เป็นทุกข์ต่อเมื่อมีอุปาทานเข้าไปยึดมั่นถือมั่นโดยความเป็นของตน** ลำพังสังขารล้วน ๆ ไม่ถือว่าเป็นทุกข์ชนิดที่เป็นเครื่องทรมานใจหรือทำความทนยากให้แก่บุคคล. สังขารโดยศัพท์แล้วแปลว่า "ปรุง" คือกระทำครบถ้วนอย่างที่เราเรียกกันว่าปรุง ถือเอาตามรูปศัพท์ต่าง ๆ อย่างนี้จะดีกว่า โดยจำกัดความลงไปว่า **การที่ "ปรุง" เรื่อยนั้น** เป็นความทุกข์อย่างยิ่ง. คำว่าปรุงในที่นี้หมายความว่าไม่มีการหยุด มีการปรุงให้เกิดขึ้นใหม่ ๆ เรื่อย และ**สิ่งที่เรียกว่า "ปรุง" นี้** หมายถึงกิเลส **เป็นผู้ปรุง** ต่อเมื่อมีอวิชชาความโง่ ความหลง ซึ่งเป็นต้นเหตุของกิเลสเหล่าอื่น เช่น โลภะ โทสะ โมหะ เกิดขึ้นแล้ว ก็มีการปรุงคือปรุงจิตใจให้ยึดมั่นถือมั่นเป็นนั่นเป็นนี่ มีนั่นมีนี่เรื่อยไปไม่มีที่สิ้นสุด. และ **คำว่า "ปรุง" ในที่นี้หมายถึงความยึดมั่นถือมั่นด้วยอุปาทานรวมอยู่ด้วยเสร็จ จึงจะเรียกว่าเป็นการปรุง ถ้าไม่มีอุปาทาน ไม่มีกิเลสตัณหา อุปาทานเข้าไปรวมอยู่ด้วยแล้ว การเกิดขึ้นเหล่านั้นไม่เรียกว่าการปรุงในที่นี้ คือไม่เรียกว่าการ "ปรุง" ในประโยคที่ว่า** "สงฺขารา ปรมา ทุกฺขา" สงฺขารา ปรมา ทุกฺขา **ของปรุงหรือเครื่องปรุงทั้งหลายเป็นทุกข์อย่างยิ่ง** หมายความว่า มันปรุงจนเป็นกิเลสตัณหาจนเป็นอุปาทาน มีความยึดมั่นถือมั่นแล้ว อะไร ๆ ก็เป็นทุกข์ไปหมด. ถ้าอย่าปรุงในทำนองนี้แล้วก็ไม่มีความทุกข์ **การปรุงในทำนองนี้ มีความทุกข์และเป็นความทุกข์อยู่ในตัวการปรุงนั่นเอง การปรุงทำนองนี้แหละที่เรียกว่า สังสารวัฏฏ์คือวนเวียนอยู่ในลักษณะ ๓ อย่าง กล่าวคือ**

กิเลส เป็นเหตุให้กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป. เมื่อกระทำแล้วเกิดผลขึ้นมา ก็มีกิเลสที่จะยินดียินร้าย เพื่อทำซ้ำหรือหรือทำอย่างอื่นต่อไปอีก, วนเวียนอยู่ในเรื่องกิเลส เรื่องกรรมและเรื่องผลของกรรม เรื่อยไปไม่มีที่สิ้นสุด. นี้คืออาการที่เรียกว่าเป็นการปรุงโดยแท้จริง ในประโยคที่ว่าสังขารทั้งหลายเป็นทุกข์อย่างยิ่ง คือความปรุงไม่หยุดนั้นเองเป็นทุกข์อย่างยิ่ง

ข้อ ๒. ที่ว่า "นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ" นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่งนั้น นี้เป็นคำกล่าวอย่างโวหารชาวบ้าน เพื่อให้รู้สิ่งที่ตรงกันข้ามกับสังขาร **นิพพานก็คือ ไม่ปรุง ไม่ปรุงเมื่อไรก็คือนิพพานเมื่อนั้น. ไม่ปรุงเด็ดขาดก็เป็นนิพพานจริง ไม่ปรุงชั่วคราวก็เป็นนิพพานชั่วคราว หรือนิพพานชิมลอง เมื่อผู้ใดรู้เรื่องการปรุงว่าเป็นอย่างไรถึงที่สุดแล้ว ก็ย่อมจะเข้าใจสภาพที่ตรงกันข้าม คือไม่ปรุงได้โดยไม่ยากนัก** โดยเทียบเคียงกันในฐานะเป็นสิ่งตรงกันข้าม. **นิพพานนี้แปลว่าดับก็ได้ แปลว่าหยุดก็ได้ แปลว่าเย็นคือไม่ร้อนก็ได้ แปลว่าไม่ขบกัดเสียบแทงก็ได้ ความหมายก็เหมือนกันหมดตรงที่ว่ามันหยุด คือไม่ปรุง.** ปรุงก็คือไม่หยุด จะต้องเป็นไปในลักษณะที่เร่าร้อนเป็นทุกข์เสียบแทงทรมานเสมอไป. คำว่านิพพานให้ถือเอาความหมายตรงกันข้ามจากสังขาร คือไม่ปรุงในลักษณะดังกล่าว.

ทีนี้คำกล่าวต่อไปที่ว่า "เอตํ ญตฺวา ยถาภูตํ สนฺติมคฺคํ วพฺรูหเย บุคคลรู้ความจริงข้อนี้อย่างถูกต้องแล้ว พึงพอกพูนทางแห่งสันติ." นี้หมายความว่า เมื่อรู้ความจริงข้อนี้แล้วให้พอกพูนหนทางแห่งสันติคือนิพพานนั่นเอง. **คำว่านิพพานนั้นบางทีก็เรียกว่าสันติ** ซึ่งแปลว่าความสงบเย็น ใช้แทนกันได้กับคำว่านิพพาน. การพอกพูนทางแห่งสันติก็คือการพอกพูนทางของนิพพาน, หมายความว่าให้ทำทุกอย่างทุกประการที่จะให้คนเราใกล้ชิดสิ่งที่เรียกว่าสันติหรือนิพพานนั้นยิ่งขึ้นไปทุกที

เพียงเท่านี้ ท่านทั้งหลายก็ควรจะได้เค้าเงื่อนบ้างว่า **พระพุทธเจ้าท่านทรงมุ่งหมายให้คนรู้ความจริงเกี่ยวกับความทุกข์และไม่ทุกข์ แล้วให้เริ่มพอกพูนหนทางที่**

จะดำเนินไปสู่ความไม่มีทุกข์โดยประการทั้งปวงคือนิพพาน พูดสั้น ๆ ก็ว่าคนเราควรจะเกิดมา **เพื่อพอกพูนหนทางแห่งนิพพานนั่นเอง** แต่ถ้าคนไม่รู้เอาเสียเลยว่า มีนิพพาน หรือนิพพานเป็นสิ่งที่ควรปรารถนาอย่างยิ่ง เพราะเป็นความดับทุกข์อย่างยิ่งแล้ว คนก็ไม่ปรารถนานิพพาน และไม่พอกพูนหนทางแห่งนิพพานนั่นเอง. ต่อเมื่อคนรู้จักว่า การที่เป็นอยู่ในขณะนี้เป็นทุกข์อย่างยิ่ง แล้วอยากจะได้สิ่งตรงกันข้ามเท่านั้นแหละ คนจึงจะสนใจในเรื่องของพิพพาน และพอกพูนหนทางเพื่อไปสู่นิพพาน

เมื่อเป็นดังนี้ **เขาก็จะต้องพิจารณาดูภาวะของตนเองให้ดีให้ละเอียดให้ลึกซึ้ง ว่าสภาวะที่กำลังเป็นอยู่ ตนนี้เป็นสังขารหรือไม่.** คนที่ทำกรรมไปตามอำนาจของกิเลส โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำชั่ว เช่นการกินเหล้าเมายา การฆ่า การพนัน การขโมย หรืออะไรต่าง ๆ ที่ถือกันว่าเป็นความชั่วนั้นมันเป็นการ "ปรุง" ของอวิชชาความโง่ ความหลงเรื่อย ๆ ไป จนเกิดความเอร็ดอร่อย สนุกสนานเพลิดเพลินแก่บุคคลผู้กระทำ ได้รับทุกข์แล้วก็ยังยากจะแก้ทุกข์ด้วยการกระทำซ้ำอย่างเดียวกันหรือให้ยิ่งขึ้นไปอีก นี้เรียกว่าเป็นการปรุงอย่างยิ่งขึ้นไปอีกจนกว่าเขาจะมองเห็นว่า นี่เป็นการทนทรมานจึงจะหยุดชะงัก แล้วเหลียวไปดูทิศทางอื่นเพื่อจะสอดส่ายหาให้พบสิ่งที่ไม่เป็นความทนทรมาน ไม่ต้องตกเป็นทาสของเหล้าของการพนันของการทำชั่วหรือของการประพฤติผิดนานาประการอีกต่อไป

ทีนี้จะมองดูในกรณีผู้ที่ทำดี หรือไม่ทำชั่วทำนองนั้น แต่ว่าทำสิ่งที่เขาเรียกกันว่าดีอยู่ทุก ๆ เวลา ได้รับผลสมจริงตามสิ่งที่เขาเรียกกันว่าดี เช่นว่ามีเงินมีชื่อเสียงมีอะไรทุก ๆ อย่างตามที่คนดีเขาต้องการกัน. แต่ว่าเมื่อมามองดูความสุขทุกข์ทางใจแล้วเขาก็ยังต้องร้องไห้ ระทมทุกข์เท่ากับที่มีเงินมาก มีเกียรติมาก มีชื่อเสียงมากอยู่นั่นเอง. คนมีเกียรติมากก็ร้องไห้บ่อย ๆ เพราะเกียรตินั้น. คนมีทรัพย์มากก็ร้องไห้บ่อย ๆ เพราะทรัพย์นั้น, คนมีลูกก็ร้องไห้เพราะลูก, คนมีหลานก็ร้องไห้เพราะหลาน; หรือมีอะไรที่ตนรักตนพอใจก็ต้องร้องไห้เพราะสิ่งนั้น, แม้ที่สุดบางคนก็ต้องร้องไห้เพราะวัวเพราะควายเป็นต้น อย่างนี้ก็ยังมี.

นี้ล้วนแต่แสดงให้เห็นอยู่แล้วว่า แม้ว่าจะได้กระทำไปในทางที่ดี ไม่มีผิด ไม่เป็นบาป ไม่เป็นอกุศลแล้ว ก็ยังไม่ถึงที่สุดแห่งการดับทุกข์ ยังต้องเป็นทุกข์ตามแบบของคนดี. คนชั่วเป็นทุกข์ตามแบบคนชั่ว. **คนดีเป็นทุกข์อย่างละเอียดลึกซึ้งตามแบบคนดี** ในเมื่อมีความรู้สึก ยึดมั่น ถือมั่น ว่าตนเป็นคนดี; ดังนั้นเมื่อมองในลักษณะของธรรมชาติล้วน ๆ แล้วจะพบว่า **คนชั่วที่กำลังเสวยผลของความชั่ววนเวียน ๆ อยู่นั้นก็เป็นการปรุง. คนดีที่กำลังได้รับผลของความดีวนเวียน ๆ อยู่นั้นก็เป็นการปรุง. ทั้งสองพวกเป็นการปรุงด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีหยุด, จะต้องไหลเรื่อยไปไม่มีหยุด, และได้รับผลของการทำ แล้วก็มีการคิดต่อไป, นี้เรียกว่า "สังสารวัฏฏ์" เป็นการปรุงอย่างยิ่ง.**

พอมานึกได้อย่างนี้ คนก็จะสนใจสิ่งที่ตรงกันข้าม คือเห็นว่าเงินก็ช่วยไม่ได้ ชื่อเสียงก็ช่วยไม่ได้ สิ่งเหล่าที่เรามีมาหมดแล้วนี้ก็ช่วยไม่ได้ เราควรจะมีอะไรหรือได้อะไรที่ดีกว่านี้ เมื่อนั้นแหละเขาจะเริ่มชะเง้อหาสิ่งที่ดีกว่าสูงกว่าไปในทางอื่น **จนกระทั่งไปพบพระอริยเจ้า นำใกล้พระอริยเจ้า ฟังธรรมะของพระอริยเจ้า จึงได้รู้เรื่องสิ่งซึ่งตรงกันข้ามกับสิ่งต่าง ๆ ที่ตนมีตนเป็น** ตนกระทำอยู่ **นั่นก็คือเรื่องพระนิพพาน** หรือเรื่องหนทางของพระนิพพานนั่นเอง. **เขามีความแน่ใจว่านี่แน่แล้วเป็นสิ่งที่ทุก ๆ คนควรจะได้ควรจะถึง และคนทุกคนเกิดมาเพื่อสิ่งนี้แน่แล้ว;** เพราะว่าสิ่งอื่น ๆ ทั้งหมดนั้น ไม่เป็นความดับ ความเย็น ความสงบ ยังเป็นความสับสนวุ่นวาย คือปรุงแต่งอยู่นั่นเอง: เขาจึงได้สนใจเรื่องของพระนิพพานในลักษณะที่จะพอกพูนหนทางของพระนิพพาน โดยถือว่าคนเราเกิดมาเพื่อพอกพูนหนทางของพระนิพพานนั้น.

สิ่งที่ควรจะคิดมีอยู่อีกนิดหนึ่งว่า **การที่เกิดมานี้** เราต้องการหรือไม่ เรา**พอใจหรือไม่ ?** โดยที่แท้แล้วคนทุกคนไม่เคยรู้สึกเรื่องนี้ ว่าไม่ได้เคยอยากเกิด**โดยตรง แต่ว่ามันได้เกิดมาแล้ว.** แต่พอเกิดมาแล้วได้พบสิ่งซึ่งเป็นอารมณ์ ที่ถูกใจทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย หลงใหลพอใจในสิ่งเหล่านี้ จึงได้อยาก

เกิด หรืออยากเป็นอยู่ อยากให้มีอยู่เพื่อจะได้บริโภคสิ่งเหล่านี้. หรือเมื่อได้ยินได้ฟังว่าทำบุญให้มากตายไปแล้วจะมีสิ่งเหล่านี้ ชั้นดีกว่านี้ ประณีตกว่านี้ สูงสุดกว่านี้ ก็มีความอยากเกิด ยิ่งขึ้นไปอีก เพื่อจะให้ได้สิ่งเหล่านี้. นี้มีใจความสำคัญอยู่ตรงที่ว่า **เพราะได้เกิดจึงได้บริโภค รูปเสียงกลิ่นรสโผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ซึ่งถูกอกถูกใจ เป็นเหตุให้ยึดมั่นถือมั่น เป็นตัวตนเป็นของตนขึ้นมา เป็นการเกิดขึ้นมา แล้วก็พอใจยินดีในการเกิด กลัวความดับหรือความตายเป็นอย่างยิ่ง เพราะว่าจะต้องพลัดพรากจากสิ่งเหล่านี้**. นี้เรียกว่าโดยเนื้อแท้ แล้ว**คนไม่ได้เกิดมาเองได้ หรือไม่ได้ตั้งใจเกิดมาด้วยเจตนาของตนมันเป็นมาตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตที่มีการสืบพันธุ์**. ครั้นเป็นคนขึ้นมาแล้ว จึงได้รับการอบรมที่ให้เกิดความรู้สึกคิดนึกไปในทางที่อยากเกิดในลักษณะที่กล่าวมานี้. ถ้าปล่อยไปตามธรรมชาติจริง ๆ หรือเอาสัตว์เดียรัจฉานเป็นเกณฑ์กันแล้ว ความอยากเกิดจะมีน้อยมาก และจะไม่มีปัญหายุ่งยากเหมือนมนุษย์ด้วยซ้ำไป. เดี๋ยวนี้มนุษย์จะยอมรับว่า เราเป็นผู้อยากเกิด และเกิดมาเพื่อจะทำอะไรสักอย่างหนึ่ง อย่างนั้นจริงหรือไม่. ถ้าจะถือว่าเราอยากเกิดมา เพื่อจะมาทำอะไรที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะทำ ตอนนี้ฟังดูแล้วคล้าย ๆ กับว่า เป็นความโง่ความหลง หรือความเสือกกระโหลกอยู่มากเหมือนกัน เพราะว่าถ้าเลือกเอาในทางที่ไม่เกิดได้แล้ว มันก็ไม่ควรจะเกิดมาตั้งแต่ทีแรก. ทำไมจะต้องมาอยากเกิดขึ้นมา เพื่อจะต้องสร้างต้องทำต้องเดินทางไปจนกว่าจะถึงที่สุดถึงนิพพานอีกเล่า ? เรื่องไม่เกิดมันก็ดีอยู่แล้ว ทำไมจะเกิดมาเพื่อให้เป็นภาระด้วยเล่า ?

นี่แหละคือปัญหาหรือต้นเงื่อนของปัญหาที่เป็นตัวอวิชชา . หรืออย่างน้อยก็มีมูลมาจากอวิชชา ที่ว่าคนเราเกิดมาเอง หรือว่ามีอะไรบังคับให้เกิดมา ? และว่าเมื่อเกิดมาแล้วจะต้องทำอะไรบ้าง ? คนโดยมากไม่คิดมากถึงอย่างนั้น จะคิดตัดบทสั้น ๆ แต่เพียงว่า ที่กำลังเกิดอยู่เดี๋ยวนี้จะต้องทำอะไร. พอเห็นว่าเกิดมาเพื่อสะสมทรัพย์ ก็สะสมทรัพย์เรื่อย ๆ ไปก็แล้วกัน. หรือถ้าเกิดมาเพื่อกิน เพื่อเกียรติ ก็ทำไปเพื่อกิน เพื่อเกียรติอีก แล้วก็ถือว่าพอแล้ว มีชื่อเสียงมาก พอใจแล้ว ตายเป็นสุขแล้ว อย่าง

นี้เรียกว่าเป็นความถูกของบุคคลนั้นอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน ที่ถือเอาเพียงสั้น ๆ เท่านั้น.

แต่เดี๋ยวนี้คนเราได้รับการศึกษามีการอบรมให้รู้จักคิดนึกมากกว่านั้น จนกระทั่งมองเห็นว่า การทำอย่างนั้น การได้เป็นอย่างนั้น การได้ทำจนถึงที่สุดของความเป็นอย่างนั้น ก็ยังไม่เป็นที่พอใจเราเลย ยังมีอะไรที่เรารู้สึกว่ายังซ่อนเร้นอยู่ เราจำใจจำทำเท่าที่นึกได้เพียงเท่านั้น เราอาจจะถูกหลอกถูกลวงอย่างไรก็ได้ เมื่อสงสัยอยู่ดังนี้ ก็คงจะไม่วายที่จะคิดไปว่ายังมีอะไรยิ่งไปกว่าเกียรติ. ในที่สุดจะมาลงร่องลงรอยของธรรมะที่ว่า **เกิดมาเพื่อศึกษาให้รู้เรื่องถึงที่สูงสุดที่ประเสริฐสุดของมนุษย์ให้ได้พบสิ่งที่สูงสุดประเสริฐสุดของมนุษย์ให้จบให้สิ้นสุดลง ตรงสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้** ไม่มีอะไรดียิ่งไปกว่านั้นแล้ว, นี้หมายความว่า เมื่อยอมรับว่าเกิดมา หรือต้องเกิดมา และเกิดมาแล้ว จะมีอะไรที่จะต้องทำให้ถึงที่สุด จนถือว่าเป็นยอดปรารถนาของมนุษย์ ดังนั้นก็ไม่ควรจะมีอะไร มากไปกว่าสิ่งที่ดับทุกข์ได้สิ้นเชิง **และภาวะที่เป็นความดับทุกข์ได้สิ้นเชิง ที่ตนจะพึงลุพึงถึงตามหลักของพระพุทธศาสนา.**

นี้เป็นอันกล่าวได้ว่าพุทธศาสนาเกิดขึ้นมาในโลกนี้เพื่อทำให้คนรู้จักสิ่งสูงสุดที่มนุษย์ควรจะเข้าถึง หรือได้รับนั่นเอง ศาสนาอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้วก่อนพุทธศาสนาก็ล้วนแต่พยายามที่จะตอบปัญหา ว่าเกิดมาทำไมอย่างเดียวกันหมด คือว่ามนุษย์เกิดมาเพื่ออะไรที่ดีที่สุดด้วยกันทั้งนั้น จึงได้บัญญัติความอิ่มเอิบด้วยกามคุณในสวรรค์ว่าเป็นสิ่งสูงสุดบ้าง และบัญญัติความสุขที่ไม่เกี่ยวกับกามคุณ เป็นความสุขที่บริสุทธิ์อย่างพรหมโลกว่าเป็นสิ่งสูงสุดของมนุษย์บ้าง **กระทั่งมีลัทธิที่สอนว่าเกิดมาเพื่อหาความสุขจากความรู้สึกที่ว่าไม่มีอะไรเลย;—ไม่มีอะไรเลย, ดังนี้ ก็ยังมี;** กระทั่งความที่มีอาการเหมือนกะว่าเป็นอยู่ก็ไม่ใช่ ตายแล้วก็ไม่ใช่ คือไม่มีปัญญาในสิ่งใดหมด เกิดความสุขขึ้นมาจากภาวะอย่างนี้ นี้ก็บัญญัติว่าเป็นสิ่งสูงสุดที่มนุษย์จะพึงได้พึงถึงก็ยังมีและสูงสุดกันอยู่เพียงเท่านี้ในยุคพุทธกาล. พระพุทธเจ้าทรงขวนขวายศึกษาตามสำนักต่าง ๆ จนจบจนทั่วก็ได้รับคำสอนสูงสุดเพียงเท่านี้. พระองค์มีปัญญามากพอที่จะไม่เห็นว่านี้เป็นสิ่งสูงสุดที่มนุษย์ควรจะได้จะถึง จึงได้ทรงค้นต่อไปตามวิถีทางของพระ-

องค์เอง จึงได้ตรัสรู้สิ่งที่ดับทุกข์สิ้นเชิงที่เรียกว่านิพพานนี้ขึ้นมา. แม้ว่าสิ่งที่เรียกว่านิพพาน ๆ นี้เขามีพูดกันอยู่ก่อนพุทธกาล, แต่ความหมายของคำว่านิพพาน ในลัทธินั้น ๆ ไม่เหมือนกับความหมายของคำว่านิพพานในพระพุทธศาสนา, ดังเช่นบางลัทธิบางศาสนาในครั้งกระโน้น ถือเอาความถึงที่สุดของกามารมณ์ว่าเป็นนิพพานและเรียกชื่อว่านิพพาน อย่างนี้ก็มี นี้เป็นการชี้ให้เห็นว่าคำพูดนั้นไม่แน่ มันต้องเอาความหมายเป็นเกณฑ์. **ถ้าถือว่าเกิดมาเพื่อให้ได้นิพพาน ก็ต้องเป็นนิพพานตามหลักของพุทธศาสนา** อย่าให้เป็นนิพพานตามหลักของลัทธิอื่น เช่นเอาความสมบูรณ์ของกามารมณ์เป็นนิพพาน หรือเอาความสุขเกิดจากสมาบัติขั้นสูงสุดว่าเป็นนิพพานดังนี้เป็นต้นเลย.

เมื่อถือว่านิพพานเป็นจุดหมายปลายทางของเรา ก็ต้องหมายเอานิพพานในพระพุทธศาสนา. นิพพานในพุทธศาสนานั้น เมื่อกล่าวสำหรับคนทั่วไปแล้วก็พึงเข้าใจเถิดว่ามันตรงกันข้ามจากคำว่าสังขาร โดยบาลีว่า "สงฺขารา ปรมา ทุกฺขา สังขารทั้งหลายเป็นทุกข์อย่างยิ่ง, นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง" ดังนี้ ดังนั้นจึงได้ความว่าสิ่งที่เรียกว่านิพพานนั้นก็คือไม่ปรุงนั่นเอง. เกิดมาเพื่อไม่ปรุงฟังดูก็ขันดี. ขันดีตรงที่บางคนเอาจหัวเราะเยาะก็ได้ว่า **เกิดมาเพื่อหาให้พบ "ความไม่ปรุง" ความปรุงคือเวียนว่ายไปในสังสารวัฏฏ์เป็นความทุกข์ ความไม่ปรุงคือมีสติปัญญาสูงถึงขนาดที่ตัดผ่าวงกลมนี้ให้ขาดกระจายออกไป ไม่ให้หมุนได้อีกต่อไป คือไม่เป็นสังสารวัฏฏ์** อย่างนี้เรียกว่าไม่ปรุง **คือเกิดมาเพื่อหยุดเสียซึ่งสังสารวัฏฏ์ ให้ถึงที่สุดของความทุกข์ คือไม่มีทุกข์เลย. นี่เรียกว่านิพพาน อย่างนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ลึกลับมหัศจรรย์เหลือวิสัยของคน หรือว่าเป็นสิ่งที่จะได้ต่อเมื่อตายแล้ว**

ขอให้เข้าใจกันเสียใหม่ให้ถูกต้องว่า สิ่งที่เรียกว่า **นิพพานนั้นต้องได้ในขณะที่มีความรู้สึกเป็น ๆ อยู่อย่างนี้. ในขณะใดไม่มีการปรุงแท้จริง ในขณะนั้นเป็นนิพพาน. ถ้าเด็ดขาดก็เป็นนิพพานแท้; ถ้าไม่เด็ดขาดก็เป็นนิพพานชั่วคราวดังที่กล่าวแล้ว.** เมื่อรู้จักนิพพานชั่วคราวแล้ว ก็เป็นสู่ทางสว่างไสวที่จะดำเนินต่อไป จน

ถึงนิพพานถาวรคือ นิพพานแท้จริง ที่ทำบุคคลผู้ถึงให้เป็นพระอรหันต์นั้นเอง นี้ ก็เพราะมารู้ว่า **สังขารคือปรุง เป็นทุกข์. นิพพานคือไม่ปรุง เป็น "สุข" คนทุกคนควรจะเกิดมาเพื่อพอกพูนหนทางของพระนิพพานโดยแท้.**

เท่าที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ก็ด้วยความมุ่งหมายที่จะช่วยให้ท่านทั้งหลายเข้าใจว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้น เมื่อจะต้องตอบปัญหาที่ถามว่าเกิดมาเพื่ออะไรแล้ว ก็น่าจะถือเอาพระพุทธภาษิตบทนี้เป็นหลักสำหรับที่จะตอบ; และเพื่อจะให้คนทุกคนไม่ว่าระดับไหนชั้นไหน ถือเอาประโยชน์ได้จากพระพุทธภาษิตนี้ จึงได้นำมากล่าวในโอกาสนี้และในลักษณะเช่นนี้. หวังว่าในโอกาสแห่งการเข้าพรรษานี้ การเดินทางไปสู่สันติของท่านทั้งหลาย คงจะก้าวไปเร็ว-เร็วกว่าระยะกาลนอกพรรษาโดยแน่นอน. ขอให้เป็นผลสมตามความปรารถนาโดยสมควรแก่การที่มีการศึกษามีความเข้าใจในหนทางแห่งธรรมะนี้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ด้วยกันจงทุกคน เทอญ ฯ

ธรรมเทศนา สมควรแก่เวลา เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้.

เกิดมาทำไม ?

(ตอน ๒ การเดินทางด้วยปัญญา)

๒๘ กรกฎาคม ๒๕๐๘

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส ฯ

สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ
ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ
อถ นิพฺพินฺทติ ทุกฺเข
เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา-ติ

ณ บัดนี้จะได้วิสัชนาพระธรรมเทศนา เพื่อเป็นเครื่องประดับสติปัญญาส่งเสริมศรัทธาความเชื่อและวิริยะ ความพากเพียรของท่านทั้งหลายผู้เป็นพุทธบริษัทให้เจริญงอกงามก้าวหน้าในทางแห่งพระศาสนาของพระบรมศาสดา อันเป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลายกว่าจะยุติลงด้วยเวลา.

ธรรมเทศนาในวันนี้ มีบุพพาประระลำดับสืบต่อจากธรรมเทศนาที่ได้วิสัชนาแล้วในวันธัมมัสสวนะก่อน ซึ่งในวันธัมมัสสวนะนั้น ได้กล่าวถึงข้อที่ว่า เมื่อกล่าวตามหลักพระพุทธศาสนาแล้ว ควรจะถือว่า **คนเราเกิดมาทำไม ?** และได้ให้อรรถาธิบายโดยปริยายต่าง ๆ, จนสรุปความได้ว่า, เพราะสังขารคือการปรุงเป็นทุกข์อย่างยิ่ง และเพราะนิพพานคือการไม่ปรุงเป็นความสุขอย่างยิ่ง ผู้ที่รู้ความจริงข้อนี้แล้ว พึงพอกพูนทางแห่งพระนิพพาน อันสรุปเป็นใจความสั้น ๆ ว่า **คนเราเกิดมาเพื่อจะเดิน**

ไปตามทางที่ให้ถึงพระนิพพานในที่สุด **และให้พยายามที่จะพอกพูนหนทางแห่งพระนิพพานนั้นอยู่ตลอดเวลา,** ดังนี้ ถ้าไปหลงคิดเสียว่าเกิดมาเพื่อเหตุอย่างอื่นแล้วก็คือคนที่ไม่ได้เดินทางไปสู่พระนิพพาน หรือว่าการเกิดมาของเขานั้นไม่ได้เลื่อนไหลไปตามทางของพระนิพพาน มีแต่จะเป็นไปตามธรรมดาสามัญชนที่เต็มไปด้วยความเขลาความหลง ซึ่งนำไปสู่ความทุกข์ในที่สุด. ส่วนผู้ที่ได้ฟังธรรมะของพระอริยเจ้ารู้ได้เหมือนที่กล่าวแล้วว่าสังขารเป็นทุกข์ นิพพานเป็นสุข คนควรจะพอกพูนทางของนิพพาน ดังนี้. เป็นอันว่าธรรมเทศนาในวันนั้น ได้กล่าวถึงข้อที่ว่า **เกิดมาเพื่อจะเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางคือนิพพาน** ส่วนในโอกาสนี้จะได้กล่าวถึงการเดินทางนั้นต่อไปตามลำดับว่ามีอาการเป็นต้นเป็นอย่างไร.

เกิดมาทำไม ?

(ตอน ๒)

เกี่ยวกับข้อนี้ควรจะมองดูกันอย่างกว้าง ๆ ทั่วไปเสียก่อนว่า **การที่เกิดมานี้เป็นเหมือนการเดินทาง,** นี้ข้อหนึ่ง และจะต้องพิจารณาดูว่า **เดินอย่างไรเรียกว่าเดินผิดทาง, และเดินอย่างไรเรียกว่าเดินถูกทาง** เพราะว่าคนเราอาจจะกำลังเดินอยู่เป็นอย่างมากก็ได้ แต่ว่ายังผิดทาง, คือไม่ไปถึงที่ที่ควรจะถึง การเดินชนิดนี้แม้จะเดินทางอยู่เสมอ ก็มิได้หมายถึงการเดินที่ถูกทาง มีพระนิพพานคือความดับทุกข์เป็นจุดหมายปลายทาง

ที่ว่าการเกิดของคนเรา เกิดมาในลักษณะที่เป็นการเดินทางไปพระนิพพานนี้ยังเป็นสิ่งที่เร้นลับ เพราะว่าน้อยคนนักที่จะคิดว่า การเกิดมาของคนเรานั้นเป็นการเดินทาง. เขาจะคิดไปตามความรู้สึกที่เกิดขึ้นตามสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ คิดไปตามชอบใจของตน, แต่ละคน ๆ จึงไม่เหมือนกัน. เพราะฉะนั้นจะต้องมีการคิดที่ถูกต้อง การปรึกษาหารือกัน หรือการศึกษาที่เพียงพอ จึงจะช่วยให้รู้ว่าการเดินทางที่แท้จริงนั้นเป็นอย่างไร เดี๋ยวนี้เราได้อาศัยพระพุทธภาษิตของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นบุคคลผู้เดินทางจนถึงที่สุดแล้ว, มาเป็นหลักสำหรับศึกษาและปฏิบัติ จึงเป็นการง่ายเข้า แต่คนส่วนมากก็ไม่ได้สนใจในพระพุทธภาษิต ที่เป็นการแสดงถึงทางหรือการเดินทางนี้กี่มากน้อย.

ยิ่งกว่านั้นยังมีสิ่งที่ควรจะคิดจะนึกต่อไปอีกว่า คำว่ามนุษย์ที่เกิดมาเพื่อได้เดินทางนี้หมายถึงมนุษย์คนไหน ? หรือมากน้อยสักเท่าไร ? ถ้าคนที่มีความคิดกว้าง ๆ ก็จะคิดได้ว่า เล็งถึงมนุษย์ทั่ว ๆ ไปทั้งหมดทั้งสิ้นด้วยกัน เพราะพิจารณาดูแล้วจะเห็น

ได้ว่า **กว่ามนุษย์จะรู้เรื่องหนทางหรือเดินถูกทางนี้, ได้มีมนุษย์เป็นอันมากเดินผิดทางและค่อย ๆ ถูกทางขึ้นมาเป็นลำดับ จนกระทั่งเกิดพระพุทธเจ้าที่เป็นผู้เดินทางได้ถูกต้องจนถึงที่สุด. นี่ก็แปลว่ามนุษย์ช่วยกันเดินทางเรื่อย ๆ มา ซึ่งในขณะนั้น ๆ ได้ทำให้คนใดคนหนึ่งมีสติปัญญามากขึ้น ๆ จนเดินได้ถึงที่สุดดังนี้.**

หรือมองกันอีกทางหนึ่งก็คือว่า มนุษย์คนหนึ่งมีอายุอย่างมากก็ไม่เกินร้อยปี, เขาเดินไปอย่างงุ่มง่ามไม่เท่าไรก็ตาย, เดินไม่ได้สักกี่มากน้อย แล้วใครจะเป็นผู้เดินต่อไป. ข้อนี้ก็ควรจะเพ่งเล็งถึงลูกหลานของบุคคลนั้น. ที่ได้รับช่วงการเดินต่อไปคือได้รับเอาสติปัญญาที่บรรพบุรุษได้ทำให้เกิดขึ้นเท่าไร, ก็มาทำต่อไปให้เป็นการเดินทางไปสู่ความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นทุกที จนกว่าจะถึงชั่วอายุคนคนหนึ่งซึ่งการเดินทางนั้นได้ถึงที่สุดเข้าจริง ๆ. นี่ก็เป็นการเห็นได้แล้วว่า **แม้แต่การมีลูกมีหลานเพื่อจะสืบพันธุ์นี้ ก็ควรจะเป็นการสืบพันธุ์ไว้ เพื่อการเดินทางต่อไปจนกว่าจะถึงที่สุด** ลองคิดดูทีว่า คนที่มีลูกมีหลานเดี๋ยวนี้ คิดอย่างนี้หรือไม่ มีลูกมีหลานเกิดขึ้นตาดำ ๆ ออกมาเรื่อย ๆ พ่อแม่มีความคิดหรือไม่ว่า **พวกนี้แหละคือผู้ที่จะรับช่วงสืบต่อการเดินทาง ถ้าไม่มีความรู้สึกอย่างนั้นก็แปลว่ายังมีความคิดต่ำเหมือนกับสัตว์ เช่นสุนัขและแมวเป็นต้น** คลอดลูกออกมาก็รู้จักรักลูกอย่างยิ่ง ถึงกับยอมเสียสละชีวิตตนต่อสู้เพื่อจะเอาลูกรอดไว้, อย่างนี้สัตว์เดียรัจฉานก็ทำได้. มนุษย์ก็ทำได้ เพราะมีความรักที่ครอบงำจิตใจถึงที่สุดในลักษณะเดียวกัน. แต่แล้วถ้าเราจะสังเกตดูว่าสัตว์เดียรัจฉานนั้น มีความรักลูก ต่อสู้เพื่อความรอดอยู่ของลูกทำไม ? เพื่อประโยชน์อะไร ? เราไม่อาจจะพิสูจน์ได้ว่า สัตว์เหล่านั้นจะมีความคิดอย่างไร; มันคงมีแต่ความรัก ให้ลูกรอดอยู่เท่านั้น ดังนั้นก็ต้องยกให้เป็นเรื่องของธรรมชาติ ว่าทำไมธรรมชาติจึงสร้างความรู้สึกชนิดนี้ขึ้นในจิตใจของสัตว์เหล่านี้; ไป ๆ มา ๆ ก็เพื่ออย่าให้สูญพันธุ์นั่นเอง.

ทีนี้สัตว์พื้นผ่าอย่าให้สูญพันธุ์นี้ เพื่อประโยชน์อะไรต่อไปอีกเล่า ? ในที่สุดก็เพื่อเดินไปเรื่อย ๆ โดยวิวัฒน์ไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะถึงที่สุดของสัตว์ที่สืบพันธุ์

ต่อ ๆ กันมา นั้น ๆ นี้จะเห็นได้ว่า แม้ธรรมชาติแท้ ๆ **ก็ต้องการไม่ให้สิ่งที่มีชีวิตศูนย์พันธุ์ เพื่อประโยชน์แก่วิวัฒนาการจนกว่าจะถึงระดับสูงสุดด้วยกันทั้งนั้น** นี่เป็นความต้องการของธรรมชาติ. **สัตว์เดียรัจฉานทั่วไปก็ตกอยู่ใต้กฎเกณฑ์อันนี้**, จะรู้สึกตัวหรือไม่รู้สึกตัวนั้นไม่เป็นประมาณ. ฉะนั้นจึงเป็นการกล่าวได้ว่า **การเกิดมาของสัตว์เหล่านั้น ก็เป็นการเดินทาง** และเป็นการเดินไปเรื่อย ๆ ด้วยวิวัฒนาการนั่นเอง; **กว่าจะถึงที่สุด ตามที่เชื่อกันว่าจะเกิดมาเป็นมนุษย์และสูงสุดขึ้นไปตามลำดับจนเป็นพระพุทธเจ้าก็ได้ดังนี้ก็มี.**

ทีนี้เรามองดูที่คนในปัจจุบันนี้, มีลูกมีหลานสืบพันธุ์นี้เพื่อประโยชน์อะไร ? **คนไหนบ้างที่มีความคิดจริงใจว่ามีลูกนี้เพื่อจะสืบพันธุ์มนุษย์เอาไว้จนกว่าจะถึงนิพพาน คือให้เดินไปเรื่อย ๆ** เท่าที่เห็นกันอยู่โดยมากมีความรักลูก, เลี้ยงดูทนุถนอมยอมเสียสละทุกสิ่งทุกอย่าง เพราะความรักอย่างหลับหูหลับตา เพื่อให้ดีให้สวยให้รวยทำนองนี้ทั้งนั้น ไม่เคยคิดว่าจะมีพันธุ์เหลืออยู่เพื่อเดินทางต่อไป หรือสืบต่อหน้าที่ของมนุษย์ชาติเป็นส่วนรวม ,ไม่ใช่ของคนใดคนหนึ่งกว่าจะถึงที่สุด เขาไม่มีความคิดเช่นนี้เลย. มีความคิดเป็นไปแต่เรื่องตัวกู เรื่องของกูอย่างแคบที่สุด จนกระทั่งว่าลูกของกูคนเดียวเท่านั้นที่มีความหมาย; จะต้องดีอย่างนั้นจะต้องเด่นอย่างนี้เป็นต้น. มีความคิดอุตริวิตถารผิดหลักธรรมชาติ ผิดหลักธรรมะโดยประการทั้งปวง จึงต้องได้รับความทุกข์ทรมานเพราะลูกหลานนั้นอย่างสมน้ำหน้า; ไม่มีประโยชน์อะไรในการที่จะเกิดลูกเกิดหลานออกมาเพื่อจะช่วยให้มนุษย์นี้เดินทางไปถึงนิพพานเร็วเข้า.

นี่แหละหวังว่า เรื่องนี้จะเป็นเรื่องที่จะเร้าให้นำไปคิดกันต่อไปว่า **เกิดมาทำไม ? และจะต้องทำอย่างไร ?** แม้แต่ว่าจะมีลูกมีหลานเป็นการสืบพันธุ์นั้น จะให้สืบอะไรต่อไป จึงจะเป็นมนุษย์ที่พบพระพุทธศาสนาและเป็นพุทธบริษัทที่ถูกต้องแท้จริง.

ถ้าเราจะคิดว่าคน ๆ หนึ่งเป็นมนุษย์ของตนเองแต่ละคน ๆ ไม่เกี่ยวข้องกันแล้ว มนุษย์ชาติก็จะไม่มีทางที่จะเจริญก้าวหน้าจนเกิดพระพุทธเจ้าขึ้นมาในโลกนี้ได้.

หรือแม้แต่ความรู้วิชาการต่าง ๆ ถ้าไม่ช่วยกันสืบต่อมาตามลำดับแล้ว ก็จะไม่เจริญก้าวหน้าขึ้นมามากมายได้ถึงเพียงนี้. เดี๋ยวนี้สิ่งที่มนุษย์ชั่วอายุหนึ่ง ๆ ทำได้ ก็กลายมาเป็นมรดกของมนุษย์ชั่วคนชั้นหลังสืบไปตามลำดับ ๆ และทำให้ก้าวหน้าสูงยิ่ง ๆ ขึ้นไป เราจึงมีวิชาการในโลกนี้เหลือเฟือ. นี้ก็เรียกได้ว่าอยู่ในทำนองเดียวกันกับที่ว่า **เกิดมาเพื่อวิวัฒนาการของมนุษย์เป็นส่วนรวมกว่าจะไปถึงที่สุด** แม้ว่าวิวัฒนาการตามประสาชาวบ้านหรือชาวโลกเป็นสิ่งที่ไม่อาจจะไปถึงที่สุดได้. ส่วนวิวัฒนาการตามแบบของธรรมะที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสรู้เป็นตัวอย่างนั้น ย่อมจะเป็นไปถึงที่สุดอันเป็นจุดหมายปลายทาง คือสามารถดับทุกข์สิ้นเชิงได้โดยแน่นอน

เพราะฉะนั้น เราควรจะได้พิจารณากันต่อไปถึงข้อที่ว่า ถ้าถือว่า มนุษย์เกิดมาเพื่อเดินทางไปนิพพานแล้ว เราจะต้องทำอย่างไรกันต่อไปเกี่ยวกับการเดินนั้น ? พระพุทธภาษิตมีอยู่ว่า "สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาติ ยทา ปญฺญาย ปสฺสติ เมื่อใดบุคคลเห็นด้วยปัญญาว่าสังขารทั้งปวงไม่เที่ยง; อถ นิพฺ พินฺทติ ทุกฺเข เมื่อนั้นเขาจะเบื่อหน่ายในสิ่งซึ่งเป็นทุกข์ เอส มคฺโค วิสุทฺธิยา นั่นคือหนทางแห่งพระนิพพานอันเป็นธรรมหมดจด." โดยใจความก็คือว่า **ต่อเมื่อเห็นความจริงของสังขารทั้งหลายทั้งปวงแล้วเท่านั้น คนจึงจะรู้สึกเบื่อระอาต่อสิ่งที่เรียกว่า สังขารนั้น** นี่เป็นต้นเงื่อนของหนทางที่จะไปสู่พระนิพพานอันเป็นธรรมหมดจด.

พระพุทธภาษิตยังมีต่อไปครบถ้วนถึง ๓ ลักษณะคือว่า "สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา" กับ "สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา" อีกด้วย เมื่อใดเห็นสังขารทั้งปวงไม่เที่ยง เห็นสังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ เห็นธรรมทั้งหลายทั้งปวงเป็นอนัตตา เมื่อนั้นย่อมเบื่อหน่ายต่อสังขารที่เป็นทุกข์, นั่นคือหนทางแห่งนิพพาน, หรือต้นเงื่อนแห่งหนทางที่จะไปสู่นิพพาน.

ข้อนี้ต้องสังเกตให้ดีว่า **ต่อเมื่อมีความเข้าใจในเรื่องของสังขารดีแล้วเท่านั้น คนเราจึงจะเกลียดสังขารคือ ความทุกข์** ดังเช่นบทที่กล่าวมาแล้วคราวก่อน ว่าสังขารทั้งหลายเป็นทุกข์อย่างยิ่ง พอเริ่มมองเห็นว่าสังขารทั้งหลายเป็นทุกข์อย่างยิ่ง ก็เบื่อ-

หน่ายต่อสังขารเหล่านั้นซึ่งเป็นทุกข์อยู่ในตัว เพราะว่าขึ้นชื่อว่าสังขารแล้วก็มีแต่ความทุกข์เท่านั้น หามีสังขารที่เป็นสุขไม่. ต่อเมื่อไม่เป็นสังขารคือนิพพาน จึงจะเป็นความสุข. แต่ยังมีคำกล่าวบทสุดท้ายของพระพุทธเจ้านั่นเอง ที่ปฏิเสธเสียทั้งสังขารและไม่ใช่สังขาร, คือว่า **จะเป็นสังขารก็ตามไม่ใช่สังขารก็ตามล้วนแต่เป็นอนัตตา คือไม่ใช่ตัวตนที่จะยึดถือเอาเป็นของตนได้** นี้คือการกล่าวอย่างหมดจดสิ้นเชิง, ว่าสังขารเป็นของไม่เที่ยง สังขารเป็นทุกข์ ทั้งสังขารและทั้งมิใช่สังขาร เป็นสิ่งที่ยึดถือไม่ได้ ไม่มีใครสามารถที่จะยึดถือได้ ว่าเป็นตัวตนหรือเป็นของตน พอเห็นความจริงข้อนี้ครบถ้วนบริบูรณ์เท่านั้น หนทางจะเริ่มตั้งต้นเป็นไปในทางที่ถูก คือตรงดิ่งไปสู่ความดับทุกข์หรือที่เรียกว่านิพพานนั่นเอง.

คำว่า "**หนทาง**" มีคำอธิบายมากมาย, ท่านทั้งหลายควรจะเข้าใจเป็นข้อแรกหรือเป็นพื้นฐานเสียก่อนว่า คำว่า "ปฏิบัติ" หรือคำว่า "ปฏิปทา" ก็ตาม สองคำนี้ก็คือคำ ๆ เดียวกับคำว่าหนทาง. ปฏิบัติแปลว่าไปตามลำดับ; ปฏิปทาก็แปลว่าไปตามลำดับ. ไปตามลำดับก็คือการเดินทางตามลำดับ หรือว่าหนทางที่มีไว้ให้เดินตามลำดับนั่นเอง. ที่เราเรียกว่า "**ทาง**" **เราหมายถึงสิ่งที่ถูกปฏิบัติหรือถูกเดินแต่ว่าสิ่งเหล่านี้เราไม่อาจจะแยกกันได้** คือถ้ามีการเดินแล้ว มันก็มีคนเดิน มีทางที่เดินและมีการเดินนั้นด้วย, **การเดินกับคนที่เดิน และหนทางที่เดินมันแยกกันไม่ได้** ภาษาบาลีใช้คำ ๆ เดียวกัน คือรากศัพท์รากเดียวกัน แต่ปรุงรูปผิดเพี้ยนกันไปนิดหน่อย, คือเป็นคนผู้เดิน, เป็นหนทางสำหรับเดิน, หรือเป็นกิริยาอาการแห่งการเดิน ดังนี้ ทั้งนั้นศัพท์เหล่านี้ จึงเป็นศัพท์ที่มีรากศัพท์เป็นอันเดียวกันหมด เพราะฉะนั้นเมื่อเราได้ยินคำว่าปฏิบัติหรือคำว่าปฏิปทา. ก็จงรู้เถิดว่ามันหมายถึงการเดินทาง.

และยังมีคำอื่น ๆ อีก. เช่นคำว่า "กรรมบถ" ซึ่งแปลว่าหนทางแห่งการกระทำ อันนี้ก็คือทางเดินหรือหนทางสำหรับเดินนั้นอีกเหมือนกัน. เมื่อคำที่มีความหมายเป็นหนทางสำหรับเดินมีอยู่มากคำดังนี้ คนที่ศึกษาไม่ดีอาจจะงงหรือหลงว่าช่างมีมากมายหลายหมวดหลายหมู่ เช่นว่า **กุศลกรรมบถสิบ นี่ก็เป็นหนทาง**,หรือว่า **ศีล**

สมาธิ ปัญญา นี้ก็เป็นหนทาง, หรือว่า อริยมรรคมีองค์แปดนี้ก็เป็นหนทาง, หรือแม้ที่สุดแต่ว่าเมื่อใดเห็นว่า สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงเป็นทุกข์ และธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตาดังนี้แล้ว นี้ก็เป็นหนทางอย่างนี้เป็นต้น.

ถ้าท่านผู้ใดมีความรู้สึกที่สับสนกันอยู่อย่างนี้แล้วก็ควรจะทำความเข้าใจเสียใหม่ว่า, บรรดาสิ่งที่มีชื่อต่าง ๆ กันนี้ที่แท้ก็เป็นเรื่องเดียวกัน เป็นสิ่ง ๆ เดียวกัน; เพียงแต่ว่าเป็นการกล่าวที่มองกันไปในแง่หนึ่งมุมหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งจะได้ยกตัวอย่างให้ฟังพอเป็นทางที่จะให้เข้าใจได้.

ทำไมพระพุทธเจ้าจึงตรัสเรียกการประพฤติ ๑๐ ประการ ว่ากุศลกรรมบถ คือทางกายก็เว้นโทษที่ควรเว้นทางกาย ทางวาจาก็เว้นทางวาจา, ทางใจก็เว้นในทางใจ รวมกันเป็น ๑๐ อย่าง ที่เรียกว่ากุศลกรรมบถ. นี้ก็เพราะว่าถ้าประพฤติตามนั้นแล้ว บุคคลนั้นก็เป็นเหมือนผู้ที่ก้าวหน้าไปในทางสูง เปลี่ยนแปลงไปในทางสูง ในที่นี้ทรงต้องการจะกล่าวในระดับต้น ๆ สำหรับคนทั่วไปทุกคน จึงได้กล่าวไว้ในรูปนั้น.

ทีนี้เมื่อต้องการจะกล่าวให้สูงขึ้นไปหรือให้เร็ว ๆ เข้า สำหรับผู้ที่มีปัญญาหรือมีระดับสูงกว่าคนธรรมดา ก็ตรัสเรื่องอริยมรรคมีองค์แปด มีสัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปโป สัมมาวาจา สัมมากัมมันโตเป็นต้น. บัญญัติข้อความที่สูงขึ้นไป เป็นการปฏิบัติที่สูงขึ้นไปกว่าระดับชาวบ้านตามธรรมดา; แต่มีความมุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือให้ลุถึงพระนิพพานเป็นจุดหมายปลายทางด้วยกัน เพียงแต่มีน้ำหนักหรือมีระดับผิดกันบ้างเท่านั้นเอง.

ทีนี้ถ้าจะมองดูพระพุทธภาษิตสั้น ๆ ที่ว่า "เมื่อใดเห็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา เมื่อนั้นเป็นหนทาง" นี้เราจะยิ่งเห็นได้ชัดยิ่งขึ้นไปอีกว่า เป็นการกล่าวอย่างรวบรัดเฉพาะผู้มีปัญญาแต่พวกเดียว เพราะว่าในบาลีนั้นก็ระบุชัดอยู่แล้วว่า เมื่อใดเห็นด้วยปัญญาว่าไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตา เมื่อนั้นจึงจะเป็นหนทาง.

ทีนี้เราจะมองย้อนกลับลงไปอีกทีหนึ่ง ก็จะเห็นได้ว่าเมื่อมีปัญญาเข้าใจถูกต้องในสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่เป็นสังขาร หรือเป็นธรรมชาติเหล่านั้นแล้ว เมื่อนั้นแหละคนเราจะประพฤติปฏิบัติทางกาย ทางวาจา ทางใจ ชนิดที่เป็นความถูกต้องอย่างยิ่ง คือไม่ใช่เป็นการทำตามระเบียบ, ตามธรรมเนียม ตามแบบพิธีโดยที่ยังไม่เข้าใจ หรือถ้าจะกล่าวอีกทางหนึ่งก็ว่าเพราะคนมองเห็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา แล้วปล่อยเขาไปเถอะ จะไม่มีทางที่จะทำอะไรผิดทางกายทางวาจา หรือทางใจเพราะอำนาจของความรู้เรื่อง อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา นั่นเองเป็นเครื่องกำกับเอาไว้ **คือเมื่อรู้หรือเข้าใจหรือเห็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา อย่างถูกต้องแล้ว คนเราจะคิดผิดหรือหวังผิด หรือพูดผิด หรือทำผิดเป็นต้นได้อย่างไรกัน** เพราะว่าปัญญานั้นมองเห็นความไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตาอยู่ชัด ๆ แล้ว จึงหลงผิดอะไรไม่ได้; ทำไปตามปัญญานั้นก็มีแต่ความถูกต้อง เพราะฉะนั้นจึงเป็นศีล สมาธิ ปัญญา ขึ้นมาเอง หรือว่าเป็นอริยมรรคมีองค์แปดขึ้นมาเอง หรือว่าเป็นกุศลกรรมบถสิบประการขึ้นมาเอง ดังนี้เป็นต้น.

นี้จะทำให้ท่านทั้งหลายมองเห็นได้ว่า ถ้าสมมุติว่าเราจะลงมาจากยอด ก็คือเราลงมาจากยอดของปัญญาที่มองเห็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา แล้วก็ทำอะไรข้างล่างหรือข้างใต้นี้ถูกหมด. ทีนี้อีกทางหนึ่ง เราจะตั้งต้นจากข้างล่างคือรากฐาน เราก็ต้องสร้างรากฐาน ที่กาย ที่วาจา และที่ใจให้เป็นการประพฤติปฏิบัติชนิดที่เป็นไปในลักษณะที่จะทำให้เราเกิดมีปัญญาเพิ่มขึ้นทุกวัน เพราะฉะนั้นถ้ายังเป็นชาวบ้านธรรมดาเป็นปุถุชนคนเขลาอยู่ตามสามัญแล้วก็จงเชื่อ แล้วจงพยายามปฏิบัติตามกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการนั้นเรื่อยไป ไม่เท่าไรก็จะมีปัญญาเกิดขึ้นตามลำดับ เพราะว่ามันเป็นการเดินที่ถูกทาง ในที่สุดก็จะถึงยอดคือได้รับปัญญา คือได้เกิดปัญญาที่มองเห็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา อีกนั่นเอง เพราะเหตุฉะนี้แหละ, เราจะมองดูจากปลายทางมาต้นทาง หรือจะมองจากต้นทางไปปลายทาง มันก็ควรจะได้ทั้งนั้น แล้วแต่ว่าใครเกิดมา มีพื้นเพอุปนิสัย มีอินทรีย์ มีสติปัญญามากน้อยอย่างไรนั้นมากกว่า และ**สำหรับบุคคลที่ได้เกิดมาในโลกนี้มีอายุยืนยาวมาถึงป่านนี้แล้ว ก็ควรจะมีปัญญาอย่าง**

ใดอย่างหนึ่งเพิ่มขึ้นทุก ๆ วัน จนกระทั่งบัดนี้ พอที่จะมองเห็นได้ว่า สังขารไม่เที่ยง เป็นทุกข์เป็นอนัตตาได้อย่างไร หรือว่าการปรุงแต่งไม่หยุดนั้นเป็นความทุกข์อย่างไร การไม่ปรุงแต่งเป็นความไม่ทุกข์อย่างไร.

นี่แหละเป็นคำตอบที่พอแล้ว สำหรับจะช่วยให้มองเห็นว่า ทำไมพระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสสิ่งที่เรียกว่า ทาง หรือหนทาง นี้ไว้ในลักษณะต่าง ๆ กัน ในอันดับสูงได้ตรัสสติปัฏฐานทั้ง ๔ ว่าเป็นเอกายนมรรค คือหนทางอันประเสริฐสำหรับบุคคลผู้เดียว, เดินไปในทางเส้นเดียว, เพื่อถึงจุดหมายปลายทางเพียงสิ่งเดียว, อย่างนี้ก็มี; คือได้ตรัสสติปัฏฐานทั้ง ๔ นั้นว่าเป็นตัวทาง และยังมีทางที่ตรัสไว้ในชื่ออื่นอีกมากมาย ไม่จำเป็นที่จะต้องประมวลมาในที่นี้ให้มากเกินไป จนทำความพื้นเฝือรำคาญ เพียงแต่ต้องการให้ท่านทั้งหลายมองเห็นว่า **สิ่งที่เรียกว่าทางนั้นจะเป็นทางที่แท้จริงขึ้นมาก็ต่อเมื่อมีปัญญาเห็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา เข้ามาเจืออยู่ด้วย** ถ้าไม่อย่างนั้นแล้ว ยังไม่เป็นหนทางที่แท้จริง, จะเป็นเพียงการตระเตรียมหรือต้นทางอย่างเดียวเท่านั้น หมายความว่าถ้ายังไม่มีปัญญาที่จะเห็น นิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา. การเดินทางนั้นก็ไม่รู้ว่าจะเดินไปในทางไหน มีแต่จะเดินเข้าหาสิ่งซึ่งเป็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา มากขึ้น แล้วก็จะมีความทุกข์ซับซ้อนมากขึ้นเท่านั้น. แต่ถ้ามองเห็นเสียบ้างว่า สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตาแล้ว จิตใจก็จะเดินทางหลีกห่างออกจากสังขารเหล่านั้น, ไปตามแนวที่จะข้ามพ้นหรืออยู่เหนือสิ่งเหล่านั้น. ไม่ให้ความเป็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา นั้นทำอันตรายตนได้ นี่แหละคือหนทางที่แท้จริง. ที่หลีกออกไปจากความทุกข์ไปสู่ความดับทุกข์.

เป็นอันว่าเราทุกคน จะต้องสร้างหนทางที่ถูกต้องแท้จริงขึ้นมาด้วยระบบของปัญญา, พยายามเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตา หรือที่เรียกว่า **"ปรุงเรื่อย"** ให้เห็นว่าสิ่งเหล่านี้เป็นความทุกข์อยู่ในตัวเอง, ไม่มีอะไรเลย, มีแต่ภาวะแห่งความเป็นทุกข์เท่านั้น, ควรจะหลีกห่างเสียอย่างยิ่ง; เมื่อเป็นดังนี้ก็จะมีการ

ประพฤติหรือมีการกระทำชนิดที่ไม่เป็นการปรุงด้วยกิเลสตัณหาอุปาทาน **เพราะว่าเมื่อเห็นความไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตาอยู่แล้ว สิ่งที่เรียกว่าตัณหาอุปาทานก็จะเกิดขึ้นไม่ได้, จะมีอยู่แต่ปัญญาเท่านั้น** ปัญญานั้นเองเป็นเครื่องป้องกันไม่ให้กิเลสตัณหาอุปาทานปรุงขึ้นมาได้ **ชีวิตนี้ก็เป็นไปในทางได้ในตัวมันเอง** คือเป็นวิวัฒนาการที่ดีอยู่ในตัวมันเองเพิ่มขึ้น ๆ จึงนับว่าเป็นการเดินทางอยู่ในตัว.

หวังว่าท่านทั้งหลายจะได้มีความสนใจในคำ ๓ คำ คือคำว่า อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา นี้ให้มากขึ้นกว่าแต่ก่อน หรืออยากจะขอร้องว่า ตลอดเวลาแห่งพรรษานี้คงจะได้สนใจเรื่อง อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา กันมากเป็นพิเศษกว่านอกพรรษาหรือว่าปีที่แล้วมา ให้พยายามสนใจและทำความเข้าใจในข้อที่ว่าสังขารทั้งปวงไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตานี้ ให้ละเอียดให้ประณีตให้สุขุมยิ่ง ๆ ขึ้นไป; อย่าเพียงแต่ท่องได้หรือว่าจำได้ตามคำอธิบายของผู้อื่น; ให้มองเห็นอยู่ว่า สิ่งที่เป็นการปรุงแต่งเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยนั้น มีลักษณะไม่เที่ยงเป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ในเมื่อบุคคลไม่รู้ตามเป็นจริงแล้ว ก็ไปหลงตะครุบเอามาให้เป็นของเที่ยง, เป็นของสุขหรือเป็นอัตตา. คือเป็นตัวตนของตน; เมื่อเป็นอย่างนี้แล้วมันจะเกิดเรื่องเกิดราวกันอย่างไรขอให้ลองคิดดู. มันเหมือนกับจะไปบังคับสิ่งซึ่งมีลักษณะอย่างหนึ่งให้เป็นไปอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเหลือวิสัยที่ใครจะบังคับได้ เช่นจะบังคับให้ไฟไม่มีความร้อนอย่างนี้ มันก็เป็นสิ่งที่น่าหัวเราะน่าสงสาร.

ฉะนั้น การที่คนเป็นอันมากคิดว่าเราเกิดมานี้จะต้องได้อย่างนั้นอย่างนี้, ตามชอบใจเราเองไปทุกสิ่งทุกอย่าง เมื่อไม่ได้ก็ร้องไห้, เมื่อได้ก็ดีใจ มีลูกมีหลานเกิดขึ้นก็สอนกันได้เพียงเท่านี้ ไม่มีอะไรเพิ่มขึ้นเป็นความเฉลียวฉลาดมากขึ้นไปกว่านี้ นี่แหละจะเรียกว่าเป็นการเดินทางตามพระพุทธเจ้าได้อย่างไรกัน. มีลูกมาก็เดินตามพ่อแม่ในลักษณะอย่างเดียวกัน, มีหลานมีเหลนออกมาก็มีการเดินตามกันแต่ในลักษณะอย่าง

เดียวกัน. ไม่มีความก้าวหน้าผิดแผกแตกต่างออกไปในการที่จะรู้ว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา, หรือว่ายึดมั่นไม่ได้.

ฉะนั้นถ้าเราจะให้ลูกหลานรวมทั้งตัวเราเองเดินทางไปได้โดยสะดวกรวดเร็วแล้ว ก็ควรจะได้สนใจอบรมสั่งสอนความรู้ในเรื่องความยึดมั่นถือมั่น หรือความไม่ยึดมั่นถือมั่นนี้กันให้มากเป็นพิเศษ แม้ว่าเราจะอยู่ในโลกนี้จะต้องมีอะไรกิน มีอะไรใช้ มีอะไรทำ มีอะไรดูแลรักษา, ก็จงได้กระทำไปโดยไม่ต้องมีความยึดมั่นถือมั่น แต่ให้กระทำไปด้วยอำนาจของสติปัญญา ที่มองเห็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา อยู่ตลอดเวลาพร้อมกันไปทีเดียว. เมื่อลูกหลานเขามีปัญญาในข้อนี้ คือเห็นสิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นสิ่งที่ยึดมั่นถือมั่นไม่ได้อย่างนี้แล้ว, เราก็ปล่อยเขาได้, เขาจะต้องคิดถูกเอง, พูดถูกเอง, กระทำถูกเอง. ในหนทางที่จะไม่เป็นทุกข์ เราควรจะอบรมสั่งสอนให้เข้าใจอย่างยิ่งในเรื่องความยึดมั่นถือมั่นและความไม่ยึดมั่นถือมั่น เพราะว่าเด็ก ๆ ของเราจะไม่ต้องร้องไห้มากเกินไป, หรือหัวเราะมากเกินไป ให้เขามีสติปัญญาที่จะอยู่เหนือสิ่งที่จะทำให้เขาหัวเราะหรือร้องไห้นั้นให้มากขึ้น; ให้มากยิ่งขึ้นทุกที เท่ากับที่เขาเจริญเติบโตขึ้นมาทุก ๆ ปี อย่างนี้จะได้ชื่อว่าทำประโยชน์เกื้อกูลแก่ลูกหลานเหลนเหล่านั้นอย่างยิ่งทีเดียว เป็นบิดามารดาหรือเป็นบรรพบุรุษที่ดี ที่มอบหมายช่วงแห่งการเดินทางให้แก่ลูกหลานของตนอย่างถูกต้องและรวดเร็วสมกับข้อที่ว่า **มนุษย์นี้เกิดมาเพื่อเดินทาง จากความทุกข์ไปสู่ความไม่มีทุกข์ และแม้แต่ลูกหลานก็ยังได้รับมอบหมายการเดินทางนี้เป็นช่วง ๆ ไป, ในลักษณะที่จะทำให้มนุษย์นี้ถึงที่สุด จุดหมายปลายทางกันได้สักวันหนึ่งโดยแน่นอน.**

บัดนี้เรามองดูกันทั่ว ๆ เถิด ว่าในประเทศไทยเรานี้ก็ดี ในประเทศอื่น ๆ อีกมากมายหลายร้อยประเทศ คือทั้งโลกก็ดี เขากำลังพูดกันเรื่องอะไร เขากำลังสอนลูกสอนหลานสอนยุวชนของเขาอย่างไร และเขาทั้งหมดนั้นกำลังกระทำอยู่ในลักษณะเช่นไร คือเขากำลังต้องการอะไร อะไรที่เป็นเหตุให้เขาทำอย่างนั้น จนกระทั่งเกิดความทุกข์ทรมานขึ้นมาท่วมทั่วทุกหัวระแหงในโลก เช่นที่เป็นอยู่ในเวลานี้.

นี่แหละคือผู้ที่ไม่เดินทางให้ถูกทาง, กลายเป็นเดินวกไปในทางของพญามาร, หรือซาตาน, หรือภูตผีปีศาจ หรืออะไรก็แล้วแต่จะเรียก, ซึ่งมีใจความสำคัญอยู่ที่จะต้องเป็นการทนทุกข์ทรมานในลักษณะที่น่าเวทนาสงสารมากมายหลายแบบ, ไม่สมกับการที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ หรือเป็นมนุษย์ที่พบพระพุทธศาสนาเลย. แม้ที่สุดแต่จะเป็นมนุษย์ทั่ว ๆ ไปก็ยังไม่ได้ เพราะว่าคำว่ามนุษย์นี้ ถือเอาตามภาษาบาลีหรือสันสกฤตแล้วมีความหมายดีมาก คือคำว่ามนุษย์นี้ แปลว่ามีใจสูงบ้าง, แปลว่าเป็นเหล่ากอของพระมนูผู้จอมปัญญาบ้าง; อะไร ๆ ก็ล้วนแต่เป็นไปในทางที่สูงกว่าธรรมดาทั้งนั้น. **ถ้าเป็นมนุษย์แล้วก็จะต้องเดินถูกทางเป็นแน่นอน พอเดินผิดทางก็กลายเป็นไม่ใช่มนุษย์ไปในขณะนั้นเอง**. ท่านลองคิดให้ผิดแนวของธรรมะดูสักขณะหนึ่ง. ในขณะนั้นก็จะปรากฏว่าท่านไม่เป็นมนุษย์เสียแล้ว กำลังเดินไปตามทางของภูตผีปีศาจ ของยักษ์ ของมาร ของสัตว์เดียรัจฉาน อย่างใดอย่างหนึ่งไปเสียแล้ว นี่ควรจะมองให้ละเอียดถึงขนาดที่ว่า **เราเดินทางกันอยู่เรื่อยไปทุกลมหายใจเข้าออก** ทุก ๆ ขณะ **ซึ่งจะเรียกว่า ๑ นาทีหรือ ๑ วินาทีก็ตาม. มันเป็นการเดินทางอยู่เรื่อยไป เผลอเมื่อใดก็วกไปผิดทางเมื่อนั้น.**

เพราะฉะนั้น อย่าได้คิดไปในทำนองที่จะทำให้เกิดความประมาท เป็นคนประมาท เป็นคนอวดดี, ว่าการเดินนี้เป็นของง่าย, หรืออาจจะปล่อยให้ล่องลอยไปตามกระแสน้ำไหล แล้วแต่กระแสน้ำจะพาไปก็ยังได้ ดังนี้นับว่าเป็นความคิดที่ผิดอย่างยิ่ง **เพราะว่าพระพุทธเจ้าท่านได้สอนให้ระมัดระวังการเดินทางนี้ทุก** ๆ ขณะจิต **เผลอนิดเดียวในขณะจิตใดก็มีการแวะออกนอกทาง. วกออกนอกทางได้** และในบางกรณีอาจจะเป็นเอามาก ถึงขนาดที่เรียกว่าผิดทางจนยากที่จะกลับเข้ามาสู่หนทางได้อีก หรือต้องใช้เวลานานมากเกินไป ถ้าหากว่าจะได้พลัดตกลงไปในอบายหรือนรกเป็นต้น. หมายความว่าได้ทำผิดปล่อยให้จิตตกดิ่งลง ไปสู่ความต่ำทรามชนิดที่มีชื่อเป็นอบาย หรือนรกจนยากที่จะกลับตัวได้ในเวลาอันสั้น อย่างนี้เรียกว่าเป็นการเดินทางที่ก้าวพลาดถลำตกร่อง ตกคู ตกเหว พลัดดิ่งลงไปจากหนทางทีเดียว. เพราะเหตุที่เป็นผู้ประมาท ไม่

เดินอยู่ในทาง ไม่มีสติปัญญาที่จะเห็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา กำกับอยู่อย่างที่ได้กล่าวมาแล้ว; และไม่มีมิตรสหายที่ดีที่จะช่วยประคับประคองอยู่เคียงข้าง ว่าสหายของเราอย่าได้พลัดออกไปนอกทางเลย; มีแต่คนตาบอดจูงคนตาบอด หรือว่าคนที่ไม่มีลูกตาจูงคนที่ไม่มีลูกตาเปะ ๆ ปะ ๆ กันไปเรื่อย จนโลกนี้เต็มไปด้วยภาวะที่น่าสลดสังเวช น่าทุเรศสงสารเหลือประมาณ ไม่มีส่วนที่น่าชื่นอกชื่นใจที่ตรงไหน เพราะเป็นผู้ประมาทเดินออกนอกทางอยู่ด้วยกันเป็นส่วนใหญ่ ในที่ทุกหนทุกแห่งตลอดเวลาทีเดียว.

ขอให้ท่านทั้งหลายได้มีความคิดนึกไปในทางที่ว่า เรื่องการเดินทางหรือหนทางนี้ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยเสียแล้ว ไม่ใช่เรื่องที่จะทำเล่น ๆ ได้เสียแล้ว แต่เป็นเรื่องที่ใหญ่ที่สุดเป็นเรื่องทั้งหมดทั้งสิ้นของมนุษย์เรา เป็นเรื่องที่จะต้องทำด้วย, สติปัญญาสามารถอย่างยิ่งหรืออย่างสุดยอดของมนุษย์เรา. อย่าได้เผลอแม้แต่ชั่วเวลานาทีเดียว. วินาทีเดียว, หรือขณะจิตเดียวเลย มันอาจจะพลัดออกนอกทาง ด้วยเวลาชั่วขณะจิตเดียวก็ได้เสมอไป ถ้าไม่ระวังจิตไว้ทุก ๆ ขณะแล้ว, มีหวังที่จะต้องพลัดออกนอกทางถึงกับจมดิ่งลงไปในอบายก็ได้ ควรจะกำหนดพิจารณาความน่ากลัวน่าหวาดเสียวของการทำผิดชนิดนี้ไว้ให้มากด้วยกันจงทุกคนแล้ว ตั้งตนให้เป็นผู้ที่แจ่มแจ้งแจ่มใสอยู่ด้วยปัญญา เห็นอนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา ในสิ่งที่มีอยู่รอบตัวเราทุก ๆ สิ่งแล้ว การกระทำ การพูด การคิดของเราก็จะเป็นไปแต่ในทางที่อนุโลมกันได้กับปัญญาที่เห็นอนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตานั้น ไม่มีทางที่จะทำผิดจนเกิดทุกข์โทษขึ้นได้แต่ประการใด.

นี้เรียกว่าเป็นวิธีการเดินทางโดยสรุปเอาแต่หัวใจ, คือใจความสั้น ๆ แล้วขยายออกไปเป็นการประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ นานาหลายสิบหมวด ซึ่งตนอาจจะเลือกเอาได้สักหมวดหนึ่งที่เหมาะสมแก่อุปนิสัยของตน: เช่นอริยมรรคมีองค์แปด, เช่นสติปัฏฐาน ๔, เช่นกุศลกรรมบถ ๑๐, เช่นสิขา ๓ หรือบุญญกิริยาวัตถุ ๓ หรืออะไร ๆ ก็แล้วแต่จะเลือกเอา อย่างพระพุทธเจ้าท่านก็มีบารมี ๑๐ ประการ เป็นแนวทางเดินไปจากความเป็นมนุษย์ธรรมดา จนถึงความเป็นพระพุทธเจ้านี้ถ้าเราจะคิดว่ามันมาก

เกินไปสำหรับเราก็ถูกเหมือนกัน; แต่ถ้าจะคิดเสียว่าเราทำให้ครบทั้ง ๑๐ อย่าง แต่ไม่ต้องมากถึงพระพุทธเจ้าท่านทำ นี้ก็ถูกอีกเหมือนกัน. คือว่าบารมีเหล่านั้น ล้วนแต่เป็นการประพฤติกระทำชนิดที่ถูกควบคุมไว้ด้วยปัญญาที่มองเห็นว่า โลกหรือสังสารวัฏฏ์หรือสังขารนี้ เต็มไปด้วยความทุกข์ เราต้องการจะข้ามไปจากสิ่งเหล่านี้, ไปสู่ฝั่งโน้นคือนิพพาน ด้วยการกระทำชนิดที่มองเห็นสิ่งทั้งปวงตามที่เป็นจริง ว่าไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตาอย่างไรแล้ว ก็ประพฤติปฏิบัติเพื่อทำลายความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์เป็นอนัตตาเหล่านั้นเสีย เพราะฉะนั้น จึงบำเพ็ญการให้ทานบ้าง; บำเพ็ญเมตตาบ้าง บำเพ็ญสัจจะบ้าง บำเพ็ญขันติบ้าง บำเพ็ญทุก ๆ อย่างที่เห็นว่าจะเป็นการควบคุมหรือบังคับความรู้สึกที่จะไหลไปในทางต่ำอันเกิดจากความที่ไม่เห็นอนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตานั้นเอง.

สรุปความในที่สุดนี้ว่า การเดินทางนั้นต้องตั้งต้นที่การเห็นอนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา แล้วก็เดินไปด้วยการเห็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา แล้วก็ถึงที่สุดลงด้วยการเห็น อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา อย่างแจ่มแจ้งถึงที่สุดเช่นเดียวกัน; ไม่มีอะไรมากไปกว่านี้เลย. หวังว่าท่านทั้งหลายผู้เป็นพุทธบริษัท จะได้ถือเอาพระพุทธภาษิตที่พระพุทธองค์ทรงแสดงหนทางไว้อย่างชัดแจ้งเช่นนี้ จนสำเร็จประโยชน์แก่ตนด้วยกันจงทุก ๆ คน

ธรรมเทศนาสมควรแก่เวลา เอวํ ก็มีด้วยประการฉะนี้

การแก้ปัญหาที่ไม่ถูกจุด

พุทธทาสภิกขุ

บรรยาย อบรมพระนิสิต ฯ บวชภาคฤดูร้อน ปี ๒๕๑๒

ณ สวนโมกข์ ไชยา ๒๘ เมษายน ๒๕๑๒

เวลาสำหรับพวกเราล่วงมาจวนจะ ๕.๐๐ น. แล้วในวันนี้จะได้พูดถึงเรื่อง **บรมธรรม** กับ **การมัวแก้ปัญหาชีวิตกันแต่ในทางฝ่ายวัตถุหรือเนื้อหนัง**. อะไรที่เรียกว่า "เนื้อหนัง" นี้ เราก็ได้พูดกันแล้วโดยละเอียด ปัญหาเหลืออยู่แต่ว่าคนเราในปัจจุบันนี้ สนใจแต่เรื่องทางเนื้อหนังและเฝ้าแก้ปัญหาแต่ทางเนื้อหนังกันมากยิ่งขึ้นทุกที ไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัว หรือเรื่องส่วนรวมของโลก

ว่าที่แท้แล้ว เรื่องส่วนรวมของโลก ก็สืบเนื่องไปจากเรื่องส่วนตัวของบุคคล เมื่อบุคคลแต่ละคนเป็นอย่างไร โลกทั้งหมดก็ต้องเป็นอย่างนั้น เพราะว่ามันเป็นเพียงที่รวมของบุคคลทุกคน. เพราะฉะนั้น เมื่อพูดถึงคำว่า โลก ก็คือคนทุกคนในโลกนั่นเอง. เดี๋ยวนี้คนแต่ละคนในโลก ถูกกระทำให้สนใจหรือเข้าใจ เข้าเกี่ยวข้องแต่เรื่องทางฝ่ายวัตถุ จึงมัวสาละวนกันแต่เรื่องทางวัตถุมากเกินไป, จนถึงกับไม่สนใจหรือเหลียวแลเรื่องทางฝ่ายจิต; จนกระทั่งเรื่องทางฝ่ายจิตกลายเป็นสิ่งที่เร้นลับเข้าใจไม่ได้และค่อยเลือนหายไปในที่สุด.

สิ่งที่จะต้องสังเกตดูให้ดี ก็คือ การที่มนุษย์สมัยนี้เมื่อสนใจในเรื่องฝ่ายวัตถุหรือฝ่ายร่างกายมากเข้า ก็จะรู้สึกว่า เรื่องทั้งหมดมีแต่เรื่องเดียว คือ เรื่องทางฝ่ายร่างกาย; ไม่ได้แยกออกเป็น ๒ เรื่อง คือเรื่องกายกับจิต; เห็นว่ามีแต่กายอย่างเดียวสำคัญอยู่ที่วัตถุอย่างเดียว; ถือเสียว่ามันมีปัญหาเดียว คือเมื่อทางร่างกายหรือวัตถุดี

แล้วก็หมดปัญหา. แม้ว่าคนสมัยนี้จะมีคำว่า *จิต* พูดกันอยู่, หรือคำว่า *วิญญาณ* พูดกันอยู่ ก็มีความหมายเพียงระบบประสาท, ความรู้สึกทางประสาท.

ความเข้าใจอย่างนี้ มันดูเป็นเรื่องที่น่าหวัว เพราะว่าถ้าคนหรือสัตว์ก็ตาม ที่มีชีวิตนี้ ไม่มีความรู้สึกทางระบบประสาทเป็นต้นแล้ว มันจะมีชีวิตได้อย่างไร. มันเริ่มทางระบบประสาท หรือความรู้สึกเพียงเท่านั้น มันก็เป็นเรื่องที่ต้องมีเป็นธรรมดา และมันเนื่องกันอยู่กับร่างกายจริง; เพราะว่าถ้าไม่มีความรู้สึกทำนองนี้แล้ว มันก็มีชีวิตไม่ได้. ร่างกายที่มีชีวิตก็ต้องมีความรู้สึก ที่เป็นความรู้สึก เป็นระบบประสาทเป็นต้น, ที่เขาเรียกกันเดี๋ยวนี้ว่า จิต.

พุทธศาสนา หรือศาสนาอื่น ที่เป็นเครือเดียวกัน มีความหมายของคำว่า "จิต" นั้นเป็นอย่างอื่น, จึงมีปัญหาเกิดขึ้นเป็น ๒ ฝ่าย หรือ ๒ เรื่อง คือ ทั้งทางฝ่ายกายและฝ่ายจิต. แม้เรื่องทางฝ่ายกาย จะหมดปัญหาไปแล้ว เรื่องทางฝ่ายจิตก็ยังเหลืออยู่อีกมาก; มากกว่าเรื่องทางร่างกายมากมาย หลายเท่า หรือหลายสิบเท่า. ตรงกันข้ามกับคนสมัยนี้ ซึ่งเป็นวัตถุนิยม จะมีความรู้สึกว่า เรื่องทางฝ่ายกาย หรือฝ่ายวัตถุนั้น มีปัญหามากมายหลายสิบเท่า ยิ่งกว่าเรื่องทางฝ่ายจิต; จนถึงกับเคยพูดว่า *ถ้าเรื่องทางกายดีแล้ว เรื่องทางจิตก็ดีเอง.* นี่เอาเรื่องทางฝ่ายจิตไปเป็นของพ่วงกันอยู่กับเรื่องทางกาย; และก็เห็นไปว่าเป็นของนิดเดียวเท่านั้น เหมือนกับเรือนิด ๆ พ่วงท้ายเรือลำใหญ่เบ้อเร่อ; ปัญหามันมีต่างกันอยู่อย่างนี้.

ทีนี้ เราจะพิจารณากันเฉพาะพฤติการณ์ของคนในโลกสมัยนี้ ที่มัวแก้ปัญหากันเฉพาะ แต่ทางฝ่ายกาย หรือฝ่ายวัตถุอย่างเดียว; เพราะว่าเมื่อเราเข้าใจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนี้แล้ว คงจะมีประโยชน์ในการที่จะช่วยกันแก้ปัญหาของสังคม; หรือแม้ที่สุดแต่ปัญหาของเราเองโดยเฉพาะ ซึ่งกำลังจะเปลี่ยนไปตามร่องรอยของสังคม คือจะพลอยกลายเป็นวัตถุนิยมไปด้วย ดังนั้นเราจะได้พิจารณากันดูให้ดี ๆ ถึงปัญหาอันนี้โดยเฉพาะ แม้ว่าจะเป็นการซ้ำซาก ก็เป็นการซ้ำซากที่ทำให้เข้าใจได้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป.

เอาละ เราจะพูดกันแต่ *เรื่องปัญหาทางฝ่ายกาย*อย่างเดียวก่อน กระทั่งถึงเรื่องที่คาบเกี่ยวกันอยู่กับปัญหาทางฝ่ายจิต; เมื่อเราแยกออกมาจะเป็นว่า **ปัญหาทางฝ่ายวัตถุ หรือทางฝ่ายร่างกาย เราอาจจะแบ่งออกเป็น ๓ ตอน หรือ ๓ ส่วน:**

ปัญหาตอนแรกที่สุด ก็เป็นปัญหาเรื่องการไม่มีปัจจัย ที่จำเป็นแก่**ชีวิต** เช่นไม่มีกิน ไม่มีใช้ ไม่มีอนามัยที่ดี, เรียกว่าไม่มีปัจจัยที่จำเป็นแก่ชีวิต; กระทั่งปัญหาที่คนไม่รู้หนังสือ ซึ่งเดี๋ยวนี้เขาจัดเป็นปัญหาใหญ่ด้วย. ไม่ใช่เพียงแต่ว่าไม่มีกิน ไม่มีใช้ หรือว่าไม่มีอนามัยดีเท่านั้น ยังมีเรื่องไม่รู้หนังสือด้วย.

เรื่องไม่รู้หนังสือนี้ อยากจะพูดแทรกเป็นพิเศษที่ตรงนี้ว่า เดี๋ยวนี้เขาเห็นว่าเรื่องการไม่รู้หนังสือนี้ เป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นเหตุให้ขัดข้องในการที่จะทำความก้าวหน้า หรือแก้ปัญหาอย่างอื่น ๆ แล้ว ก็กลัวกันมากที่สุด พยายามกันมากที่สุด เรื่องที่จะให้คนรู้หนังสือ. แต่ถ้าเราย้อนไปดูในครั้งโบราณ ที่คนยังไม่รู้หนังสือ มันกลับกลายเป็นว่ามีวัฒนธรรมดีกว่าคนสมัยที่รู้หนังสือ มีความสงบสุขในสังคมยิ่งกว่าสมัยที่คนรู้หนังสือ. นี้ตามความรู้สึกของผม จะเท็จจริงหรืออย่างไรก็ไปสังเกตดูเอาเอง ไปศึกษาในแง่ของประวัติศาสตร์ก็ได้.

ความเป็นอยู่ หรือระบบการปกครอง หรืออะไรต่าง ๆ ของคนสมัยที่ไม่รู้หนังสือนั้น ไม่ยุ่งยากลำบาก ไม่คดโกง เหมือนกับสมัยที่คนรู้หนังสือ. เดี๋ยวนี้เขามีปัญหาหนัก เรื่องคนไม่รู้หนังสือ แล้วพยายามกันมาก: จะพยายามแต่ปาก หรือเพื่อผลทางโฆษณาอย่างอื่นก็ไม่ทราบได้; แต่เอาตามที่ปรากฏอยู่จริงนี้ ก็ขวนขวายกันมากเรื่องที่จะให้คนรู้หนังสือ. เพราะฉะนั้น สมัยนี้เขาจึงมีปัญหาใหญ่ เพิ่มขึ้นเป็น ๓ เรื่อง คือ เรื่องไม่มีกิน-ไม่มีใช้อย่างหนึ่ง; แล้วก็ไม่มีอนามัยดีนี้อย่างหนึ่ง, แล้วก็ไม่รู้หนังสือนี้อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเพิ่งจะเพิ่มเข้ามา. ปัญหาตามธรรมชาติแท้ ๆ ก็จะมีเพียงว่าไม่มีกิน ไม่มีใช้เพียงพอ และไม่มีอนามัยที่ดี. ปัญหาข้อนี้มันก็ต้องแก้ได้ด้วยการทำให้มันมี, เมื่อมันไม่มีก็ต้องทำให้มันมีขึ้นมา.

ปัญหาถัดไป ก็มีว่า **ในการที่จะทำให้มันมีขึ้นมา** จะให้มีอนามัยดีเหล่านี้มันก็มีปัญหาตรงที่ว่า **เต็มไปด้วยความยากลำบาก,** แล้วก็นำมาซึ่งความทุกข์ เป็นทุกข์ทางใจด้วยก็ได้ ในการที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้ **พวกวัตถุนิยมมุ่งแก้ปัญหานี้ด้วยการมีเครื่องทุ่นแรง.** เครื่องมือเครื่องใช้ที่ประดิษฐ์ขึ้นตามแบบสมัยใหม่ ที่เรียกว่าเครื่องทุ่นแรงทุกชนิดนี้ จะแก้ปัญหาเรื่องไม่มีกิน ไม่มีใช้; เขาหวังที่จะพึ่งเครื่องทุ่นแรง. หรือว่าความก้าวหน้าด้วยวิชาความรู้ทางเทคนิคต่าง ๆ เช่นเรื่องการเกษตร เรื่องการอุตสาหกรรม หรือเรื่องอะไรก็ตาม ซึ่งล้วนแต่ว่ามันเป็นเรื่องเทคนิคที่เขาค้นพบได้ใหม่ ๆ ทำให้มันมีขึ้นเจริญขึ้น ประกอบพร้อมกันไปกับการทุ่นแรง. คือว่ามีวิชาความรู้เกี่ยวกับเรื่องเทคนิค ที่ประกอบกันไปกับเครื่องทุ่นแรง เพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้, แล้วก็หวังกันอย่างนี้ แล้วก็ระดมทุ่มเทกันลงไปในลักษณะอย่างนี้.

ทีนี้ จะต้องคิดดูให้ดีว่า การที่มีความรู้ มีปัญญา แก้ปัญหาทางวัตถุทำนองนั้น มันเกิดปัญหาเรื่องขึ้น ๒ ทาง คือว่าคนโดยมากทำไม่ได้: เช่นเราเห็นกันอยู่ว่าชาวนาส่วนมากนี้ใช้เครื่องทุ่นแรงไม่ไหว, มีไม่ได้. แม้แต่เครื่องทุ่นแรงขนาดเล็ก ๆ ก็ยังไม่มี อย่างว่าจะเย็บผ้าก็ต้องเย็บด้วยมือ ไม่มีจักรจะใช้เย็บ นี่เป็นอย่างต่ำที่สุด; กระทั่งเครื่องทุ่นแรงอย่างอื่นจนลำดับสูงขึ้นไปนี้มันก็มีไม่ได้ นี้อย่างหนึ่ง. แล้วอีกอย่างหนึ่ง *แม้ว่าจะมีได้ มีสมบูรณ์แล้ว มันก็ยังมีความรู้สึกเป็นทุกข์ในทางฝ่ายจิต คือความไม่ได้อย่างใจ ความไม่พอกับความต้องการ ความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นเนื่องในการแข่งขัน.* ยิ่งเพิ่มการทุ่นแรงมากขึ้นเท่าไร มันก็ยิ่งเพิ่มความหมายของการแข่งขันหนักมากขึ้นเท่านั้น; มันก็มีปัญหาทางฝ่ายจิตแทรกขึ้นมา. ดังนั้นคนจนจึงต้องมีธรรมะหรือต้องมีศาสนา เพื่อระงับความกระวนกระวายในข้อนี้ เพราะว่าขาดเครื่องทุ่นแรงเป็นต้น; ส่วนคนมั่งมีที่มีเครื่องทุ่นแรง ก็จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ทางจิต สำหรับดับความร้อน ความวิตกกังวล ความทะเยอทะยานนั้น; นี้เรียกว่าปัญหามันเกิดคาบเกี่ยวกันขึ้นมา ซับซ้อนกันขึ้นมา โยงไปถึงสิ่งอื่น. **นี่คือการแก้ปัญหาทางกายมันไม่เพียงพอ มันก็โยงไปถึงการแก้ปัญหาทางฝ่ายจิตด้วย.**

ปัญหาอันสุดท้าย อันที่ ๓ จึงมีว่า แม้จะมีกิน มีใช้ มีอนามัยดี กระทั่งรู้หนังสือกันหมดแล้วก็ตาม มันก็ยังหาความสุขที่แท้จริงไม่ได้: คือทางฝ่ายกายนี้ มันหมดปัญหาแล้วทุกประการ มันก็หาความสุขที่แท้จริงไม่ได้ เพราะว่ามันได้มีโรคภัยไข้เจ็บทางจิต ทางประสาทนี้เพิ่มขึ้นมาใหม่ ในลักษณะที่ไม่เคยมีมาแต่กาลก่อน. โรคประสาทหรือโรคจิตชนิดที่ไม่เคยมีมาแต่ก่อน นี้มันได้เกิดมีขึ้นมา. แม้แต่เชื้อโรคทางกาย ซึ่งเป็นเรื่องทางกาย ทางวัตถุแท้ ๆ นี้ มันก็มีแปลกออกมาเนื่องจากทางจิตมันแปลกออกไป. ปัญหาเรื่องอนามัย เรื่องอะไรมันก็ไม่มีทางจะสิ้นสุดลงได้; แม้ว่ามีกิน มีใช้ มีอนามัยดี ตามที่ต้องการในระดับหนึ่งแล้ว มันก็ยังมีปัญหาเพิ่มขึ้นมาใหม่; เป็นความไม่สมบูรณ์ ไม่เพียงพออยู่นั่นเอง.

โรคประสาท โรคจิตเพิ่มขึ้นมาก เพราะความสมบูรณ์แต่ทางร่างกาย หรือฝ่ายวัตถุนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ โรคความเห็นแก่ตัวนี้มันเพิ่มมากขึ้น คุณก็ควรเข้าใจคำว่า "*โรคความเห็นแก่ตัว*" นี้ให้ดี ๆ. **โรคความเห็นแก่ตัวนี้ มันทรมานทั้งฝ่ายกายและฝ่ายจิต.** เห็นแก่ตัวมากจนนอนไม่หลับ ทรมานทางฝ่ายกาย; ทีนี้ทางฝ่ายจิตก็มีความเสื่อมทรามในส่วนศีลธรรม. นี่เป็นเรื่องทางวิญญาณไปแล้ว คือมีความเสื่อมทรามทางวิญญาณ ทางศีลธรรม แล้วก็เบียดเบียนกัน ฆ่าฟันกัน มีวิกฤตกาลถาวร เป็นสงครามนิรันดรไม่มีที่สิ้นสุดอะไรทำนองนี้; ล้วนแต่มาจาก *โรคเห็นแก่ตัว* ทั้งนั้น.

การที่เราเป็นโรคจิต โรคประสาท ไปอยู่กันเต็มโรงพยาบาล นี้ก็ **มีมูลมาจากโรคเห็นแก่ตัว.** ข้อนี้มันยืดยาว ต้องไปพิจารณาดูเองอีกทีหนึ่ง พูดกันตั้งชั่วโมงก็จะไม่หมด; แต่ให้รู้ว่า **ความเห็นแก่ตัวจัดยิ่งขึ้นทุกที ทำให้เป็นโรคประสาท** และโรคจิตชนิดทางฝ่ายร่างกายหรือวัตถุ, แล้วก็เป็นโรคฝ่ายวิญญาณ จนศีลธรรมเสื่อมจนเบียดเบียนตัวเอง เบียดเบียนผู้อื่น. **เบียดเบียนตัวเองด้วยการถูกกิเลสเผาลน** เหมือนอยู่ในกองไฟ; **เบียดเบียนผู้อื่นก็คือ ไม่มีศีลธรรม** แล้วก็เบียดเบียนผู้อื่นด้วยการแย่งชิง, ใช้สงครามร้อนสงครามเย็นเป็นเครื่องมือสำหรับการแย่งชิง การทำลายผู้อื่น.

โรคที่ประหลาด หรือปัญหาที่ประหลาดอีกอย่างหนึ่งก็คือ **โรควัตถุเฟ้อ** นี่ผมเรียกเอาเอง เพราะไม่รู้จะเรียกอย่างไร. **การที่วัตถุมันเฟ้อ มันเกิดความจำเป็นมากนักนี้ มันกลายเป็นโทษ เป็นอันตราย** เป็นความรบกวนมนุษย์ให้มีปัญหาไม่มีที่สิ้นสุด, แล้วก็ยังอยากจะเฟ้ออยู่นั่นเอง; เฟ้อจนต้องเอาไปทิ้ง ก็ยังมีการทำอยู่นั่นเอง นี้ก็มีมูลมาจากเครื่องทุ่นแรง เดี๋ยวก็มีปัญหาเรื่องข้าวไม่มี เดี๋ยวก็มีปัญหาเรื่องข้าวมีมากเกินไป, มีปัญหาเรื่องดีบุกไม่มี มีปัญหาเรื่องดีบุกมากเกินไป, เรื่องยางไม่มีหรือว่ามียางมากเกินไป; อยู่กันแต่อย่างนี้.

เรื่องวัตถุเฟ้อนี้ มีความยุ่งยากซับซ้อนมาก เป็นความปั่นป่วนของโลกทางเศรษฐกิจ และแม้ทางส่วนตัวบุคคล ในบ้านเรือนเต็มไปด้วยปัญหาของวัตถุเฟ้อ; คือเราไปนั่งพิจารณาดูให้ดี ในบ้านเรือนที่มีทรัพย์สมบัติมีอะไร เครื่องใช้ไม้สอยมากเจริญที่สุด นั่นแหละเต็มไปด้วยของเฟ้อทั้งนั้นเลย ของที่ไม่จำเป็นต้องมีก็ได้ทั้งนั้นเลย. นี่มันเฟ้อในส่วนที่มีสำหรับใช้สอย. สิ่งของที่ขายอยู่ในห้าง ในร้าน บริษัทที่ขายของ นี้ก็เหมือนกัน ส่วนมากจะมีแต่สิ่งที่ไม่จำเป็นจะต้องมีก็ได้.

นี่คุณทำใจให้ดี ๆ ทำใจให้บริสุทธิ์ แล้วก็ไปนั่งพิจารณาดู ไปเดินพิจารณาดู แต่ถ้าทำใจไม่ดี ทำใจไม่เป็นธรรมแล้ว มันจะเห็นว่าจำเป็นไปทั้งหมด; ของที่ฟุ่มเฟือยนั้นจะมองเห็นเป็นของจำเป็นไปหมด. วัตถุเฟ้อมันเป็นปัญหาหนัก เป็นการลงโทษของพระเจ้าอย่างยิ่งที่ทำให้มนุษย์ลำบากไม่มีที่สิ้นสุด คือไม่รู้สึกว่าเฟ้อ. แล้วก็จะมุ่งหา มุ่งสร้าง มุ่งทำกันขึ้นมาให้มากไปกว่าที่มีอยู่แล้วอีก. นี่คือความบ้าหลังในทางวัตถุมีอย่างนี้ มัวแก้ปัญหากันแต่ทางวัตถุนี้ มันมีลักษณะอย่างนี้ มีผลอย่างนี้; ที่เราเรียกกันสั้น ๆ ว่า *มัวแก้ปัญหากันแต่ทางฝ่ายวัตถุ.*

อยากจะขอย้ำข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอยู่เสมอเรื่อยไปว่า อนุชนรุ่นหลังเกิดขึ้นมา ก็ถูกกระทำให้มีความเข้าใจผิดโดยไม่รู้สึกตัวในการที่จะลุ่มหลงไปแต่ในทางวัตถุ เราอย่าลืมว่าอนุชนลืมตาขึ้นมาในโลกนี้ เขาจะทำอย่างผู้ใหญ่โดยไม่รู้สึกตัว; นี่มันง่ายข้อนี้. **ถ้าผู้ใหญ่เป็นวัตถุนิยม ลูกเด็ก ๆ ก็เป็นวัตถุนิยม; ถ้าผู้ใหญ่เป็นธรรมนิยม**

เด็ก ๆ ก็เป็นธรรมนิยมขึ้นมาโดยไม่รู้สึกตัวได้. นี่วัฒนธรรมประจำบ้านเรือนมีอิทธิพลมากอย่างนี้ ทำให้คนเราเป็นอะไรตาม ๆ กันไป โดยไม่รู้สึกตัว แล้วเป็นกันหมด. เพราะฉะนั้นเพียงชั่ว generation เดียวเท่านั้นก็เปลี่ยนได้. ยิ่งมาตั้งหลาย generation มันก็เป็นเต็มที่ ให้เป็นโลกอีกโลกหนึ่งไปทันที โลกอีกแบบหนึ่งไปทันที; เรียกว่าหลับหูหลับตา เอากันใหญ่ในเรื่องทางวัตถุ จนกลายเป็นเรื่องวิ่ง, เจริญอย่างวิ่ง, ไม่ใช่อย่างเดิน; เป็นอย่างวิ่ง หรืออย่างวิ่งเร็ง แล้วก็ไปลงเหวแห่งความร้อนใจทั่วไปหมดทุกหัวระแหงไม่ยกเว้นใคร; โดยที่คนเหล่านั้นไม่รู้ว่ามันเรื่องอะไรกัน หรือมันมีมูลมาจากอะไรกัน. นี่รู้แต่ว่ามันมีปัญหายุ่งยากไปหมด แล้วก็มัวแก้กันแต่ปลายเหตุผิว ๆ เผิน ๆ ไม่ได้แก้กันที่ตัวต้นเหตุอันแท้จริง คือเรื่องทางจิต หรือเรื่องทางวิญญาณ.

ทีนี้ เราดูถึงสภาพที่มันเป็นอยู่จริง: การที่ขาดความรู้สภาพที่เป็นอยู่จริงว่าเป็นอย่างไรนั้น เกิดมาจากการที่มันขาดความรู้ทางฝ่ายจิต หรือทางฝ่ายวิญญาณ. ข้อสำคัญมันอยู่ตรงที่ว่า ผู้ที่กำลังประสบความสำเร็จทางวัตถุ ทางฝ่ายร่างกายมีเครื่องทุ่นแรง มีความรู้ทางเทคนิคดี กำลังประสบความสำเร็จทางฝ่ายวัตถุนี้. เขาก็อิ่มใจพอใจ ยินดีตัวเอง นับถือตัวเองในที่สุด; นี่คือโง่อย่างที่สุด ไปสำคัญเอาว่าปัญหาหมดแล้ว. นี่แหละ **ความหลงหรือความโง่อย่างที่สุด มันอยู่ตรงที่เข้าใจว่า ปัญหาหมดแล้ว.** สบายแล้ว ๆ. ดีกว่าผู้อื่นแล้ว. จงไปดูความเข้าใจอย่างนี้ ของประเทศที่อิ่มพัฒนา สมบูรณ์ในทางพัฒนาและการสังคมสงเคราะห์.

เดี๋ยวนี้ทุกประเทศรวมทั้งประเทศเราด้วย ก็ชะเง้อหวังเรื่องความสมบูรณ์ในทางพัฒนา และการสังคมสะเคราะห์, มีการกระทำที่ให้อยู่ดีกินดีเต็มที่, แล้วก็ประกันสังคม ให้สงเคราะห์คนที่ทุพพลภาพเจ็บไข้ หรือคนแก่ หรือคนทั่วไปก็ตามที่ต้องการประกันสังคมสงเคราะห์ จะให้มีงานทำเรื่อย ถ้าเจ็บไข้ได้ป่วยก็มีส่วนกลางที่จะรักษา ไม่ต้องเป็นทุกข์ นอนตาหลับ; นี่เขารู้จักกันแต่เพียง ๒ เรื่องนี้. พวกคุณก็กำลังจะมีความรู้สึกอย่างนี้ และกำลังบูชาเพียงเท่านี้ก็ได้ นี่ผมคาดคะเนเอา แต่

แล้วระวังดูให้ดีว่า นั้นยังเป็นเพียงความโง่ความหลงที่สุดอย่างหนึ่ง ว่าปัญหามันหมดแล้ว ปัญหามันมีเพียงเท่านั้น. การที่ไปนึกว่าถ้าทำให้สิ่งต่าง ๆ ทั้งหมดนี้เป็นไปเหมือนกับเครื่องจักร คงจะควบคุมได้ อย่างนี้มันเป็นความโง่ความหลงที่สุด; ที่แท้มันเป็นเรื่องทางจิตใจ ซึ่งมันจะควบคุมไม่ได้เหมือนเครื่องจักร.

คนที่อยู่ดีกินดีแล้ว มีหลักประกันสังคมสงเคราะห์ดีแล้วนั่นแหละมันก็ยังมีปัญหา, ไม่ใช่ว่าปัญหาทางศีลธรรมมันจะหมดไปได้โดยเหตุที่มีการประกันเพียงเท่านั้น. แม้ในประเทศที่มีสังคมสงเคราะห์ดี มันก็ยังมีความเสื่อมทางจิตใจ ทางศีลธรรม และกำลังเป็นตัวตั้งตัวตีที่จะฆ่ามนุษย์ฝ่ายตรงกันข้าม. เมื่อมีความสมบูรณ์ทางวัตถุทางเนื้อหนัง กระทั่งมีความอุ่นใจทางสังคมสงเคราะห์แล้ว ทีนี้ ก็มีงานที่จะต้องทำต่อไป คือจะต้องมีงานฆ่าฝ่ายตรงกันข้ามอยู่นั่นเอง; โดยเหตุที่ว่าเขาจะมาเป็นอุปสรรค ทำลายความเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ทางวัตถุของเรา. เขาจะมาเป็นคู่แข่งขัน กระทั่งเป็นศัตรู กระทั่งทำลายลัทธิที่เราบูชานี้ โดยหาว่าฝ่ายตรงกันข้ามเป็นอุปสรรค เป็นศัตรูของความเป็นอยู่อย่างนี้ คือความหลงบูชาความเป็นอย่างนี้ มันมากเกินไป มันก็มีการทำสงคราม คือฆ่ากันต่อไป ต่อไปอีก อย่างไม่มีสิ้นสุด แล้วก็นอนตาไม่หลับเหมือนกัน.

ข้อที่เอามาหลอกตัวเอง หรือปลอบใจตัวเองให้ชื่นชมยินดีอยู่เพียงแค่กินดีอยู่ดี มีการสังคมสงเคราะห์ดีนี้ มันจึงไม่พอ เพราะเหตุนี้. นี่แหละความเจริญทางฝ่ายวัตถุที่ขาดความเจริญในทางฝ่ายจิต, ความรู้ทางฝ่ายวัตถุที่ขาดความรู้ในทางฝ่ายวิญญาณ มันให้ผลเพียงนี้; คือมัวแก้ปัญหากันแต่ทางฝ่ายวัตถุ หรือฝ่ายร่างกาย ยิ่งแก้เท่าไรปัญหามันก็ยิ่งมากขึ้นในทางฝ่ายวัตถุ ที่เรียกว่าวัตถุเฟ้อ วัตถุอาละวาด วัตถุครองโลก **วัตถุครองจิตใจของมนุษย์ จนมนุษย์ไม่เป็นมนุษย์ เป็นมนุษย์วัตถุ เป็นมนุษย์เครื่องจักรอะไรชนิดหนึ่งไป.**

โลกสมัยนี้กำลังสนใจ และกำลังเจริญไปแต่ในทางอย่างนี้ที่กำลังทำให้ตัวเองเป็นเหมือนเครื่องจักรชนิดหนึ่งในทางวัตถุ. วิชาเทคนิคต่าง ๆ หรือพวก Technicians

ต่าง ๆ ที่เขามีกันอยู่ คุณดูเถอะมันทำอะไรได้ นอกจากทำให้วัตถุเฟ้อ. คำว่า *เฟ้อ* นี้คือมันก้าวหน้า จนล้ำหน้าเรื่องทางฝ่ายจิตมากเกินไป. ผมขอประกาศตัว หรือจะเรียกว่าออกตัว หรืออะไรก็ตามใจว่า ผมไม่ได้คัดค้านการเจริญทางวัตถุ **ไม่ได้คัดค้านความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ. แต่คัดค้านที่มันเฟ้อ หรือมันล้ำหน้าความเจริญทางฝ่ายจิตมากเกินไป.** นี่คุณดูให้ดีมันคนละเรื่องคนละอัน.

ขอคัดค้านความเฟ้อทางวัตถุที่ล้ำหน้าความเจริญทางฝ่ายจิต; แต่ไม่ได้คัดค้านความเจริญทางวัตถุ; เพราะว่า ต่อไปมันอาจจะมีมากกว่านี้อีกมากในเรื่องความเจริญทางวัตถุนั้น. แต่**คนควรต้องรีบทำความเจริญทางฝ่ายจิตขึ้นไปให้ทันกัน;** มิเช่นนั้นแล้ว วัตถุนั้นแหละมันจะกัดเอา หรือมันจะฝังมนุษย์ลงไปในนรกในเหวใหญ่ในนรก.

ความเฟ้อทางวัตถุนี้ระวังให้ดี **ถ้าความก้าวหน้าทางจิตใจมันไม่ทันกัน**. อย่างประเทศไทยเราหรือประเทศไหนก็ตาม จะพัฒนานั่น พัฒนานี่ จะสร้างเขื่อนยักษ์ จะสร้างอะไรก็ได้ จะสร้างระบบไฟฟ้าปรมาณูอะไรก็ตาม แต่ถ้าความเจริญทางจิตใจมันไปไม่ทันกันแล้ว **มันจะมีปัญหาเต็มไปหมด** นับตั้งแต่มีการทุจริตในการพัฒนานั้นเอง มีคอร์รัปชั่นในการพัฒนา ตั้งต้นขึ้นมาด้วยอย่างนี้; พัฒนาขึ้นมาแล้วก็ยิ่งเพิ่มคอร์รัปชั่นที่ลึกที่ละเอียดยิ่งขึ้นไปทุกที.

นี่มนุษย์ชาติที่เคยได้รับเกียรติว่าเจริญ เป็นสุภาพบุรุษ หรือไม่มีความคดโกง นี้มันจะหาไม่ได้แล้วในโลกนี้. **ในโลกมันกลายเป็นประเทศชาติที่มีความคดโกง ความทุจริตอะไรตาม ๆ กันไปหมด เพราะความเฟ้อทางวัตถุ** หรือเฟ้อในการพัฒนาทางวัตถุ. เพราะฉะนั้นปัญหามันมีอยู่ว่า ทำอย่างไรความเจริญความก้าวหน้าหรือความรู้ทางฝ่ายจิตมันจะขนานเคียงคู่กันไปกับความเจริญทางวัตถุ. เดี๋ยวนี้มันกำลังทิ้งกันไกล ทิ้งกันไกล จนทิ้งหมดเลย จนไม่รู้ว่าอยู่ที่ไหน, เรื่องทางจิตทางวิญญาณไม่รู้ว่าอยู่ที่ไหน เพราะความเข้าใจผิดอย่างเดียว ว่า มันไม่มีความสำคัญ; มันสำคัญอยู่แต่เรื่องทางฝ่ายวัตถุ.

นี่เราพูดถึง**บรมธรรม**กันเรื่อยทุกวัน ๆ เราพูดถึงบรมธรรม แล้วก็เตือนอยู่ว่า อย่าไปเข้าใจไขว้กันเสีย, บรมธรรมทางวัตถุมันก็เป็นอย่างหนึ่ง บรมธรรมทางฝ่ายจิตมันก็เป็นอย่างหนึ่ง. บรมธรรมทางฝ่ายวัตถุนั้น คือบรมธรรมปลอม ความเพื่อทางวัตถุ มันก็ไม่มีทางที่จะถึงที่สุด หรือสูงสุดลงไปที่จุดไหนได้ เพราะว่าความอยาก ความต้องการมันไม่มีที่สิ้นสุด. เรื่องทางเนื้อหนัง ที่เป็นกิเลสตัณหา ไม่มีทางจะสิ้นสุด มันก็ไม่เป็นบรมธรรมอย่างยิ่ง หรือสูงสุดตรงไหนได้; มันก็ไหลไปอย่างนั้นเอง. มันก็เพิ่มกำลังเพิ่มกระแสอะไรมากขึ้น ๆ, มันก็เผาลนมนุษย์มากขึ้น แต่เขาก็บูชามันว่าเป็นบรมธรรม คือเหมาเอาว่า สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้นั้นมีเพียงเท่านี้.

บรมธรรมที่ถูกมันเป็นเรื่องทางฝ่ายจิต แล้วมันจะแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้; ขอให้มีความก้าวหน้าทางฝ่ายจิต มันจะแก้ปัญหาทางฝ่ายวัตถุได้ แต่มันต้องในระดับที่ไม่เพื่อ. เพราะฉะนั้นต้องระวังคำว่า *เพื่อ* หรือ *ไม่เพื่อ* ไว้ให้ดี ๆ มันต้องในระดับที่ไม่เพื่อ. เรื่องมีกินมีใช้ทางปากทางท้องนี้ มันก็ต้องไม่เพื่อ. ถ้าคนมีจิตใจสูงคุณธรรมทางจิตใจสูงจริงแล้ว มันก็ไม่ต้องอดตายแน่ มันจะต้องพอมีกินมีใช้ตามสมควรแก่อัตตภาพ; แต่มันไม่หรูหรา เหมือนที่เขาต้องการกันสมัยนี้. มันไม่หรูหราฟุ่มเฟือยเหมือนที่เขาต้องการสมัยนี้ มันจะมีแต่เพียงพอกินพอใช้ อย่างที่เรียกว่า**กินอยู่พอดี**. มันอาจจะไม่กินดีอยู่ดีตามความต้องการของคนสมัยนี้จริง, แน่นอน แต่**มีการกินอยู่พอดีตามที่ธรรมชาติต้องการ**. ขอเตือนเสมอว่า **อย่าให้คำพูด ๒ คำนี้ ปนกันยุ่งไปหมด** *กินอยู่พอดี* กับ *กินดีอยู่ดี*. ถ้ามี บรมธรรมทางจิตแล้ว เพียงแต่กินอยู่พอดีนี้ก็ไม่มีปัญหาแน่.

ทีนี้ พูดถึงเรื่องอนามัย หรือเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ **ถ้ามีวัฒนธรรมทางจิตเพียงพอ มีบรมธรรมทางจิตเพียงพอ โรคภัยไข้เจ็บจะไม่ท่วมท้นโลกมากเหมือนสมัยนี้**. นี่เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่จะต้องแยกดูกันโดยละเอียดว่า โรคภัยไข้เจ็บทางกายนี้ มันมาจากโรคภัยไข้เจ็บทางวิญญาณอย่างไร. ขอยืนยันเป็นเพียง hypothesis ไว้ทีหนึ่งก่อนว่า **ความเจ็บไข้ทางเนื้อหนัง ทางวัตถุนี้ มันมาจากทางจิต**. ยกตัวอย่าง แม้แต่โรค

กระเพาะอาหาร โรคความดันโลหิตสูง ฯลฯ เหล่านี้ มันก็มีมูลมาจากโรคทางจิตทางวิญญาณก่อน จึงเป็นโรคกระเพาะอาหารเป็นต้นได้. เพราะว่าทางจิตทำให้ระบบ-ประสาทหรือระบบของจิตใจมันไม่ปรกติ, มันเอาเลือดไปเลี้ยงความบ้าของมันสมองเสียมากเกินไป จนไม่เอามาย่อยอาหาร, นานเข้ามันก็เป็นโรคกระเพาะอาหาร ซึ่งเป็นที่วัตถุแท้ ๆ เป็นที่กระเพาะอาหาร: แต่คนก็ไม่นึกว่ามันมีมูลมาจากเรื่องทางจิตไปจัดเป็นโรคทางกาย. ก็ถูกแล้วเพราะมันปรากฏที่กาย; แต่มูลเหตุแท้จริง มันมาจากความวิตกกังวล ที่ไม่เคยนอนหลับสนิทจนตลอดชีวิต ถ้ามากเข้ามันก็เป็นโรคทางกายปรากฏออกมา.

ถึงแม้โรคทางจิต มันก็โรคทางกายนั่นแหละ, บ้าคลั่งไปอยู่โรงพยาบาลปากคลองสานนั้น ก็เป็นโรคทางกาย คือระบบประสาท ระบบมันสมอง มันเสื่อมเสียไป นั่นมันไม่ใช่โรคทางจิตแท้ ๆ. **โรคกิเลสนั่นแหละจึงจะเป็นโรคทางจิต หรือโรคทางวิญญาณแท้ ๆ** เดี๋ยวนี้เขารู้กันแล้วว่า โรคจิตที่ไปอยู่ปากคลองสานนั้นไม่ใช่โรคจิต เป็นเรื่องของระบบประสาทที่เกี่ยวอยู่กับร่างกาย. เขาก็ยังงงอยู่ว่า โรคจิตแท้ ๆ คืออะไร เพราะเขารู้เรื่องจิตแต่เพียงจิตชนิดที่เกี่ยวเนื่องกันอยู่กับร่างกาย. มันต้องมาเรียนเรื่องทางศาสนาโดยเฉพาะ ให้รู้เรื่องโรคทางจิต ทางวิญญาณจริง ๆ เสียก่อน แล้วก็จะรู้ว่า นั่นแหละมันเป็นต้นเหตุของโรคทางจิตด้านนอก กระทั่งโรคทางกาย. โรคทางจิตด้านใน ทางจิตแท้ ๆ นั้นมันเป็นต้นเหตุของโรคจิตด้านนอก ๆ กระทั่งเป็นโรคที่ปรากฏออกมาทางเนื้อ ทางหนัง ทางร่างกาย.

เพราะฉะนั้น คำว่า **อนามัยนี้ มันไม่ได้หมายเพียงว่าอนามัยทางกายเหมือนที่เข้าใจกัน, มันต้องมีอนามัยทางจิตด้วย** สมัยนี้เขาพูดถึงอนามัยทางจิต แต่แล้วมันก็มีความหมายอยู่แค่อนามัยทางกาย คือจิตที่เนื่องกันอยู่กับกาย, แล้วก็คุยโวโอ้อวดต่าง ๆ นานาว่ารู้เรื่องอนามัยทางจิต. ผมว่าไม่ได้เท่าปีกริ้น ในเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับอนามัยทางจิตของฝ่ายศาสนา; ไม่ว่าของศาสนาไหน ไม่ต้องพูดถึงของพุทธศาสนา

อย่างเดียว. แต่ว่าทางฝ่ายศาสนาเขาไม่เรียกว่าอนามัยทางจิต เพราะเขาไม่รู้จักเพียงแต่ร่างกายอย่างเดียวเหมือนคนสมัยนี้ หรือไม่รู้เรื่องอนามัยในความหมายอย่างคนสมัยนี้.

เพราะฉะนั้นขอให้ศึกษาธรรมะเรื่อง มรรค ผล นิพพาน ชั้นสูงสุดนี้ ในฐานะที่ว่าจะเป็นประโยชน์แก่อนามัยทางจิต. คุณจะต้องศึกษาธรรมะในฐานะเป็นเครื่องมือ หรืออุปกรณ์เพื่ออนามัยทางจิตด้วย; แล้วอนามัยทางกายก็จะดีเอง โรคภัยไข้เจ็บตั้ง ๘๐, ๙๐, ๙๕ เปอร์เซ็นต์จะหายไป จะไม่เกิดขึ้น เพราะมีอนามัยทางจิตดี. อนามัยทางจิตดีแล้วก็ไม่เป็นคนสะเพร่า ไม่ทำมีดบาดมือ ไม่เดินตกล่อง. คนที่เดินหกล้มปากแตกนั้น มันก็เพราะขาดอนามัยทางจิต เวลานั้นจิตมันกำลังฟุ้งซ่าน หรือกำลังเลื่อนลอย หรือกำลังกลัดกลุ้ม หรือกำลังอะไรอย่างหนึ่ง มันจึงเดินหกล้มปากแตก. นี่พูดแล้วมันก็น่าหวัว หรือไม่น่าเชื่อว่า **โรคภัยไข้เจ็บทางกายทั้งหมดนี้มีมูลมาจากโรคภัยไข้เจ็บในทางฝ่ายวิญญาณ.**

ธรรมะทุกอย่างมันเป็นเรื่องแก้ไขโรคทางวิญญาณทั้งนั้น: โดยหัวข้อใหญ่ ๆ ก็มีเพียง ศีล สมาธิ ปัญญา ๓ เรื่อง แต่โดยละเอียดก็มีหลายสิบหลายร้อยเรื่อง; ทั้งหมดนั้นเพื่อแก้ไข้โรคทางวิญญาณ. เมื่อไม่มีโรคทางวิญญาณ โรคทางกายก็พลอยไม่มีไปด้วย หรือมีเหลือน้อยเหลือเกิน. การที่มีเชื้อโรคทางวัตถุล้วน ๆ เช่นโรคอหิวาต์โรคอะไรเกิดขึ้นนี้ มันก็ดูแล้วยังน่ากลัวน้อยกว่าโรคทางฝ่ายจิต เพราะมันทรมานมากกว่ากันมาก; และบางทีมันจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้ามนุษย์มีความรู้ดีในทางฝ่ายจิต, ซึ่งสามารถจะมีร่างกายที่เข้มแข็งต่อต้านเชื้อโรคชนิดนี้ได้.

เดี๋ยวนี้มนุษย์เลวลง ๆ ในทางฝ่ายจิต ฉะนั้นสภาพทางร่างกายมันก็เลวลง ๆ; สภาพทางร่างกายเลวลง ความต่อต้านในร่างกายมันก็เลวลง. เชื้อโรคในลักษณะหนึ่งมันทำอันตรายแก่ร่างกายนี้ได้ แต่มันไม่ทำอันตรายแก่ร่างกายอีกแบบหนึ่ง ซึ่งมีความเข้มแข็ง มีความต่อต้านสูง เพราะว่ามันมีจิตสูง. เพราะฉะนั้นเราจึงไม่พบพวกโยคีที่กายและจิตแข็งแกร่ง, คือแข็งทั้งกายและจิต ตามป่าตามดง เป็นโรคชนิดนี้ โรคที่

เกิดจากเชื้อโรคเพียงเท่านี้. หรือว่าถ้าจิตสูงจริง ๆ กินยาพิษก็ได้ อย่าว่าแต่เชื้อโรคเลย. นี่เดินกันคนละทางอย่างนี้.

ทีนี้เรามาโง่ทางวัตถุ **เป็นทาสทางวัตถุ วัตถุมันก็กดเราให้จมลง ๆ ต่ำลง กระทั่งมีความอ่อนแอทางร่างกาย กระทั่งมีเชื้อโรคนิดหนึ่งก็ทำอันตรายได้ ไม่มีความต้านทานสูงเลย.** แม้โรคเล็ก ๆ น้อย ๆ มันก็ทำอันตรายมนุษย์ให้ตายหมดทั้งโลกได้ เพราะมนุษย์มันเลวลงในทางความต้านทาน เพราะมันบูชาเนื้อหนัง จนเนื้อหนังอ่อนแอต่อการต้านทานโรค. ปัญหามันก็เกิดขึ้นอย่างสมน้ำหน้า ขออภัยพูดหยาบ ๆ เพราะมันเป็นอย่างนี้จริง ๆ. สมน้ำหน้าที่ว่า มันบูชาวัตถุมากเข้าเท่าไร มันก็ต้องได้รับผลตอบแทน หรือการลงโทษตอบแทนมากอย่างสาสมกันทีเดียว. ปัญหามันจึงเต็มไปหมด ยุ่งยากเต็มไปหมดจนเวียนหัว จนไม่รู้ว่าจะแก้กันอย่างไร; ยิ่งแก้ยิ่งเข้ารก, ไม่ใช่ว่ายิ่งแก้ แล้วมันยิ่งดี, แต่ยิ่งแก้ มันยิ่งเข้าไปลึกมากกว่าเดิม ข้อนี้อาจจะฟังยาก แต่มันไม่ยากเกินไปจนเข้าใจไม่ได้ คุณไปคิดดูให้ดีเถอะ.

ปู่ ย่า ตา ยาย ของเราก็พูดวลีหนึ่งมีว่า: **"วัวยิ่งแล่น ไถก็ยิ่งกินลึก"** นี้หมายความว่า วัวมันยิ่งกระชากรุดไปเท่าไร ไถมันก็ยิ่งกินดินลึกไปเท่านั้น มันเป็นเรื่องของความโง่. เรายิ่งโง่มากเข้าไปเท่าไร โง่ลึกเข้าไปเท่าไร ปัญหามันก็ยิ่งมากยิ่งลึกเข้าไปเท่านั้น. ฉะนั้นจะระดมทุ่มเทกำลังเครื่องทุ่นแรง กำลังเทคนิค กำลังอะไรยิ่งลึกเท่าไร. ปัญหามันก็ยิ่งลึกตามเข้าไปเท่านั้น มันไม่เป็นไปในทางแก้ แต่เป็นไปในทางทำให้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น ๆ โดยไม่รู้สึกตัว. มันเหมือนกับฝ่ายสนองตอบ เช่นเราอยากได้เงินบาทหนึ่ง พอได้มาบาทหนึ่ง มันก็ไม่พอใจ, เพราะมันอยากได้ ๕ บาท ๑๐ บาทเสียแล้ว อย่างนี้เรื่อยไปจนไม่มีที่สิ้นสุด ความพอใจเกิดขึ้นไม่ได้. เรื่องสนองความต้องการทางวัตถุนี้ก็เหมือนกัน ยิ่งแก้มันยิ่งกินลึก

เดี๋ยวนี้มันยิ่งไปกว่านั้นอีก ที่น่าเศร้าใจ น่าตกใจก็คือว่า เครื่องมือที่สร้างขึ้นมาเพื่อแก้นี้ มันกลายเป็นเครื่องมือที่ไปเพิ่มกำลังให้แก่ปัญหา. ยกตัวอย่างที่เราสร้างเครื่องมือสื่อมวลชนขึ้นมาได้ เพื่อจะแก้ปัญหาของสังคมนี้ มันกลับไปเพิ่มปัญหา

ทางสังคม คุณไปมองดู; เราคิดประดิษฐ์อะไรขึ้นมา เพื่อจะแก้ปัญหายุ่งยาก หรือความเดือดร้อน แล้วก็สร้างขึ้นมา. อย่างสร้างเครื่องวิทยุขึ้นมาสำเร็จอย่างนี้ ส่งกระจายเสียงไปทั่วโลกอย่างนี้ พวกชาวโลกก็หาได้ใช้ไป ในทางที่จะแก้ปัญหานั้นไม่ มันกลับเพิ่มปัญหา คือเป็นสื่อสำหรับแพร่โรคติดต่อ หรือเชื้อโรคทางวิญญาณนี้ ให้ระบาดไปทั่วโลก. มันก็มีโรคมากขึ้น มีปัญหามากขึ้นกว่าเดิม.

เช่นเราจะเล็งถึงการศึกษา มีระบบการศึกษาดีมาก. แต่แล้วมันก็ถูกใช้ไปในทางทำให้คนเป็นทาสของวัตถุ, แล้ว**ปัญหามันจะสิ้นสุดอย่างไร เพราะปัญหามาจากวัตถุนิยม.** อะไร ๆ สร้างขึ้นมาก็เป็นเหยื่อของวัตถุนิยม. เพราะฉะนั้นความเจริญก้าวหน้าทั้งหมดนี้ มันก็เป็นการช่วยฝ่ายภูตผีปีศาจ ที่จะรังควานมนุษย์มากขึ้นอยู่นั่นเอง, แล้วก็มากเรื่องเรื่อยไป; นี่คือความตกเป็นทาสของวัตถุนิยม มันมีลักษณะอย่างนี้ ทีนี้ถ้าเป็นมนุษย์ที่มีมโนธรรม มีความนิยมในทางธรรมหรือทางจิต นี้มันจะมีอย่างนี้ไม่ได้ มันมีภาวะอย่างนี้เกิดขึ้นไม่ได้ มันจะไม่ทำสิ่งที่ไม่จำเป็นจะต้องทำ; มันจะเป็นอยู่พอดี กินอยู่พอดี มีอนามัยพอดี มีความแข็งแกร่งจากธรรมชาติ โดยธรรมชาติเพื่อต่อต้านโรคภัยไข้เจ็บตามธรรมชาติของมันได้.

นี่แหละ เรามีวิธีการที่จะต่อต้าน หรือแก้ปัญหาตามแบบของฝ่ายมโนนิยม หรือบรมธรรมในลักษณะอย่างนี้; เราไม่พึ่งเครื่องจักร ไม่พึ่งเครื่องทุ่นแรง ไม่พึ่งเทคนิคอะไร เราก็สามารถจะต้านทาน แก้ปัญหาเรื่องไม่มีกิน ไม่มีใช้ ไม่มีอนามัยดีนี้ได้; และจะเป็นไปในลักษณะที่พอดี. คุณดูก็แล้วกันว่า ทำไมคนมันจึงเหลือมาจนถึงสมัยนี้ มาเป็นปู่ย่าตายายของคนสมัยนี้ได้; ทำไมมันไม่ตายหมด. คนที่ไม่รู้หนังสือ ไม่มีอนามัยดี อะไรเหล่านั้น ทำไมจึงไม่ตายหมด, ทำไมจึงมาเป็นบิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ของคนสมัยนี้ได้. ถ้ามีความสูงทางจิตใจ มันไม่มีปัญหาอย่างนี้ แม้แต่การงานก็เป็นของเล่นไปไม่หนักอกหนักใจ ไม่วิตกกังวล ไม่มีการนอนไม่หลับ เหมือนที่กำลังเป็นกันอยู่ในหมู่นักวัตถุนิยม หรือนายทุน หรืออะไรก็ตาม. แล้วปัญหาเรื่องความเจ็บ ความไข้นั้นมันมี น่าหัวเราะมากทีเดียว คุณไปคิดดูให้ดีเถิด.

พวกที่ถือศาสนา ถือพระเจ้า ถือมโนนิยมนั้น เขาหัวเราะเยาะความเจ็บไข้ความตาย. นี่คุณก็ต้องสังเกตุนะ ผู้ที่เต็มไปด้วยคุณธรรมทางนี้ เขาหัวเราะเยาะความเจ็บ ความไข้ ความตาย, ไม่ใช่กลัวอย่างความกลัวขึ้นสมองเหมือนคนสมัยนี้. ความเจ็บนิดหนึ่งก็กลัวกันได้อย่างมากมาย, ความตายก็กลัวกันอย่างทำอะไรไม่ถูก. ส่วนพวกบริษัทของศาสนานั้น เขาหัวเราะเยาะความเจ็บไข้ความตาย ความอะไรก็ตาม.

พวกหนึ่งก็เชื่อว่า ความตายนี้เป็นความประสงค์ของพระเจ้า จะเรียกตัวเราไปอยู่กับพระเจ้า เราก็ยินดีที่จะไป. เพราะฉะนั้นความตายก็เป็นสิ่งที่น่าชื่นใจไปเลย ไม่ใช่น่ากลัว. การเจ็บไข้ ก็เมื่อถือว่าเป็นความประสงค์ของพระเจ้า มันก็ไม่ต้องกลัวอะไร มันก็นอนเจ็บไข้อย่างยิ้มแย้มได้. หรือความวิบัติต่าง ๆ ในโลกนี้ เช่นแผ่นดินไหว น้ำท่วม อะไรก็ตาม มันก็เป็นความประสงค์ของพระเจ้า, มันก็หัวเราะได้. ถ้ามันจะต้องตายมันก็ตายอย่างเดียวกันอีก คือตามประสงค์ของพระเจ้า, หรือว่า **มนุษย์ที่มีปัญญา เห็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มันก็ไม่ต้องกลัว.** นี่มันแก้ปัญหากันคนละแบบอย่างนี้ เพราะฉะนั้นคุณต้องระวังให้ดี ๆ.

พวกวัตถุนิยม ที่เป็นทาสของวัตถุ เขาก็บอกว่าโอย, บ้วยการ, เรื่องศาสนานี้เอาไว้สำหรับปลอบใจคนที่ไม่มีความสามารถ. คุณเคยได้ยินไหมประโยคนี้ ? พวกนักศึกษาก้าวหน้าสมัยใหม่นี้ เขาประณามศาสนาว่า ศาสนานี้มีไว้เพียงเพื่อปลอบใจคนทุพพลภาพ; ทุพพลภาพ ไม่มีกิน ไม่มีใช้ ก็เอาศาสนาเป็นเครื่องปลอบใจว่าเออ. มันเป็นอย่างนี้เอง มันเป็นกรรมของเรา. หรือปลอบใจ เมื่อทำอะไรไม่ได้มากเหมือนเขา ไม่มีเครื่องจักร ไม่มีอะไรทำ ก็ปลอบใจว่าเราก็สันโดษยินดี. นี่มันเป็นความคิดของคนเหล่านั้น ที่เขามักจะตั้งปัญหาถามในรูปทำนองอย่างนี้.

มันเป็นการถามที่ล้อเลียน หรือเยาะเย้ยไปในตัว. เพราะเรื่องอบรมจิตให้มีจิตเป็นจิตพิเศษ ไม่กลัวตาย ไม่กลัวอะไรนี้ เขาว่ามันเป็นเรื่องปลอบใจคนโง่. แม้ว่ายิ้มตาย เพราะว่าพระเจ้าต้องการ นี่ก็ว่าเป็นเรื่องปลอบใจคนโง่ เพราะว่าในถิ่นนั้น ๆ ในประเทศนั้น ๆ มันไม่มีพัฒนาการทางทำมาหากิน ไม่มีการอนามัยดี มันมี

โรคภัยไข้เจ็บมาก คนจนก็ต้องมีเครื่องมาปลอบใจ หรือหลอกให้ยินดีไปตามแกน ๆ อย่างนั้น; เรื่องศาสนาก็มีเพียงเท่านี้เอง เขาว่าอย่างนี้. นี่คือคำพูดของคนที่ไม่รู้จักสิ่งที่เรียกว่า "ศาสนา"; แม้เป็นคริสเตียนก็ทิ้งศาสนาคริสเตียน, เป็นศาสนาไหนก็ทิ้งศาสนานั้น. มันดีแต่ว่าศาสนาพุทธเรายังไม่เป็นเอามาก ๆ ถึงเพียงนั้น.

เราต้องลองคิดดูถึงข้อที่ว่า พุทธศาสนาในอินเดียสองพันกว่าปี สามพัน-ปีมานี้. อินเดียสมัยนั้นมันก็ไม่ได้แห้งแล้งอย่างอินเดียสมัยนี้, อย่าเข้าใจผิดนะ. การทำผิดของประชาชนพลเมืองทำให้แผ่นดินแห้งแล้ง เกี่ยวกับเรื่องทางฟิสิคส์ มันจึงมีอดอยากมาก. ประเทศอินเดียสมัยโน้นยังชุ่มชื่น ยังอุดมสมบูรณ์จึงไม่ควรจะพูดว่าศาสนามีไว้สำหรับปลอบใจคนที่ยากจน เพราะอยู่ในประเทศที่แห้งแล้ง. มันก็จริงถ้าพูดอย่างหลับหูหลับตา. ดินแดนพาเลสไตน์ที่เป็นที่เกิดของศาสนาคริสเตียนหรืออาหรับนี้. สมัยโน้นมันก็ไม่ได้แห้งแล้งเหมือนอย่างเดี๋ยวนี้ มันยังมีความชุ่มชื้นอุดมสมบูรณ์ เพราะว่าโลกมันยังดีอยู่ ยังไม่ถูกทำลายเหมือนสมัยนี้. มันไม่ได้ผันแปรมาอย่างสมัยนี้. เพราะฉะนั้นจะพูดว่า ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ เกิดขึ้นในยุคในสมัยในถิ่นที่เต็มไปด้วยความแห้งแล้ง อดอยากยากแค้น ไม่มีอนามัยเหลือเลย นี้ไม่ถูก.

เขาดูถูกว่า สมัยนั้นการแพทย์ไม่เจริญ คนเจ็บป่วยมาก ต้องมีอะไรมาใช้หลอกใจ อย่างเรื่องพระเจ้า หรือศาสนา, อย่าได้เป็นทุกข์ในเรื่องเจ็บไข้; แต่ที่จริงเขาเป็นโรคภัยไข้เจ็บน้อยกว่าคนสมัยนี้ เป็นโรคภัยไข้เจ็บยากกว่าคนสมัยนี้; แล้วเขามีการกินอยู่พอดี คือพอสบายดีแล้วในทางกาย ส่วนทางสติปัญญาเขาสำนึกรู้ได้ว่ามันยังไม่พอ; เขาคิดว่า ยังมีอะไรดีกว่านี้ เขาจึงคิดค้นจนพบหลักของศาสนา จนพบหลักของการทำให้จิตมีความสุขสูงขึ้นไปจากความพอแล้วในทางร่างกาย. ทางร่างกายนั้นมีการกินอยู่พอดี สบายดี อนามัยก็ดี.

นี่แหละคนสมัยนี้มันโง่ มองดูประเทศอินเดียสมัยนี้ มองดูดินแดนประเทศพาเลสไตน์สมัยนี้ ซึ่งเป็นถิ่นแห้งแล้งกันดารอดอยากยากแค้น ในอินเดีย ก็มีความยากจน อดอยาก เขาก็มีพุทธศาสนาเพื่อจะแก้ปัญหานี้: คิดไปอย่างนี้ ว่าไปอย่างนี้

คนพูดบ้าเอง โง่เอง. ขอให้มองเห็นว่า มันเป็นการก้าวหน้าอีกก้าวหนึ่ง ออกไปทางฝ่ายจิต. คนสมัยวัตถุนิยมเขาไม่มองในแง่นี้ แต่มองไปในแง่ว่า เพราะขาดแคลนทางวัตถุ จึงต้องปลอบใจตนเอง ที่แท้ความอิ่มหมีพีมันทางวัตถุจะต้องมีแล้วตั้งแต่สมัยโน้น.

พวกฝรั่งสมัยนี้ก็ไม่เข้าใจคำที่พระเยซูพูดว่า:– "**ชีวิตมนุษย์ไม่ได้เนื่องกันอยู่กับขนมปัง แต่มันเนื่องกันอยู่กับธรรมะของพระเจ้า**". คือเมื่อพระเยซูไปนั่งทำความเพียรบนเขา มีมารมาบอกว่า ถ้าเก่งจริง เป็นลูกพระเจ้าจริง, ก็จงเสกก้อนหินบนภูเขานี้ให้เป็นขนมปังดูซิ. พระเยซูจึงตอบประโยคนี้ออกมา, ซึ่งพวกฝรั่งสมัยนี้เองก็ไม่เข้าใจ ที่ว่า "*ชีวิตนี้มิใช่อยู่ได้ด้วยขนมปัง แต่เป็นอยู่ด้วยพระธรรมของพระเจ้า.*" นี่หมายความว่าพวกคนร่ำรวยสมัยนั้น ไม่ยินดีรับคำสอนของศาสนา เพราะไปเข้าใจว่า เราเป็นมนุษย์มีชีวิตรอดอยู่ได้เพราะอาหารต่างหาก, คำว่าขนมปังหมายถึงอาหาร; ฉะนั้น ต้องทำทั้งหมดให้เป็นอาหารขึ้นมาจึงจะนับถือ นี่พระเยซูก็บอกว่า ชีวิตไม่ได้เป็นอยู่ได้เพราะอาหาร, เพราะขนมปัง, แต่เป็นอยู่ได้เพราะธรรมะของพระเจ้า.

นี่พระเยซูเป็นผู้รู้หรือเข้าใจในเรื่องนี้ จึงตอบมารอย่างนี้. เพราะฉะนั้นมารก็ไม่ใช่อะไรนอกจากความหมายทั้งหมดของวัตถุนิยม, พวกฝรั่งเดี๋ยวนี้ แม้พวกคริสเตียนก็น้อยคนที่จะเข้าใจว่า "มนุษย์ไม่ได้อยู่ด้วยขนมปัง, แต่อยู่ได้ด้วยพระธรรมของพระเจ้า", ทั้ง ๆ ที่คำพูดเหล่านี้ เขาก็ท่องอยู่ทุกวัน สวดอยู่ทุกวัน อ่านอยู่ทุกวัน. พวกศาสนาอื่นก็เหมือนกันจะต้องเข้าใจว่า ชีวิตไม่ได้อยู่ได้ด้วยอาหาร หรือมีอาหารอย่างเดียว, จะต้องด้วยธรรมะเท่านั้น. นี่ก็หมายความว่า "ชีวิต" คำนี้คือชีวิตจริง ไม่ใช่ชีวิตเนื้อหนังร่างกาย; ชีวิตที่เป็นเนื้อหนังร่างกายนั้น แม้แต่สัตว์เดรัจฉานมันก็เป็นอยู่ด้วยอาหาร. แต่**ชีวิตคนนี้มันควรจะมีความหมายสูงกว่านั้น ต้องเป็นอยู่ด้วยธรรม**; เรื่องทางจิต ทางวิญญาณมันจึงเกิดขึ้น.

ทีนี้ เมื่อเรามีความเข้าใจถูก ในทางฝ่ายจิตฝ่ายวิญญาณ อย่างที่เรียกว่าเห็นได้ด้วยตนเอง, เห็นและคิดได้ด้วยตนเองว่า **ระบบศาสนานี้มันไม่ใช่เพื่อหลอก**

คนให้ยินดีไปวันหนึ่ง ๆ เพราะว่ายากจน หรือว่าหมดปัญญา หมดทางสู้; แต่เขาต้องการให้จิตของคนวิวัฒนาการไปเหนือวัตถุจนกระทั่งว่ามันเป็นกลาง **ไม่เป็นจิต** หรือไม่เป็นวัตถุ **ที่เรียกว่า "ว่าง" ไม่ยึดถือว่า เป็นอะไรอย่างนั้น อย่างนี้, มันเป็นธรรมชาติล้วน ๆ มันจึงว่างจากสิ่งที่จะเรียกว่ากาย หรือเรียกว่าจิต**; นี้คือตอนลึกสุดของสิ่งที่เรียกว่าศาสนา ที่เป็นโลกุตตรธรรม: **จะไม่มีกาย จะไม่มีจิต**, มีแต่ความว่าง ซึ่งอธิบายกันได้ยืดยาว ต้องพูดกันคราวอื่น หรือคุณต้องไปหาอ่านดูเอง เรื่องความว่างนี้ ไม่รู้สึกว่า สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา, ไม่มีทั้งกาย ไม่มีทั้งจิต มันไปไกลลิบไปเลย; นั่นแหละยอดสุดของความก้าวหน้าทางฝ่ายจิต หรือบรมธรรมมันต้องไปถึงขนาดนั้น.

ทีนี้เราก็จะรู้สึกว่า น่าหัวเราะ หรือน่าสงสาร ที่พวกฝรั่งมาถึงก็ถามว่าพวกท่านมีวิธีแก้ปัญหาความอดอยาก อนามัยเลวกันอย่างไร ? นี้เขามาถึงเห็นบ้านเราเป็นกระท่อมซอมซ่อ เป็นกะต๊อบ เป็นอยู่อย่างนี้ เขาก็สันนิษฐานเอาเองว่า แย่แล้วการกินอยู่ฝืดเคือง อดอยาก อนามัยเลวมาก; ก็เลยถามทำนองเยาะเย้ย ทำนองล้อเลียนแฝงอยู่ในคำถามนั้น. เขากลัวเสียมารยาท ไม่กล้าล้อโดยตรง ถามโดยตรงก็ถามด้วยคำถามแฝงเยาะเย้ยล้อเลียนว่าพวกคุณแก้ปัญหาเรื่องความยุ่งยากลำบาก ไม่มีกิน ไม่มีใช้ เรื่องอนามัยไม่ดีนี้กันอย่างไร, ในเมื่อมัวแต่ไปวัดไปวา ทำบุญให้ทานหรือเป็นอยู่อย่างนั้น. นี่ความที่เขาเคยชินแต่เรื่องความก้าวหน้าทางวัตถุ, มีอาชีพดีมีสังคมสงเคราะห์ดี, หมดปัญหาเรื่องความเจ็บความไข้ ความไม่มีงานทำอะไรต่าง ๆ นี้มันน่าหัว.

ขอให้พวกเราเข้าถึงหัวใจ หรือจุดปลายทางของเรื่อง ทางจิต ทางวิญญาณนี้ แล้วจะหมดปัญหาเรื่องนี้, แล้วก็จะมองเห็นชัดว่า ความเจริญทางวัตถุอย่างเดียวนั้นเป็นอันตรายที่สุด, ว่าการสังคมสงเคราะห์ที่พึงไพเราะที่สุดของโลกสมัยนี้ ก็เป็นเรื่องแต่ทางฝ่ายวัตถุ ฉะนั้นสังคมสงเคราะห์แบบนี้มีมากขึ้นเท่าไร คนก็จะอ่อนแอลงเท่านั้น เลวลงเท่านั้น: อ่อนแอลงจนไม่ช่วยตัวเองได้ตามลำพังด้วยเรื่องกำลังจิต

กำลังสติปัญญา ต้องอาศัยระบบเครื่องจักร มีการช่วยกันผลิต แล้วต้องมีการสังคม สงเคราะห์อย่างนี้เรื่อยไป; แล้วก็ทนอยู่ด้วยความหวาดกลัวนอนไม่หลับ แล้วไม่อาจจะระงับสงครามอันยืดเยื้อนี้ได้.

คุณเป็นนักศึกษา ก็ให้เป็นนักศึกษาดี ๆ ก็แล้วกัน อย่าไปหลงเรื่อง *การศึกษาชนิดที่ยิ่งศึกษายิ่งโง่* ของคนสมัยนี้ ในโลกนี้ ในเวลานี้เลย. ยิ่งศึกษายิ่งโง่ ยิ่งศึกษามาก ยิ่งมีปัญหามาก ยิ่งพัวพันหนักขึ้น เหมือนสัตว์ที่ชักใยพันตัวเองหนาเข้า ๆ; แล้วเมื่อไรก็ไม่รู้ ที่มันจะทำลายสิ่งห่อหุ้มเหล่านั้นออกมาได้. สู้ตัวด้วงตัวหนอนก็ไม่ได้ ที่มันมีวันมีเวลาที่จะทำลายสิ่งห่อหุ้มเหล่านั้นออกมาได้ ส่วน**มนุษย์ในโลกวัตถุนิยมนี้ ดูยังไม่มีหวังที่จะทำลายใยที่ชักพันตัวเองนี้ออกมาได้ จนกว่าเมื่อไร เขาจะหายโง่ มาสนใจเรื่องบรมธรรมหรือความก้าวหน้าทางจิตทางวิญญาณกันเสียบ้าง**เท่านั้นเอง. เพราะว่าสิ่งนี้มันจะทำลายสิ่งที่ห่อหุ้มครอบงำ ปิดบัง เผาลน อะไรต่าง ๆ ได้หมด.

เวลา ๑ ชั่วโมงของเราก็หมด.

ภาคผนวก

โดย

"ประสก" และ *"คามหุโณ"*

จาก

สยามรัฐ และ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์

เขฬาสิกวาท

"ประสก"

กลุ่มบุคคลซึ่งตกเป็นผู้ต้องหาว่าร่วมกันปล้นธนาคารไทยพัฒนา ทางตรอกจันทร์ ยานนาวา แล้วถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจติดตามจับได้เกือบหมดเวลานี้นั้น สองหรือสามคนหนีไปซ่อนตัวอยู่ในถ้ำตำบลบ้านพรุ ในท้องที่อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

หนังสือพิมพ์หลายฉบับรายงานตรงกันว่า ถ้ำนั้นเป็นสำนักสงฆ์มีพระภิกษุหลวงพ่อองค์หนึ่งพำนักอยู่ที่นั่น บางฉบับรายงานว่าผู้เป็นเจ้าของสำนักนั้น แต่งตัวคล้ายพระภิกษุ ชาวบ้านเรียกว่าหลวงพ่อวัน

ก็เรียกได้ว่าเป็นสำนักสงฆ์นั่นเอง และก็คงเหมือนสำนักสงฆ์พรหมปกาศิตที่กำลังเป็นข่าวฮิตอยู่ในหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ในเวลานี้

สำนักสงฆ์ต่าง ๆ เกิดได้อย่างไร ใครเคยสนใจเรื่องนี้กันบ้าง ?

จะตอบคำถามนั้นให้ฟังคือ เกิดขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายก็มี เกิดขึ้นเองก็มี อย่างแรกหมายถึงสำนักสงฆ์ที่ชาวบ้าน ซึ่งอพยพไปทำมาหากินในที่ดินที่ทางราชการจัดสรรให้แล้วร่วมกันจัดตั้งขึ้น เพราะชาวบ้านไทยทั่วไปนับถือพระศาสนาของพระพุทธเจ้า เคยทำบุญให้ทาน เคยไปวัดไปฟังเทศน์มาก่อน เมื่อไปอยู่ในที่แห่งใหม่ซึ่งไกลวัดไกลพระก็คิดถึงวัดคิดถึงพระ ก็อยากมีวัดประจำหมู่บ้านขึ้น ก็ร่วมกันยื่นความจำนงขออนุญาตตั้งสำนักสงฆ์ต่อทางราชการ

ทางราชการผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องนี้คือ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ งานของกรมการศาสนาในส่วนภูมิภาคที่เกี่ยวกับวัดวาอารามฝากไว้ที่

แผนกศึกษาธิการอำเภอและศึกษาธิการจังหวัด เมื่อใครขอตั้งวัดหรือสำนักสงฆ์ขึ้นใหม่ผ่านไปยังกรมการศาสนา กรมนี้ก็จะนำเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมมหาเถรสมาคม เพื่อให้ที่ประชุมพิจารณาอนุมัติ แล้วทางการราชการจะอนุญาต หรือไม่อนุญาตให้ตั้งสำนักสงฆ์นั้นก็แล้วแต่จะเห็นว่าสมควรหรือเหมาะสมหรือไม่

สำนักสงฆ์ใดที่เกิดขึ้นโดยลักษณะอย่างนี้เรียกว่า เกิดขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย ปัญหาที่จะเกิดเป็นความเสียหายไม่ค่อยมี เพราะอยู่ในความควบคุมของทางราชการคณะสงฆ์ตามลำดับชั้น

สำนักสงฆ์ประเภทหลังที่ว่าตั้งเองนั้น หมายถึงสำนักสงฆ์ที่ชาวบ้านมีกรณีพิพาทเกี่ยวกับที่ทำกินกับทางราชการบ้าง กับชาวบ้านด้วยกันบ้าง แล้วตั้งสำนักสงฆ์ขึ้นเพื่อสนับสนุนการแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น ทางราชการจะไล่ก็ไม่กล้าไล่ เพราะเกรงใจพระศาสนาคือวัดหรือสำนักสงฆ์

อีกประเภทหนึ่ง คือสำนักสงฆ์ที่พระภิกษุมาจากไหนก็ไม่รู้ มาถึงมาเห็นว่าทำเลตรงนี้ดี ใกล้ถนนชั้นหนึ่งทางราชการเพิ่งตัดและสร้างเสร็จใหม่ ๆ การไปมาสะดวก มีป่า มีเขา มีน้ำตก มีธรรมชาติรื่นรมย์ ก็ปักกรดลงก่อน แล้วไม่ช้าก็มีกุฏิย่อม ๆ เกิดขึ้น

สำนักสงฆ์นี้ไม่ว่า จะตั้งขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายหรือตั้งขึ้นเองดังกล่าวนั้น ถ้าผู้เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการตั้งมีเจตนาดี หรือมีความสุจริตเป็นที่ตั้งแล้วจะไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนและสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นเลย

นั่นคือตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นสถานที่ทำบุญของชาวบ้าน เพื่อให้ท้องถิ่นนั้นเจริญรุ่งเรืองมีหมู่บ้าน แล้วมีวัด เพื่อเป็นที่เจริญสมณธรรมและแสวงหาความวิเวก คือความสงบสำหรับพระภิกษุผู้ปรารถนาจะอยู่ในป่าบำเพ็ญธรรมจริง ๆ

แต่มีสำนักสงฆ์หลายแห่งทั้งที่ตั้งขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายและหามิได้ มิได้มีวัตถุประสงค์ดังกล่าวนั้นเลย แรก ๆ ก็นัยว่าตั้งขึ้นเพื่อเป็นสำนักวิปัสสนา เมื่อนำ

คำว่าวิปัสสนาเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยก็ดูขลังและสมถะยิ่งขึ้น ยิ่งอยู่ตามป่าตามเขาก็ยิ่งดูสมถะขึ้นอีกเป็นทวีคูณ

ความที่ดูเป็นสมถะคือทำให้คนเห็นว่าน่าเคร่ง น่าหมดกิเลสหรือกำลังเดินทางไปยังแดนหมดกิเลส คือนิพพาน ชาวบ้านเห็นก็มักจะเลื่อมใสยิ่งกว่าสำนักสงฆ์ประจำหมู่บ้านและวัดธรรมดาทั่วไป ใคร ๆ ก็อยากทำบุญ อยากไปทอดผ้าป่า อยากเอาเงินทองของมีค่าไปบำรุง

ก็เหมือนชาวบ้านบางจำพวก ถ้าเห็นพระภิกษุห่มจีวรสีเหลืองธรรมดาก็มักจะรู้สึกยังงั้น ๆ แต่ถ้าห่มจีวรสีกรัก หรือบางทีสีแก่นมะเกลือแถมมีลูกประคำแขวนเป็นพวงอยู่ที่คอเหมือนฤาษีอินเดียด้วยแล้ว ป๊ะ! อย่าบอกใครเชียว ชาวบ้านวิ่งเข้าหาแทบหัวชนกันตายทีเดียวแหละ

เข้าวิ่งเข้าไปหาทำไมกัน ? ไปขอพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าจากพระท่าน โดยให้ท่านแสดงให้ฟัง เพื่อจะได้นำไปเป็นหลักทำมาหากินโดยสุจริตเพื่อยังประโยชน์แก่ตนเอง และชาติบ้านเมืองส่วนรวมกระนั้นหรือ ?

เปล๊า! เขาไปขอหวยกัน หรือขอวัตถุอะไรก็ได้ที่ผู้เป็นเจ้าของสำนักสงฆ์นั้นผลิตขึ้นจำหน่าย เช่น กุมารทองบ้าง รูปเสือรูปช้างบ้าง ราคาตัวละตั้งร้อยสองร้อยบาท โกหกว่าใครได้ไปจะเกิดโชคเกิดลาภ

สำนักสงฆ์ใดที่เกิดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อย่างนี้ สำนักสงฆ์นั้นก็จะเป็นอย่างที่พระพุทธเจ้าตรัสประณามพระเทวทัตด้วยเขฬาสิกวาท

เขฬาสิกวาทเคยเขียนไว้ในที่นี้หลายหนแล้ว จะฉายซ้ำอีกคือแปลว่า ผู้กลืนกินน้ำลายที่บ้วนทิ้งแล้ว สำนวนนี้เป็นสำนวนที่นิยมพูดกันอยู่ในสมัยพระพุทธเจ้า

หมายอย่างนี้คือผู้บวชนั้นคือสละแล้ว สละเคหสถานบ้านเรือน ลาภสักการะ ตำแหน่งหน้าที่ไปอยู่ป่าอยู่วัด แต่ถ้าผู้ใดทำอย่างนั้นแล้วยังหวนกลับมาหาสิ่งที่สละแล้วนั้นอีก ก็เหมือนผู้บ้วนน้ำลายทิ้งแล้วกลับไปกินน้ำลาย หรือเสลดที่บ้วนทิ้งแล้วนั้นอีก

พระเทวทัตสละตำแหน่งทางบ้านเมืองออกบวชเสร็จแล้ว ไปทูลขอตำแหน่งพระพุทธเจ้า เพื่อปกครองคณะสงฆ์กับพระพุทธเจ้า จึงถูกพระพุทธเจ้าตรัสประณามด้วยเขฬาสิกวาทดังกล่าวแล้ว

อย่าตั้งสำนักสงฆ์เพื่อกลับไปกลืนกินก้อนอย่างว่ากันเลยขอรับ เดี๋ยวจะเกิดกรณีวุ่นวายอย่างข่าวข้างต้นนั้น

พระพุทธเจ้าสองแบบ

แบบหนึ่งกึ่งเทพกึ่งมนุษย์ อีกแบบหนึ่งทรงเป็นมนุษย์บริสุทธิ์จริง ๆ

โดย "กามหุโณ"

ในระหว่างที่หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ฉบับนี้ออกวางตลาด เป็นระยะเวลาที่มีวันสำคัญทางศาสนาพุทธวันหนึ่งซึ่งผู้นับถือศาสนานี้รู้จักกันดี คือวันวิสาขบูชา ซึ่งเฉพาะปีนี้ตรงกับวันศุกร์ที่ ๓๐ เดือนนี้ จึงเนื่องในโอกาสนี้ผู้เขียนจะงดเขียนบทความเรื่องอื่น จะเขียนถึงเรื่องของพระพุทธเจ้าโดยเฉพาะ

เรื่องราวของพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะที่เป็นประวัติของพระองค์โดยตรงและโดยปริยายนั้น สมัยศาสนาพุทธยังไม่ได้แพร่หลาย คือคำสั่งสอนของพระองค์ยังไม่ได้ตีพิมพ์ด้วยอักษรหนังสือและภาษาต่าง ๆ ย่อมกระจัดกระจายอยู่ตามพระคัมภีร์พระสูตรและอรรถกถาทั่วไป สมัยต่อมาได้มีท่านผู้รู้โดยเฉพาะพระสงฆ์ผู้แตกฉานพระไตรปิฎกได้รจนา คือเรียบเรียงขึ้นเป็นพุทธประวัติ

เรื่องราวของพระพุทธเจ้าที่ว่านี้ ภาษาบาลีเรียกว่า "นิทาน" แบ่งเป็น ๓ ยุคด้วยกันคือ **ยุคที่หนึ่ง** นับแต่พระพุทธเจ้ายังเป็นพระโพธิสัตว์เสวยพระชาติ ตั้งมโนปณิธานปรารถนาพุทธภูมิคือความเป็นพระพุทธเจ้าเรื่อยมา จนถึงพระชาติครั้งสุดท้ายหรือก่อนพระชาติได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า นั่นคือสมัยเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดร เรื่องราวของพระองค์ยุคนี้เรียกว่า "ทูเรนิทาน" แปลว่าเรื่องราวในอดีตอันไกล **ยุคที่สอง** นับตั้งแต่ประสูติจนถึงได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า เรียกว่า "**อวิทูเรนิทาน**" แปลว่าเรื่องราวในอดีตไม่ไกลหรืออดีตอันใกล้ **ยุคที่สาม** นับตั้งแต่

ตรัสรู้แล้วไปจนถึงสมัยเสด็จดับขันธปรินิพพาน เรียกว่า "**สันติเกนิทาน**" แปลว่า เรื่องราวอันใกล้ ตรงกับคำว่า "ยุคปัจจุบัน" นั่นเอง

หนังสือที่แต่งเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า ทั้งโดยตรงและโดยปริยายที่ใช้เป็นหลักสูตรการศึกษาทั้งทางฝ่ายสงฆ์และทางฝ่ายบ้านเมือง ในทุกวันนี้มี ๒ ประเภท ประเภทหนึ่งเป็นวรรณคดีคือปฐมสมโพธิ (สองพยางค์หลังอ่านว่า "สมโพด") อีกประเภทหนึ่งคือพุทธประวัติ พระพุทธเจ้าจึงทรงมีลักษณะแยกตามหนังสือนี้เป็นสองแบบ คือ พระพุทธเจ้าในวรรณคดีแบบหนึ่ง กับพระพุทธเจ้าในพุทธประวัติอีกแบบหนึ่ง

พระพุทธเจ้าในวรรณคดีจึงทรงมีลักษณะกึ่งเทพ กึ่งมนุษย์ เรื่องราวของพระองค์จึงมีทั้งอภินิหาร คือสิ่งที่เกิดจากพระบุญญาบารมีหรือความดีที่พระองค์เคยทรงบำเพ็ญสร้างสมมา ซึ่งมนุษย์สามัญมีไม่ได้ และปาฏิหาริย์ คือสิ่งที่พระองค์แสดงออกให้เป็นที่มหัศจรรย์ เกินที่มนุษย์สามัญจะทำอย่างนั้นได้ เวลาพระพุทธเจ้าจะเสด็จไปยังแห่งหนไหน ไม่ว่าจะนับตั้งแต่ประสูติหรือได้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าแล้ว จึงมีเทวดาและมนุษย์นับหมื่นนับแสนแห่ห้อมแวดล้อมเป็นยศบริวาร เวลาจะทรงฉันอาหาร อาหารที่ทรงฉันก็เป็นอาหารทิพย์ หรือถึงจะเป็นอาหารมนุษย์แต่เทพเจ้าจะเหยาะทิพยโอชะใส่ให้ก่อนทรงฉัน เวลาทรงแสดงธรรมแต่ละครั้งก็รายงานผลการแสดงธรรมไว้ว่า มีคนซึ่งได้ฟังธรรมของพระองค์ได้บรรลุธรรมตามเป็นจำนวนหมื่นจำนวนแสน สำนวนที่คุ้นหูผู้นับถือศาสนาพุทธ กับเกี่ยวจำนวนคนฟังธรรมได้สำเร็จมรรคผลอีกอย่างหนึ่งก็คือ "๘ หมื่น ๔ พันคน"

ส่วนพระพุทธเจ้าในพุทธประวัติเป็นพระพุทธเจ้าในพระสรีรรูปของามนุษย์ มีพระวรกายเหมือนมนุษย์ทุกประการ ทรงหิวกระหาย ทรงฉันอาหารเหมือนมนุษย์ทุกประการ บางครั้งเสด็จเข้าไปบิณฑบาตในเมืองกลับออกมาบาตรเปล่า เพราะคนทั้งเมืองไม่ยอมใส่บาตรให้ เนื่องจากคนในเมืองเป็นอย่างที่สำนวนอรรถกถาเรียกว่า "ถูกมารผจญ" เลยไม่ใส่บาตร ซึ่งความจริงเป็นเพราะคนในเมืองนั้นไม่นับถือศาสนาพุทธบ้าง ชาวเมืองประสบทุพภิกขภัยคือเกิดฝนแล้งข้าวยากหมากแพงไม่มีอาหารจะทำบุญใส่บาตรบ้าง

บางแห่งนอกจากจะไม่ได้อาหารบิณฑบาตแม้แต่ทัพพีเดียวแล้ว ยัง ถูกพวกทาสและกรรมกรชั้นต่ำที่เจ้าลัทธิในศาสนาอื่นจ้างมาตามรังควาญและบริภาษด้วยถ้อยคำหยาบคาย การแสดงธรรมบางครั้งมีคนได้บรรลุมรรคผลไม่น้อย แต่บางครั้งคนฟังก็สัปหงกถึงหลับปุยก็มี ทั้งนี้เพราะคนฟังรายนั้นกิเลสหนาปัญญาอ่อนจึงเข้าไม่ถึง

การศึกษาเรื่องราวของพระพุทธเจ้าจากวรรณคดี ต้องศึกษาอย่างวรรณคดี ต้องเข้าใจเจตนารมณ์ความมุ่งหมายของผู้แต่ง คือท่านผู้แต่งมิได้มีเจตนาที่จะมุสาวาทคนอ่าน แต่ต้องการเฉลิมเสริมพระเกียรติ มุ่งถึงความไพเราะเชิงกวีมากกว่าอรรถรสจากความจริง ที่สำคัญคือเพื่อรักษาเรื่องราวนั้นไว้ให้คงอยู่เทียบกับวรรณคดีบางเรื่องของไทยก็จะเห็นคือนิทานพื้นเมืองเรื่องพระลอตามไก่ก็ดี เรื่องขุนช้างขุน-แผนก็ดี ถ้ากวีไม่แต่งเป็นลิลิตร และเป็นเสภาแช่อิ่มไว้ เรื่องก็จะสูญหายไปเสียนานแล้ว นิทานพื้นเมืองทางเมืองเหนืออีกหลายเรื่องก็เหมือนกัน ถ้าพระสงฆ์เมืองเชียงใหม่ไม่แต่งเป็นปัญญาสชาดกไว้เรื่องสังข์ทองเป็นต้นก็จะสูญ

ส่วนพระพุทธเจ้าในพุทธประวัติเป็นพระพุทธเจ้าเหมือนมนุษย์ทุกอย่าง คือทรงมีอุปสรรค มีความหิวกระหาย และอาพาธเป็นต้น แต่ก็เหมือนมนุษย์ธรรมดาแต่พระวรกายเท่านั้น ส่วนพระอัธยาศัยจิตใจไม่เหมือนเลย ความที่ไม่เหมือนคือความบริสุทธิ์หลุดพ้นจากกิเลส คำสั่งสอนของพระองค์จึงมีลักษณะบริสุทธิ์อยู่ทุกยุคทุกสมัย

แต่ไม่ว่าจะทรงอยู่ในลักษณะใด พระพุทธเจ้าที่แท้จริงก็เป็นอย่างเดียวกัน และทรงมีลักษณะตรงกัน ก็เหมือนดอกบัวที่เกิดกลางกองขยะในโคลนตมที่สกปรกและเน่าเหม็น แต่ดอกบัวนั้นไม่สกปรกและเน่าเหม็นตามเลย พระพุทธเจ้าของเราชาวพุทธก็ดุจเดียวกัน

ขายบิณฑบาต

โดย "กามหุโฒ"

เวลาเกิดเหตุเสียหายเป็นข่าวหนังสือพิมพ์พาดพิงถึงพระเจ้า พระสงฆ์หรือวัดหนึ่งวัดใด ผู้เขียนจะนำเขียนคลุม ๆ ไม่ระบุให้ชัดแจ้ง เช่นว่าวัดแห่งหนึ่งทางบางเขน พระนคร หรือทางดาวคะนอง ธนบุรี ที่ทำเช่นนั้นเพราะสงสารวัด และพระภิกษุอื่น ๆ ที่ท่านไม่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย

ความสงสารนั้นกลับเกิดเป็นผลงอกขึ้นอีกทางหนึ่งคือวัด และ พระภิกษุหลายแห่งหลายองค์เดือดร้อน เพราะทางบางเขนก็ดี ทางดาวคะนองก็ดี มีอยู่หลายวัด และพระภิกษุก็มีอยู่หลายองค์ ทำให้วัดและพระภิกษุที่บริสุทธิ์และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยเหล่านั้นเสียหาย เศร้าหมอง

"ทำไมไม่เขียนระบุให้ชัดเจนลงไป ว่าพระองค์ไหนอยู่วัดไหน เขียนลงไปคลุม ๆ กว้าง ๆ อย่างนั้นมันก็แย่" ผู้เขียนถูกต่อว่า ว่าอย่างนี้

เพราะเหตุที่เกิดผลอย่างนี้ บทความเรื่องนี้และคราวนี้ ผู้เขียนจึงระบุให้แจ้งชัดตามที่ปรากฏในข่าวหนังสือพิมพ์มาแล้วเสียเลย

หนังสือพิมพ์ไทยเสรี ฉบับประจำวันพุธที่ ๑๔ เดือนนี้ลงข่าวว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจ **"จับสาวใจบาปใช้พระเป็นเครื่องมือหากิน บิณฑบาตเอาข้าวมาห่อขาย"** เฉพาะคำในอัญประกาศนั้น คือข่าวพาดหัวของหนังสือพิมพ์ดังกล่าว

ข้อเท็จจริงตามข่าวนั้นมีว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจบุปผาราม สืบทราบมาก่อนว่ามีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งซึ่งอาศัยอยู่ในบ้านเลขที่ ๑๓๕/๔ หลังตลาดตังอา คลองต้นไทร อำเภอคลองสาน ธนบุรี หนึ่งในจำนวนนี้เป็นหญิงสาว อาชีพขายข้าวขายอาหารสำหรับให้คนซื้อใส่บาตร ร่วมกับพระภิกษุสมาน นวมทอง อายุ ๔๕ ปี อยู่ที่วัดดาวคะนอง หลอกลวงประชาชน

สิ่งที่หนังสือพิมพ์เรียกว่าหลอกลวงนั้น คือสตรีสาวนั้นได้คบคิดกันกับพระภิกษุโดยให้พระภิกษุที่ระบุนามแล้วนั้น ออกไปรับบิณฑบาตจากชาวบ้านใกล้เคียง เมื่อได้ข้าวปลาอาหารมาแล้ว พระภิกษุนั้นจะนำมามอบให้สตรีสาวนำไปทำเป็นห่อบ้าง ใส่ถ้วย (สำหรับใส่ข้าว) แล้วนำออกไปวางขาย วันหนึ่งได้ออกบิณฑบาตหลายเที่ยว ได้มาก็เอาไปให้แม่ค้าสตรีสาวทำขายอีก หมุนเวียนอย่างนั้นวันละ ๔ ๕ เที่ยว ได้เงินวันละ ๑๕๐ บาท แล้วทั้งแม่ค้าและพระภิกษุก็แบ่งเงินกัน เป็นอย่างนี้เรื่อยมาเป็นเวลา ๒ ปีแล้ว

เจ้าหน้าที่ตำรวจสืบทราบแน่นอนแล้วจึงไปค้นบ้านดังกล่าว ได้พบอุปกรณ์ในการเช่นว่า คือจีวรพระ พร้อมทั้งรัดประคด (เข็มขัดพระ) แขวนปนเปอยู่กับเสื้อผ้าของสตรีเต็มไปหมด กระบุงใส่ข้าว ชามแกง ดอกไม้ ธูป เทียน จึงจับตัวหญิงสาวไปสอบสวน ส่วนพระภิกษุนั้น ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจได้พาไปหาพระสงฆ์ฝ่ายปกครองที่วัดดาวคะนอง เพื่อจัดการสึกและดำเนินคดีในข้อหาสมคบกันหลอกลวงประชาชน

"นับว่าเป็นคดีที่น่าสลดใจอย่างยิ่งในรอบปี" ข่าวตอนท้ายของหนังสือพิมพ์บอกไว้อย่างนั้น

จริงอย่างหนังสือพิมพ์ที่ลงข่าวว่า คืออ่านดูแล้วน่าสลดใจจริง ๆ นอกจากสลดใจแล้ว ผู้เขียนยังสงสารพระภิกษุอื่น ๆ ที่ท่านบริสุทธิ์จะต้องได้รับความเดือดร้อน เพราะกรณีนั้นเป็นต้นเหตุ คนใส่บาตรจะลดลง จำนวนอาหารที่พระออกบิณฑบาตจะได้รับก็จะได้น้อยลง พระทั่วไปจะเดือดร้อน เพราะชาวบ้านจะคลายศรัทธาจะเข้าใจผิดคิดว่าอาหารที่ใส่บาตรถวายพระนั้น จะถูกนำไปขายเวียนเทียนคือหมุนเวียนใส่แล้วนำมาขาย ขายแล้วนำมาใส่

เพื่อป้องกันเรื่องนี้จึงควรหาวิธีแก้ไข ผู้เขียนเองเป็นเพียงเอกชน ไม่มีหน้าที่โดยตรงกับการแก้ปัญหานี้ มีอยู่อย่างเดียวคือเสนอความคิดเห็นเพื่อให้เกิดความเข้าใจดีเท่าที่สติปัญญาพอมีดังต่อไปนี้

เจ้าหน้าที่ตำรวจจับนั้นทำถูกต้องดีแล้ว น่าอนุโมทนาเป็นอย่างยิ่ง ใครเห็นอะไรเข้า แม้จะเกี่ยวกับพระสงฆ์องค์เจ้าที่ไม่ชอบมาพากลโปรดอย่าได้นิ่งเฉย เพราะถ้านิ่งเฉยเสีย ความเสียหายจะมีมากขึ้น ใครที่มีหน้าที่จัดการเห็นแล้วโปรดจัดการเลย นับว่าเป็นการบูชาพระพุทธเจ้าเป็นอย่างยิ่ง เป็นการทำคุณแก่พระศาสนา มิใช่เป็นการทำบาปเลย

ประชาชนชาวบ้านโปรดเข้าใจด้วยว่า พระสงฆ์นั้นท่านไม่ได้เป็นอย่างนั้นทุกรูปทุกองค์ ที่ปรากฏนั้นเป็นเพียงธุลีเม็ดหนึ่งเท่านั้น เห็นผลไม้ผลหนึ่งเน่าได้โปรดอย่าเข้าใจว่าผลไม้ที่สุกเหลืองอร่ามอยู่คาต้นจะเน่าไปหมดทุกผล พระสงฆ์ทั่วไปส่วนมากควรแก่การทำบุญใส่บาตรและเป็นเนื้อนาบุญเป็นอย่างยิ่ง ขอได้โปรดอย่าคลายศรัทธาเพราะเสี้ยนหนามพระศาสนาเพียงเสี้ยนเดียวเลย

พระที่นั่ง (บนเก้าอี้) บ้าง ยืนล้อมบ้าง ที่เฝ้าของขายใส่บาตรนั้น ถ้าไม่จำเป็นอย่าซื้อใส่เลย พระที่เคร่งในการบิณฑบาตตามแบบลูกพระพุทธเจ้าท่านไม่ไปยืนเฝ้านั่งเฝ้าเหมือนเปรตรอขอส่วนบุญอย่างนั้นหรอก

อาหารใส่บาตรมีขายทั่วไป เช่นตามร้านขายข้าวแกง อย่าไปซื้อที่เขาทำไว้ขายสำหรับใส่บาตรโดยเฉพาะเลย โปรดไปหาซื้อที่อื่นและใส่ที่อื่นเถิด จะได้ไม่เป็นการสนับสนุนให้เกิดมิจฉาชีพขายบิณฑบาตอย่างว่า

ตำแหน่งสมภารก็มีการหาเสียงเลือกตั้ง

"ประสก"

อ่านข่าวที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับเมื่อวานนี้ลงข่าวร้องทุกข์จากชาวบ้าน ตำบลกุยบุรี อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไว้แล้วทำให้เกิดความรู้สึกเป็นอย่างถ้อยคำที่ใช้เป็นข้อเรื่องข้างต้นนั้นจริง ๆ

วัดกุยบุรีว่างเจ้าอาวาสลง เพราะเจ้าอาวาสองค์ก่อนลาสิกขา ต่อมาทางคณะสงฆ์ร่วมกับทางศึกษาอำเภอจึงจัดให้มีการประชุมชาวบ้าน เพื่อแต่งตั้งพระภิกษุรูปหนึ่งรูปใดเป็นเจ้าอาวาส ชาวบ้านมีสองฝ่าย แต่ละฝ่ายมีความเห็นแตกต่างกัน ฝ่ายหนึ่งเห็นสมควรพระภิกษุมหาเปรียญรูปหนึ่งซึ่งมีพรรษา ๑๓ เปรียญ ๔ ประโยค นักธรรมเอก แต่อยู่วัดอื่นซึ่งใกล้เคียงกัน เป็นเจ้าอาวาส อีกฝ่ายหนึ่งซึ่งมีกำนันเป็นหัวหน้าเห็นสมควรพระภิกษุรูปหนึ่ง ซึ่งอยู่ในวัดนั้น อายุ ๗๘ ปี คงบวชเมื่อแก่ เพราะมีพรรษาเพียง ๘ เท่านั้น เป็นเจ้าอาวาส

การเลือกตั้งใช้วิธีลงคะแนนเสียงจากชาวบ้านสองฝ่าย ครั้งแรกลงคะแนนโดยวิธีเปิดเผย คือให้ชาวบ้านยกมือเหมือนการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านในส่วนภูมิภาค ถ้าใครเห็นว่าพระภิกษุรูปใดในสองรูปนี้สมควรเป็นเจ้าอาวาสก็ขอให้ยกมือขึ้น ปรากฏตามข่าวร้องทุกข์ว่าพระภิกษุมหาเปรียญได้รับคะแนนท่วมท้น แต่ก็มีผู้คัดค้านว่านับคะแนนไม่ครบ จึงลงคะแนนใหม่เป็นวิธีลับ แต่ทำอย่างไรข่าวเดียวกันนี้ไม่ได้บอก แต่ก็ปรากฏว่าฝ่ายพระภิกษุมหาเปรียญก็ยังชนะท่วมท้นอีก

ข่าวเดียวกันนี้บอกไว้ตอนหนึ่งว่าฝ่ายที่พ่ายแพ้ "ได้ไปวิ่งเต้นทางเจ้าคณะภาคไม่ให้แต่งตั้ง" พระภิกษุมหาเปรียญที่ชาวบ้านส่วนมากเห็นสมควรทางเจ้าคณะภาคจึงระงับเสีย ฝ่ายชาวบ้านที่ถือข้างพระภิกษุที่ได้รับคะแนนมากก็เลยมาร้องทุกข์หนังสือพิมพ์

และให้ข่าวหนังสือพิมพ์ด้วยว่า ฝ่ายตรงข้ามคือกำนันที่เห็นสมควรว่า พระหลวงตาที่วัดควรเป็นเจ้าอาวาสนั้นได้ลงมือหาเสียงให้พระภิกษุฝ่ายตน ก่อนการลาคะแนนแต่งตั้งกันครึกโครม

รายละเอียดแห่งข้อเท็จจริงที่ว่ามานั้นเป็นเพียงข้อเท็จจริงตามข่าว หรือที่ปรากฏอยู่ในข่าว และเป็นข้อเท็จจริงจากฝ่ายเดียว จึงย่อมเป็นธรรมดาที่ข้อเท็จจริงนั้นจะสมบูรณ์ไม่ได้ ผู้เขียนเองปกติไม่เชื่อการฟังความข้างเดียว เพราะฉะนั้นจึงไม่เชื่อสนิทว่าเรื่องที่ชาวบ้านกุยบุรี นำมาร้องเรียนหนังสือพิมพ์นั้นจะสมบูรณ์ในข้อเท็จจริง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้เขียนจึงจะหลีกจากปัญหาข้อเท็จจริงดังกล่าวนั้นเสียจะว่าถึงส่วนอื่นโดยอาศัยเรื่องนี้เป็นเหตุปรารภ

นั่นคือตำแหน่งเจ้าอาวาสเป็นตำแหน่งเจ้าคณะปกครอง เป็นตำแหน่งบริหาร พระภิกษุที่จะดำรงตำแหน่งอย่างนี้อย่างน้อยต้อง :—

๑. มีพรรษาตั้งแต่ ๕ ขึ้นไป

๒. มีความสามารถในการปกครอง

๓. เป็นที่นับถือของพระเณรในวัด และชาวบ้าน

ข้อสามนี้สำคัญที่สุด เพราะสมภารเจ้าวัดถึงมีหน้าที่ปกครองพระเณรในวัดโดยตรงก็จริง แต่เกี่ยวข้องกับชาวบ้านอยู่มาก ถ้าสมภารเจ้าวัดรูปใดไม่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านที่ขึ้นกับวัดนั้น ๆ ละก้อ ตำแหน่งสมภารของวัดนั้น ๆ ก็จะเป็นเหมือนหุ่นไล่กา ความจริงหุ่นไล่กายังดีกว่าเพราะใช้หลอกไล่กาได้ แต่หุ่นสมภารเจ้าวัดใช้หลอกไล่อะไรไม่ได้เลย

ด้วยเหตุดังกล่าว การแต่งตั้งเจ้าอาวาสโดยเฉพาะเจ้าอาวาสวัดราษฎรก่อนลงมือแต่งตั้งคณะสงฆ์และเจ้าหน้าที่ทางบ้านเมือง คือแผนกศึกษาของอำเภอและจังหวัดจึงต้องประชุมด้วย

เมื่อชาวบ้านเข้าไปเกี่ยวข้อง เรื่องของชาวบ้านจึงเข้าไปวุ่นวายในวัดด้วย เรื่องของชาวบ้านก็เช่นวิ่งเต้น หาเสียงแบ่งกันเป็นพรรคเป็นพวก

ผู้เขียนมีความเห็นอย่างเดียวว่า ชาวบ้านอย่าเข้าไปยุ่งในเรื่องนี้ให้มากนัก คณะสงฆ์โดยเฉพาะเจ้าคณะปกครองที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ ก็โปรดระมัดระวังให้มาก ควรจะรอบคอบเป็นพิเศษ อย่าให้เกิดเหตุเป็นวัดหนึ่งมีสมภารเจ้าวัดปกครองสององค์ องค์หนึ่งทางการแต่งตั้ง อีกองค์หนึ่งก็ชาวบ้านตั้งกันเอง

สมภารสององค์ในวัดเดียวกันนั้นผิดกฎหมาย เกิดผลร้ายยิ่งกว่าเสือสองตัวอยู่ในถ้ำเดียวกัน เพราะเสือนั้นถึงจะทำร้ายกันเองหรือทำร้ายคนได้ ก็ไม่เป็นเหตุให้คนตกนรก

โปรดระมัดระวังกันให้มาก ๆ เถิดขอรับ ประสก กราบละ

อีกส่วนหนึ่งจากอินเดีย

"ประสก"

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ที่ลงข่าวพระภิกษุไทยในอินเดียและลงภาพพระภิกษุถ่ายรูปสีกาอินเดีย ในอินเดียอีกเหมือนกัน จะได้รับสิ่งตอบสนองเหมือนกับที่ผู้เขียนกับอนุปสัมบันซึ่งนำเอาเรื่องและภาพข่าวจากไทยรัฐมาเขียนแสดงความคิดเห็นหรือไม่สุดที่จะทราบได้

สำหรับผู้เขียนกับอนุปสัมบันนั้น ได้รับจดหมายเจริญพรบริภาษด้วยภาษาที่เรียกตัวเองว่าเป็นชาวบ้านธรรมดา แต่ถ้อยคำเต็มไปด้วยคำศัพท์ของภาษาและสำนวนวัด เช่น ว่าโลกวัชชะบ้าง ลหุกาบัติบ้าง อาจารวิบัติบ้าง เจริญพรบริภาษมาเสียแหลกลาญและออกจะหยาบคายหลายฉบับ

อนุปสัมบันโดนเข้ารู้สึกเหงา ๆ ชอบกล ไม่เหมือนกับผู้เขียนที่ชอบอ่านแล้วหัวร่อเอิ๊กอ๊ากชอบอกชอบใจทั้งที่ไม่น่าขำและไม่สนุกตรงไหน

ผู้เขียนไม่ใช่อรหันต์ เป็นคนมีกิเลส แต่เป็นคนทนได้ต่อคำบริภาษของคนอื่น ไม่เคยโกรธเลยเป็นความสัตย์จริง ไม่เคยไม่พอใจกับความคิดเห็นของคนอื่นที่แตกต่างจากความคิดเห็นของตน เพราะไม่มีเหตุผลที่จะรู้สึกอย่างนั้น อีกประการหนึ่งเพราะผู้เขียนชอบฟังความคิดเห็นที่แตกต่างกันที่มีต่อปัญหาเดียวกัน ซึ่งเมื่อได้ทราบแล้วทำให้เกิดความคิดเห็นกว้างขวางยิ่งขึ้น ดีกว่าฟังความคิดเห็นแคบ ๆ ฝ่ายเดียว

เรื่องพระภิกษุไทยที่ไปศึกษาอยู่ในอินเดียที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐลงเป็นข่าวก็เหมือนกัน ผู้เขียนได้นำมาแสดงความคิดเห็นพร้อมกับบอกไว้อย่างชัดแจ้งไปแล้วว่าเรื่องที่เกิดนั้นเป็นเรื่องของพระภิกษุส่วนน้อยจำนวนเพียงรูปสองรูปเท่านั้น ไม่ใช่

เรื่องของพระภิกษุส่วนใหญ่เลย แล้วก็เป็นธรรมดาที่มีผู้มีความคิดเห็นแตกต่างจากผู้เขียนซึ่งได้บริภาษแหลกมาอย่างว่า นั่นช่างเถิดมาฟังข้อเท็จจริงของเรื่องนี้กันดีกว่า

พระภิกษุนักศึกษาไทยรูปหนึ่งซึ่งเวลานี้ท่านกำลังศึกษาอยู่ในประเทศอินเดีย ท่านเขียนมาถึงผู้เขียนเกี่ยวกับปัญหาข้างต้นนั้น มีว่าดังต่อไปนี้

หนังสือพิมพ์ฉบับภาษาไทย ซึ่งมีชื่อเสียงดีฉบับหนึ่งได้ลงข่าวเกี่ยวกับพระภิกษุไทยและเด็กที่ไปศึกษายังประเทศอินเดีย โดยที่นักข่าวหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นได้ไปพบเห็นเหตุการณ์โดยตนเองตลอด นับว่าเป็นข้อเตือนใจอย่างดีสำหรับผู้ปกครองที่มีความประสงค์จะให้บุตรธิดาของตนเองได้มีความรู้จบมาจากต่างประเทศ ความเป็นจริงยังมีอีกมาก

กล่าวถึงพระท่านก่อน เพราะหัวข้อเรื่องเกี่ยวกับพระอยู่แล้ว หนังสือพิมพ์ฉบับเดียวกันนี้ ในวันต่อมาก็ได้ลงรูปพระภิกษุองค์หนึ่งซึ่งกำลังถ่ายรูป "สีกาสาว" ชาวอินเดียอยู่ ดูๆ แล้วท่าทางท่านก็ไม่ผิดกับช่างภาพอาชีพ ก็อยากจะให้ท่านผู้อ่านได้รู้เสียเลยว่า พระองค์นี้มีอะไรที่น่าศึกษา

พระองค์นี้ ท่านไปจากสำนักวัด....นครหลวงเรานี่เอง ปัจจุบันท่านจบปริญญาโทแล้วจากมหาวิทยาลัยนาลันทา และท่านก็พำนักอยู่ภายใต้สังกัดของพระเถระผู้ใหญ่ ซึ่งนักข่าวหนังสือพิมพ์ฉบับที่ลงรูปท่านนั้นก็เคยสัมภาษณ์มาแล้ว และนักข่าวเองรู้จักท่านในฐานะผู้นำเที่ยวชมปูชนียสถานเช่นกัน และยังมีอีกองค์ซึ่งเป็นสหธรรมิกของท่าน เสียดายที่นักข่าวหนังสือพิมพ์ไม่ได้พบท่าน เพราะท่านมีความสำคัญพอกันกับองค์ดังกล่าว แต่พระองค์นี้ไปจากวัด... ปัจจุบันกำลังสอบไล่ชั้นปริญญาโทอยู่ที่มหาวิทยาลัยในอินเดีย พระสององค์นี้ เป็นที่รู้จักกันดีภายในวงการนักศึกษา ของมหาวิทยาลัยแห่งนี้และท่านได้รับสมญานามว่าช่างภาพมือดี และนักล่าลายเซ็นสีกาสาว ไม่เว้นแม้กระทั่งฮิปปี้ จึงเป็นการถูกต้องที่เอารูปท่านลงโชว์ในหน้าหนังสือพิมพ์เพื่อประชาชนจะได้รู้เห็น

นอกเหนือจากองค์ดังกล่าวก็ยังมีอีกสององค์ ซึ่งไปจากวัดมีชื่อในนครหลวงเหมือนกัน องค์หนึ่งชอบวางแผนเชิญชวนญาติโยมไปทอดผ้าป่า กฐิน ใน

ประเทศอินเดีย อีกองค์ท่านเป็นนักธุรกิจ ทำปริญญาเอกเพียงแต่ชื่อ การค้นคว้าวิทยานิพนธ์คนอื่นทำให้ พระองค์นี้เป็นที่รู้จักกันดีสำหรับญาติโยมที่เคยไปอินเดีย เพราะท่านกว้างขวางมาก ธุรกิจพิเศษของท่านคือเอาเด็กเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยแทบทุกแห่งในอินเดียได้ ผลคือเด็กสอบตกเพราะความรู้ไม่เข้าขั้น ต้องย้ายมหาวิทยาลัยบ่อย ดังที่ผู้ดูแลนักเรียนไทยบ่นปวดหัวอยู่แล้ว

"ปัจจุบันจะมีวัดเกิดขึ้นมาใหม่อีกวัดหนึ่งที่สารนารถ เมืองพาราณสี จุดใหญ่ก็หนีไม่พ้นเพื่อลาภสักการมากกว่าจะสร้างขึ้นเพื่อเทิดทูนดินแดนพุทธองค์ จึงขอฝากข้อเตือนใจสำหรับศรัทธาสาธุชน ผู้ชอบร่วมสร้างวัดในต่างประเทศด้วยอย่าหลงเชื่อการโฆษณา สละทุนทรัพย์สร้างวัดในต่างประเทศทางวิทยุกระจายเสียง หรือหน้าหนังสือพิมพ์เป็นต้น สร้างวัดในเมืองไทยดีกว่าเพราะมีประโยชน์ดีกว่าสร้างในต่างประเทศ เช่นอินเดียเป็นต้น บางเวลาอย่างวัดไทยพุทธคยา ก็เคยเป็นเสมือนโรงแรมที่เด็กนักเรียนไทยใช้เป็นที่พร่ำพรอดก็เคยมี คนที่ไม่เคยเห็นย่อมไม่รู้ความจริง พูดถึงเรื่องบุตรธิดาของผู้มีอันจะกินซึ่งอุตส่าห์ส่งลูกข้ามน้ำข้ามทะเลไปศึกษาที่ประเทศอินเดียเป็นที่น่าเสียใจแทน ที่เด็ก ๆ บางคนกลายเป็นอันธพาลไปเพราะถือว่าตนเองเป็นเด็กของพระเถระผู้ใหญ่ ใครจะทำไม ยิ่งเป็นนักเรียนหญิงนอก ก.พ. ด้วยท่านผู้ปกครองรู้ไว้เถิดว่าน้อยคนนักที่จะมีความรู้จริงมาฝากท่าน เพราะเขาไม่ได้ไปศึกษาหาความรู้ เพื่อสร้างอนาคต เขาไปใช้ชีวิตอย่างอิสระ เข้ากับฮิปปี้ซึ่งมาจากตะวันตก และก็มีไม่น้อยที่ใช้เวลาถลุงเงินทองของท่านให้หมดไปด้วยการเที่ยวเป็นคู่ ศึกษาเพศสัมพันธ์ โดยที่ท่านผู้ปกครองไม่รู้อะไรเลย

"สัตว์โลกต่างย่อมหมุนไปตามกรรมธรรมดา ฯ ฯ"

ท่านพระครูแจกผ้าไตร

"ประสก"

ท่านพระครูท่านเป็นพระนักเทศน์ ท่านออกจากวัดไปแสดงธรรมในงานทำบุญของชาวบ้านทั้งในกรุงและทางหัวเมืองไม่ค่อยได้หยุด งานทำบุญของชาวบ้านที่มีพระไปแสดงธรรมมักมีมากในฤดูกาลเช่นขณะนี้ ส่วนมากเป็นงานวัด และมากที่สุดคืองานศพ

ในงานศพหรืองานทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้คนตาย เจ้าภาพมักติดกัณฑ์เทศน์ด้วยผ้าไตรพร้อมด้วยจัตุปัจจัยอย่างอื่น ๆ อันสมควรแก่สมณบริโภค

สมณบริโภคเป็นภาษาวัดแปลว่า ของใช้ของสอยที่สมควรแก่พระภิกษุ เช่น สบู่ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน เป็นต้น

ในงานที่มีผ้าไตรติดกัณฑ์เทศน์ด้วย ก่อนพระจะขึ้นแสดงธรรม เจ้าภาพจะสรงน้ำพระผู้เทศน์ แล้วให้พระครองผ้าไตรที่เจ้าภาพถวาย เทศน์จบแล้วพระผู้เทศน์จึงลงจากธรรมาสน์เปลี่ยนเครื่องจีวรชุดเก่า ส่วนผ้าไตรชุดใหม่ที่เจ้าภาพถวายนั้น พระผู้เทศน์ก็จะนำกลับมาวัดเก็บไว้ใช้ประโยชน์ตามควรแก่กรณี

ท่านพระครูท่านเป็นพระนักเทศน์ ในฤดูกาลมีงานทำบุญเช่นว่า ท่านจึงได้ผ้าไตรมาแทบทุกงาน ปีหนึ่งได้หลายสิบไตร แล้วพระภิกษุรูปเดียวจะทำอย่างไรกับผ้าไตรเหล่านั้น เพราะเพียงไตรเดียวก็ใช้ไปได้ตลอดปี ?

ขายให้เจ๊กเสาชิงช้าประตูผีที่ตระเวนขายของ เช่นสีย้อมจีวรไปตามวัดเช่นนั้นหรือ ? ท่านพระครูไม่เคยทำอย่างนั้นเพราะผิดวิสัยสงฆ์ ด้วยสงฆ์ค้าขายไม่ได้

แล้วทำยังไง ? ท่านบอกว่าพอจวนจะเข้าพรรษาท่านก็นำผ้าไตรจีวรเหล่านั้นออกมานับ แล้วจัดแบ่งเป็นไตรบ้าง เป็นผืนบ้าง ให้เท่าจำนวนของพะภิกษุสามเณร

ที่ขาดแคลนจีวรนุ่งห่มซึ่งอยู่วัดที่ท่านจำพรรษานั้น แล้วให้พระภิกษุสามเณรเหล่านั้น จับสลากกันตามหมายเลขที่เขียนไว้ในผ้าสบงจีวร รูปใดได้หมายเลขใดท่านพระครูก็แจกสบงจีวรนั้นให้ไป

พระภิกษุสามเณรในวัดหลายรูปมาจากหัวเมืองขาดญาติโยมอุปการะ บางรูปญาติโยมทางบ้านขัดสน ก็ได้อาศัยสบงจีวรที่ท่านพระครูแจกให้ทุกปีมา บางปีจีวรมีมาก แจกพระเณรขัดสนในวัดหมดแล้วยังมีเหลืออยู่อีกหลายไตร ท่านพระครูก็มักจัดส่งไปบวชลูกชาวบ้านที่พ่อแม่ขัดสนโดยที่ลูกอายุครบบวช อยากบวชเหมือนกุลบุตรอื่น ๆ ก็บวชไม่ได้ ท่านพระครูก็ส่งผ้าไตรที่ท่านได้มาไปให้พร้อมทั้งบริขารเครื่องบวชอย่างอื่น

ท่านพระครูบอกผู้เขียนมาทางจดหมายว่า ท่านอ่านหนังสือพิมพ์สยามรัฐเป็นประจำเห็นผู้เขียนเคยเขียนข้างวัดเสนอข้อคิดเห็นว่า ตามวัดบ้านนอกในท้องถิ่นทุรกันดารพระภิกษุสามเณรมักขาดแคลนจีวรนุ่งห่ม น่าที่ผู้ใจบุญหรือพระสงฆ์ที่มีจีวรเหลือเพื่อจะส่งไปแจกหรือถวายเป็นการสงเคราะห์ ท่านว่าท่านเห็นด้วยกับความคิดเห็นของผู้เขียนนั้น ท่านว่าเวลานี้ท่านมีจีวรเหลือจากแจกพระเณรในวัดอยู่ ๒–๓ ไตร ถ้าจะให้เด็กนำมาให้ผู้เขียน ผู้เขียนจะยินดีรับนำไปแจกถวายพระบ้านนอกหรือไม่ ?

ผู้เขียนขอเรียนท่านพระครูในที่นี้ว่า ปกติผู้เขียนไปบ้านนอกปีละหน ปีนี้ก็ว่าจะไปอีก ถ้าท่านพระครูจะฝากจีวรไปให้แจกก็ยินดีรับเป็นอย่างยิ่ง

ได้ทราบข่าวมาก่อนลงมือเขียนเรื่องนี้ว่า อนุปสัมบันที่เขียนเรื่องข้างวัดอยู่ด้วยกันนี้ ก็จะเดินทางไปภาคเหนือในระหว่างสงกรานต์ที่จะมาถึงนี้ ผู้เขียนจะแบ่งผ้าไตรไปถวายพระเณรทางภาคนั้น ส่วนจะถวายวัดไหนสุดแต่อนุปสัมบันจะเห็นสมควร

ผู้เขียนขออนุโมทนาน้ำใจเมตตา และเสียสละของท่านพระครูผู้ซึ่งไม่อนุญาต ให้ผู้เขียนระบุชื่อและวัดที่ท่านพำนักอยู่ในที่นี้เป็นอย่างยิ่ง

ศีลและการห่มจีวร

"ประสก"

ผู้อ่านท่านหนึ่ง จากบ้านเลขที่ ๑๔๑๘ ถนนศักดิ์เจริญ ธนบุรี ให้ชื่อท้ายจดหมายว่า "นายอนัตตา นอกวัด" จะเป็นคนเดียวกับผู้ที่ใช้นามว่า "นายอนัตตา" นักอภิธรรมที่เคยเขียนจดหมายมาขัดคอผู้เขียนเสมอหรือไม่ ไม่ทราบได้

ที่ว่าขัดคอก็เช่นว่า ถ้าผู้เขียนเกิดเขียนอธิบายอะไรบางอย่างให้พาดพิงถึงหลักธรรมะทางศาสนาพุทธ นายอนัตตา นักอภิธรรมดังกล่าวเป็นต้องเขียนจดหมายมาท้วงว่าที่ผู้เขียนอธิบายนั้นผิด ตามหลักอภิธรรมต้องว่าอย่างนี้ สหรคตอย่างนี้ สสังขารธรรมอย่างนั้น มหัคคตจิตอย่างโน้น ผู้เขียนอ่านแล้วรู้เรื่องบ้างไม่รู้เรื่องเสียแหละมากบ้าง ก็ไม่ว่ากระไร

นายอนัตตา นอกวัดที่ว่าข้างต้น เขียนมาเกี่ยวกับเรื่องที่ผู้เขียนเคยเขียนลง**ในคอลัมน์** ข้างวัดมาว่าอย่างนี้

"เรื่องข้างวัดสยามรัฐลงวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ กล่าวว่าสามเณรมีศีลมากกว่าชาวบ้านถือศีล ๘ เพียงข้อเดียว คือไม่รับเงินทองด้วยมือเท่านั้น จึงทำให้สงสัยว่า คนวัดพูดกันว่าชีศีล ๘ เณรศีล ๑๐ ที่ว่าเณรศีล ๑๐ นั้นเอาหลักอะไรมากล่าว"

ต่อนี้ไปเป็นคำตอบชี้แจงของผู้เขียน จะกัดศีล ๘ ลงให้ดูก่อนคือ

๑. ห้ามฆ่า

๒. ห้ามลัก

๓. ห้ามร่วมประเวณี

๔. ห้ามพูดมุสา

๕. ห้ามดื่มสุราเมรัย

๖. ห้ามกินข้าวเย็นตั้งแต่หลังเที่ยงแล้วไป

๗. ห้ามดูการขับร้อง การฟ้อนรำและเล่นดนตรี และห้ามประดับร่างกายด้วยดอกไม้ ของหอม และเครื่องย้อมเครื่องลูบไล้

๘. ห้ามนอนที่นอนสูงและใหญ่ที่ยัดด้วยนุ่นและสำลี

ศีลของสามเณรมีเหมือนกันกับศีล ๘ ของคฤหัสถ์ แต่ของสามเณรมีเพิ่มอีกข้อ คือข้อที่ห้ามรับเงินทอง ถ้านับตามข้อห้ามอย่างศีล ๘ สามเณรก็มีศีล ๙ เท่านั้น แต่ที่เป็นศีล ๑๐ ข้อก็เพราะแบ่งข้อ ๗ ของศีล ๘ ออกเป็นอีกข้อหนึ่ง คือ

๗. ห้ามดูการขับร้อง การฟ้อนรำและการเล่นดนตรี

๘. ห้ามประดับร่างกายด้วยดอกไม้ ของหอม และเครื่องย้อมเครื่องลูบไล้

ข้อที่ห้ามเกี่ยวกับที่นอนของศีลสามเณรจึงกลายเป็นข้อที่ ๙ และข้อห้ามรับเงินทองจึงเป็นข้อที่ ๑๐ ในทางปฏิบัติตามข้อห้ามนั้น สามเณรจึงปฏิบัติมากกว่าคฤหัสถ์เพียงข้อเดียวด้วยประการฉะนี้

นายอนัตตา นอกวัด เขียนมาในตอนท้ายของจดหมายฉบับเดียวกันนี้อีกว่า

"กับขอให้คุณประสก ช่วยอธิบายด้วยว่า การครองผ้าของเณรและพระที่ออกไปบิณฑบาตก็ดี ไปกิจธุระก็ดี จะสังเกตได้อย่างไรว่า ก. เป็นเณรมหานิกายหรือธรรมยุต ข. เป็นพระมหานิกายหรือธรรมยุต"

ข้อนี้สุดที่จะอธิบายให้ทราบได้แน่ชัด เพราะการห่มจีวรของพระภิกษุ สามเณรทั้งวัดมหานิกายและวัดธรรมยุตนั้น เหมือนเครื่องหมาย บอกยศตำแหน่งอย่างหนึ่งของทหาร ผิดแต่ว่าเครื่องและเครื่องหมายยศบางอย่างของทหารออกจะดูง่ายกว่าสำหรับประชาชนทั่วไปที่ไม่เคยเป็นทหาร แต่บางอย่างคนไม่เคยเป็นทหารเช่นผู้เขียนเป็นต้นดูไม่ออกเลยว่าอย่างไรเป็นนายนาวาตรี นาวาโท นาวาเอก เป็นต้น การครองผ้าของพระภิกษุสามเณรก็เหมือนกัน ดูยากสำหรับคนไม่เคยบวช ถึงคนเคยบวชแล้วบางทีก็ดูไม่ออกว่าพระเณรองค์นี้อยู่วัดมหานิกายหรือวัดธรรมยุต ทั้งนี้เพราะวัดมหานิกายหลายวัดครองจีวรเหมือนวัดธรรมยุต

พระเณรวัดธรรมยุตห่มจีวรเฉวียงบ่า ปิดบ่าซ้ายเปิดบ่าขวาอยู่ในวัด แต่เวลาออกนอกวัดไม่ว่าจะไปธุระหรือออกรับบิณฑบาตจะห่มปิดบ่าทั้งสอง เรียกว่าห่มแหวก คือม้วนหรือบิดผ้าเป็นเกลียวขึ้นพาดบ่าซ้าย แล้วมือขวาแหวกออกมาค่อนไปทางขวา

พระวัดมหานิกายเวลาอยู่ในวัดก็ห่มเฉวียงบ่าเหมือนกัน แต่บิดลูกบวบกลม ๆ เข้าหาตัว (ธรรมยุตบิดออก) เวลาห่มออกนอกวัดก็ห่มคลุมไหล่ทั้งสองเหมือนกัน แต่ลูกบวบไม่ได้พาดบ่าเหมือนพระธรรมยุต แต่เอาไปหนีบไว้ใต้รักแร้ด้านข้างซ้าย

ห่มจีวรแบบพระธรรมยุตห่มง่าย ส่วนแบบพระมหานิกายห่มยากและใช้เวลานานกว่าจะเสร็จ ถ้าจะให้ห่มจีวรพร้อมกันแล้วออกรับบาตร พระธรรมยุตจะห่มเสร็จก่อน ส่วนพระมหานิกายจะมัวตลบหัวตลบท้ายอยู่นานกว่าจะเสร็จ

วันหลังจะลงรูปให้ดู

ทางที่ดีขอให้ไปดูที่วัด แล้วนิมนต์พระในวัดให้ท่านสาธิตการห่มจีวรให้ดู ดีกว่ามาถามผู้เขียนซึ่งไม่มีภาพสาธิตให้ดู ทำอย่างนั้นเป็นดีแน่

ตัสส ทายาทา ภวิสสันติ

"ประสก"

ถามตัวเองก่อนจะลงมือเขียนเรื่องข้างวัดนี้ว่าวันนี้จะเขียนเรื่องอะไรดี ตอบตัวเองได้ว่าถ้าเขียนเรื่องธรรมะท่าจะดี แล้วมีเสียงสนับสนุนแนะนำเกิดขึ้นในใจว่าลองดูบ้างเป็นไร เพราะปกติไม่ค่อยได้เขียนถึงธรรมะทางศาสนาพุทธโดยตรงเลย

ปรารภเหตุอะไรดีล่ะ เพราะการเขียนอะไรทางที่ถูกมันต้องมีเหตุปรารภ ? เอาเรื่องที่นายอะไรที่ฆ่านายทหารอเมริกันตาย แล้วถูกหัวหน้าคณะปฏิวัติสั่งให้ประหารชีวิตจนตายตกไปตามกันก็ได้

ถ้าอย่างนั้นเอาเลย แต่ก่อนจะเข้าถึงเรื่องนั้นจะเขียนศัพท์ธรรมะของพระ-พุทธเจ้าให้ดูสักสองสามคำก่อน

คำแรกคือมัตตะ

อย่าไปถามพระเจ้าพระสงฆ์ในวัดเลยว่ารู้จัก คำที่เรียกว่ามัตตะไหม เพราะเป็นหญ้าปากคอกสำหรับพระสงฆ์ แต่อยู่สูงและอยู่ไกลสุดเอื้อมจากความเข้าใจของชาวบ้านเหลือเกิน

มัตตะคือความพอดี ไม่มาก ไม่น้อย ไม่สูง ไม่ต่ำ ไม่อ้วน ไม่ผอม

นายสมัย อ่อนวงศ์ หรือใครกันนะ ที่ร้องเพลงลูกทุ่งที่เคยได้ยินว่า

"ตัวเนื้อเย็น ผิวก็เป็นยองใย ไม่เล็ก ไม่ใหญ่ พอดีพอดี"

เจตนารมณ์ของเพลงบทนี้ จะหมายสูงหมายต่ำ สุภาพหรือหยาบอย่างไรก็ตามเถิด แต่ก็เป็นอย่างเดียวกับความหมายของมัตตะนั้นเอง

มัตตะเป็นชื่อของนามธรรมฝ่ายคุณธรรมจึงแปลว่าความพอดี ถ้าใช้เป็นชื่อของคน และเป็นคุณบทของคน คือคนที่รู้จักความพอดี ก็เรียกว่ามัตตัญญู แปลว่า ผู้รู้จักประมาณหรือรู้จักความพอดี

มัตตะหรือมัตตัญญูนั้นเป็นข้อปฏิบัติสำหรับชาวบ้าน เรียกว่าอยู่ในขั้นโลกิยธรรม เป็นหลักปกครองตน ปกครองคนอื่นในทุกด้าน แต่ถ้าขั้นสูงกว่านี้ขึ้นไป มัตตะจะเปลี่ยนรูปเรียกเป็นว่ามัชฌิมา

มัชฌิมาก็คือมัชฌิมาปฏิปทา ที่เคยได้ยินกันว่าทางสายกลางนั่นเอง

มัตตะกับมัชฌิมา โดยรากศัพท์แล้วอันเดียวกันนั่นเอง เพียงแต่มัตตะใช้เรียกธรรมะข้อปฏิบัติในขั้นโลกิยธรรมและมัชฌิมา เรียกธรรมะในขั้นโลกุตตรธรรมเท่านั้น

พระพุทธเจ้าสอนว่า สุรุ่ยสุร่ายเกินไปก็ไม่ดี หรัพย์ที่หามาได้จะไม่พอใช้ มัธยัสถ์เกินไปก็ไม่ดี จะกลายเป็นมัจฉริยะคือความตระหนี่ ไม่รู้จักพี่ไม่รู้จักน้อง ขาดความเอื้ออารี ไม่รู้จักให้ทานการแบ่งปัน

ต้องมีมัตตะ คือพอดี ๆ กับการใช้จ่ายให้พอดีกับรายได้และความจำเป็นของแต่ละคน

มีปัญญาอย่างเดียวก็ไม่ดี เพราะจะไม่ยอมเชื่ออะไรหมด ต้องมีศรัทธาควบด้วย มีศรัทธาอย่างเดียวก็ไม่ดี เพราะจะเที่ยวเชื่อถืออะไรเลอะเทอะเสียหมด ต้องมีสองอย่างจึงจะเกิดมัตตะ

มีขันติความอดทนอย่างเดียวก็ไม่ดี จะเป็นคนกระด้างกระเดื่อง ไม่รู้จักเคารพนบไหว้ ต้องมีโสรัจจะคือความสงบเสงี่ยมอย่างเดียว มีโสรัจจะความสงบเสงี่ยมอย่างเดียวก็ก็ไม่ดี จะกลายเป็นคนอ่อนแอทำอะไรปวกเปียกไปหมด ต้องมีขันติถ่วงให้เกิดดุลย์เป็นมัตตะ คือพอดี ๆ

เมตตา คือความรักใคร่ (ไม่ใช่รักใคร่ในทางเพศ นั่นเรียกว่าราคะ-ความกำหนัด) ความปรารถนาดีต่อคนอื่น

มีเมตตาอย่างเดียวก็ไม่ดี เห็นใครเดือดร้อนเป็นทุกข์ก็จะวิ่งเข้าไปช่วยเหลือเขาหมด เหมือนพระภิกษุหลวงพ่อหลายรูปที่ท่านอยากจะออกไปช่วยคนทั้งโลกให้เขาพ้นจากความทุกข์ทุกคน

ที่สนามหญ้าหน้าฝนหญ้าขึ้นเขียวชอุ่ม เจ้าของปล่อยไว้ยังไม่ตัด หมายใจว่าพอหมดฝนแล้วจึงจะตัด เขียดเข้าไปอยู่อาศัย พอฝนตกมันก็จับคู่กันรำวงเปล่า, มันผสมพันธุ์กันน่ะ พอได้ยินเสียงเขียดร้องเพลง งูก็มา พองูมาเขียดก็หนี เจ้าของบ้านกำลังยืนดู และกำลังจะเงื้อไม้ไล่งู ก็ไม่ทันเสียแล้ว งูฉกเอาเขียดไปกินเสียแล้ว

เจ้าของบ้านมีเมตตาเขียดเกินไป จึงเสียอกเสียใจว่าเขียดตายและเข้าท้องงูเสียแล้ว จะฆ่างูก็ไม่กล้า กลัวบาป เลยเป็นทุกข์ที่ไม่อาจช่วยเขียดได้

นี่คือคนมีเมตตาอย่างเดียว ไม่ดี เมื่อพระพุทธเจ้าสอนให้มีเมตตา จึงทรงสอนอุเบกขาควบ เพื่อถ่วงอำนาจของเมตตาให้อยู่ในขอบเขตของมัตตะ

อุเบกขาคือความวางเฉยในกรณีที่ไม่อาจจะช่วยเหลือใครเขาคนอื่นได้ เพราะสุดวิสัย

มีอุเบกขาอย่างเดียวไม่มีเมตตาก็ไม่ดี เพราะโลกทั้งโลกจะอยู่เฉย ๆ เหมือนคนจิตว่าง ใครเป็นอะไรก็ช่างมัน ไม่ใช่ธุระของข้าเหมือนตัวละครในนิยาย "ยายกะตาปลูกถั่วปลูกงาให้หลานเฝ้า" ต้องมีเมตตาควบด้วย

ประสกรู้สึกอย่างไรกับนายอะไร ที่ฆ่านายทหารอเมริกันตายแล้วถูกประหารชีวิตนั้น ?

อุตส่าห์มาถึงประเด็นที่ตั้งไว้นั้นจนได้

ประสกเป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้า นับถือพระรัตนตรัยไม่แปรปรวนเป็นอื่นก็เจริญรอยตามพระพุทธบาทตั้งอยู่ในอุเบกขาว่า

สัพเพ สัตตา – สัตว์ทั้งหลายทั้งปวง

กัมมัสสกา — มีกรรมเป็นของตน

กัมมพันธู – มีกรรมเป็นเครื่องผูกพัน
กัมมโยนิ – เกิดมาจากกรรม
กัมมปฏิสรณา – มีกรรมเป็นที่พึ่งเฉพาะ
ยํา กัมมัง กริสสันติ – ผู้ใดทำกรรมอย่างใดไว้
กัลยาณังวา ปาปกัง วา – ไม่ว่าดีหรือชั่ว
ตสส ทายาทา ภวิสสันติ – ย่อมได้รับผลกรรมนั้น

เวชกรรม

"ประสก"

ได้ทราบข่าวครั้งสุดท้ายเมื่อวันเสาร์ที่แล้ว พระภิกษุสมัย สุวรรณคงคา เจ้าอาวาสวัดจรูญราษฎร์วราราม ตำบลบางกะปี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ที่เปิดรับรักษาโรคให้แก่ประชาชนชาวบ้านที่เป็นโรคสารพัดชนิด ด้วยวิธีให้เข้าเตาอบควันสมุนไพรดังที่เคยเป็นข่าวมาครั้งหนึ่งแต่เมื่อเดือนที่แล้วนั้น ได้ถูกเจ้าหน้าที่ทางบ้าน-เมืองให้ระงับการรักษาโรคนั้นเสียแล้ว

ท่านรองเจ้าอาวาสวัดดังกล่าวนี้ ท่านก่อโรงอบด้วยอิฐถือปูนมิดชิด ห้องอบห้องหนึ่ง ๆ จุคนป่วยได้ประมาณห้องละ ๑๐ คน ถึง ๑๕ คน ตั้งหม้อกะทะไว้ข้างนอกต่อพวยเข้าเตาอบ ในหม้อกะทะนั้นมีเครื่องยาสมุนไพรหลายชนิด พอต้มให้เดือดไอยาก็จะระเหยไปตามท่อพวยเข้าโรงอบ คนไข้ทั้งหญิงทั้งชายก็จะผลัดผ้านุ่งผ้าขาวม้าบ้าง ผ้าถุงกระโจมอกบ้าง เข้าไปอบควันอยู่ข้างใน

ความที่เป็นข่าวนั้น ปรากฏว่าคนไข้นั้นเป็นโรคร้ายแรงสารพัดชนิด เช่นวัณโรค โรคหืด โรคมะเร็ง มาจากท้องถิ่นต่าง ๆ ไปขอให้ท่านรองเจ้าอาวาสรักษาก็ว่าทุเลาบ้าง หายบ้าง เท็จจริงแค่ไหนไม่ทราบแน่

จะลองแทรกข้อความอื่นเข้ามาบ้าง กล่าวคือเตาอบไอยาสมุนไพรที่พระภิกษุที่เป็นข่าวใช้รักษาโรคให้ชาวบ้านนี้ ดูจะเป็นทำนองชันตาคารสมัยพระพุทธเจ้า

ชันตาคารแปลกันว่าเรือนไฟ รูปร่างจะเป็นอย่างไรไม่ทราบ เป็นห้องหับมิดชิด ใช้เป็นที่อบกายให้เหงื่อออกเหมือนกับเข้ากระโจมไฟ สมัยต่อมาใช้เป็นที่บำบัดอาพาธเช่นเมื่อยขบตามตัว พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สมัยนั้นเคยใช้กันแทบทุกวัด จนมีธรรมเนียมพุทธบัญญัติว่าเมื่อเวลาพระภิกษุเข้าอบกายในชันตาคารเปลือยกายได้ไม่เป็นอาบัติเหมือนเวลาอยู่ในน้ำ หรือในห้องมืด

แต่ขันตาคารที่ว่านี้ พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ใช้เป็นที่อบกายบำบัดอาพาธระหว่างพระสงฆ์ด้วยกันไม่ได้ใช้สำหรับเป็นที่ให้การรักษาโรคภัยไข้เจ็บแก่ชาวบ้าน คงจะเป็นเพราะพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยห้ามพระสงฆ์ประกอบเวชกรรม คือการทำหน้าที่รักษาโรคภัยไข้เจ็บแก่ชาวบ้านนั่นเอง

วกเข้าไปต่อเรื่องข้างต้น กล่าวคือท่านรองเจ้าอาวาสที่ให้การรักษาโรคแก่ชาวบ้านดังกล่าวนั้น เวลานี้ได้ข่าวว่าทางเจ้าหน้าที่บ้านเมืองได้ขอร้องให้ท่านยุติการรักษาโรคด้วยวิธีดังกล่าวเสียแล้ว

เจ้าหน้าที่ดังกล่าวนี้ คือนายอำเภอเมืองชลบุรี พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ตำรวจ คือผู้บังคับกองเมืองและอนามัยจังหวัดได้เดินทางไปยังวัดดังกล่าว เมื่อวันที่ ๖ เดือนนี้ ให้คำชี้แจงแก่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นพระหมอ และชาวบ้านที่มาขอรับการรักษาวิธีนี้ เป็นการผิดกฎหมายว่าด้วยการประกอบโรคศิลปแผนโบราณ เพราะผู้ทำหน้าที่รักษาไม่ได้ขออนุญาตจากทางราชการ อีกประการหนึ่งการรักษาด้วยวิธีนี้ จะทำให้เกิดการระบาดของเชื้อโรค เพราะคนไข้บางคนเป็นโรคติดต่อ เช่นเป็นวัณโรค

พระภิกษุท่านก็ดูรู้สึกว่าง่าย คือเชื่อฟังคำชี้แจงของเจ้าหน้าที่ทางบ้านเมือง แล้วยุติการรักษาโรคด้วยวิธีดังกล่าว แต่พวกชาวบ้านที่ไปขอรับการรักษารู้สึกจะไม่พอใจ เพราะต่างร้องเรียนให้พระเปิดการรักษาโรคต่อไปอีก แต่พระท่านก็ไม่รักษาให้ เพราะท่านปฏิบัติตามที่เจ้าหน้าที่ของทางราชการขอร้องแต่โดยดี

พระภิกษุรักษาโรคให้ชาวบ้านนั้น ถึงแม้จะผิดวินัยของพระพุทธเจ้าที่ห้ามพระภิกษุประกอบเวชกรรม แต่ผู้เขียนก็ไม่ตำหนิท่าน เพราะเห็นอำนาจน้ำใจเมตตาของท่าน ท่านเห็นความทุกข์ของชาวบ้านอันเกิดจากโรคภัยคุกคาม โดยเฉพาะในถิ่นที่ขาดแคลนหมอท่านก็ทนนิ่งอยู่ไม่ได้ ปกติพระท่านรักษาให้ฟรี ๆ ไม่เรียกค่ารักษาเหมือนหมอชาวบ้าน น้ำใจพระสงฆ์ศาสนาพุทธจึงน่าบูชากราบไหว้อย่างนี้

แต่ผู้เขียนมีความเห็นว่า ในท้องถิ่นที่การแพทย์สมัยใหม่เจริญ การไปยังโรงพยาบาลและสุขศาลาสะดวกพอที่ประชาชนจะไปรับการรักษาจากแพทย์ได้ พระ

ภิกษุควรจะวางมือจากหมอยาเสีย หันไปทำหน้าที่อย่างอื่นที่ท่านถนัด ที่ไม่ต้องอาบัติ และเป็นประโยชน์ดีกว่า

โดยข้อเท็จจริง ชาวบ้านโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นที่ไม่เจริญด้วยการศึกษา มักเชื่อถือพระเจ้าพระสงฆ์ ความเชื่อถือนี้เกิดจากอำนาจเมตตาของพระสงฆ์โดยตรง คือพระสงฆ์ไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ชาวบ้าน ไม่เหมือนเจ้าหน้าที่ของทางบ้านเมืองบางส่วนที่กำลังเที่ยวอบรมชาวบ้านให้เป็นคอมมิวนิสต์โดยอ้อม

ทำอย่างไรน่ะหรือ ! ชาวบ้านยากจนเวลามีงานประเพณี เขาอยากสนุกสนานตามวิสัยชาวบ้าน แต่เขาไม่มีปัญญาจะหาเงินไปซื้อเหล้าที่รัฐบาล หรือพ่อค้าคนจีนที่ได้รับอนุญาตให้ผลิตจำหน่ายได้ เขาก็ทำเหล้าเลี้ยงกันเอง แล้วคนของรัฐบาลก็เที่ยวออกไปอาละวาดชาวบ้านด้วยการจับเหล้า

นี่คือวิธีข่มเหงน้ำใจชาวบ้าน ไปจับเขาทำไมในเมื่อพวกเขาไม่ได้ทำเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่พอที่จะทำให้รัฐบาลขาดรายได้ด้านภาษีเหล้า

ชาวบ้านเชื่อพระสงฆ์ พระสงฆ์กับชาวบ้านจึงเป็นมิตรสนิทกันที่สุด แม้แต่ในดินแดนผู้ก่อการร้ายชุกชุม พระเจ้าพระสงฆ์ในท้องถิ่นเช่นนี้ก็ไม่เคยเดือดร้อนเลย

เพราะเหตุที่ชาวบ้านเชื่อถือพระสงฆ์เช่นนี้ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ถ้าพระสงฆ์จะฉวยโอกาสใช้ความเชื่อถือที่ชาวบ้านมอบให้นี้ ให้เป็นประโยชน์จะดีไม่น้อยเลย

ถึงจะสั่งสอนชาวบ้านให้เข้าใจในหลักศาสนาพุทธ ได้กว้างขวางสู้พระสงฆ์ในกรุงในเมืองที่ได้รับการศึกษาสูงไม่ได้ เพราะพระภิกษุบางรูปได้รับการศึกษาน้อยก็แนะนำในเรื่องให้รู้จักรักษาสุขภาพ อนามัย แนะนำให้ไปหาหมอที่โรงพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย

บอกให้ตั้งอยู่ในศีล ๕ ประพฤติดี ประพฤติชอบ แค่นี้ก็ถมเถไป จะเกิดประโยชน์และไม่เป็นภัยเหมือนการรักษาโรคให้ชาวบ้านอย่างนั้น

ยัดใส่ในองค์พระพุทธรูป

ความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปไม่ใช่เรื่องเหลวไหล ที่ยัดใส่เข้าไปในองค์ของท่าน

โดย "กามหุโณ"

หลวงพ่อพุทธโคดม ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่เวลานี้มีผู้จัดอันดับถวายท่านว่าเป็นพระพุทธรูปที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ซึ่งพระภิกษุชั้นเจ้าอาวาสองค์หนึ่ง คือหลวงพ่อขอม แห่งวัดไผ่โรงวัวหรือวัดโพธาราม อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้เป็นผู้สร้างด้วยเงินทุน ๕ ล้านบาท สร้างไว้ที่บริเวณกลางแจ้ง ที่ไร้ฝาหลังคามุง ไม่ไกลจากบริเวณดังกล่าวนั้น เวลานี้ได้ทราบข่าวว่าได้เกิดสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในบริเวณเดียวกับที่ท่านประดิษฐานอยู่ขึ้นมาแล้ว

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ว่านี้คือ น้ำพุที่ไหลออกจากฐานของพระพุทธรูปอีกองค์หนึ่ง ซึ่งหลวงพ่อขอมผู้สร้างหลวงพ่อพุทธโคดมอัญเชิญท่านมาประดิษฐานไว้ ข่าวเขาบอกว่าเป็นพระพุทธรูปยืนปางประทานพร ซึ่งหลวงพ่อขอมได้ท่านมาเมื่อหลายปีแล้ว ได้มาแล้วก็ประดิษฐานท่านไว้ในบริเวณเดียวกันกับที่สร้างหลวงพ่อพุทธโคดม แต่เมื่อสร้างหลวงพ่อพุทธโคดมเสร็จแล้วและจัดแต่งบริเวณให้เป็นที่สวยงาม พระพุทธรูปยืนปางประทานพรองค์ที่กำลังเกิดมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์นี้ก็ดูเกะกะสถานที่ไป ทางวัดจึงคิดจะย้ายท่านไปประดิษฐานไว้ที่อื่น โดยให้นายช่างกระเทาะแท่นคอนกรีตออกแล้วเลยเกิดมีน้ำพุไหลออกมา

พอเห็นน้ำไหลออกจากใต้ฐานคอนกรีตที่องค์พระประดิษฐานอยู่ ชาววัดและชาวบ้านก็แตกตื่นกัน พวกชาวบ้านแถวนั้นและถิ่นอื่นต่างก็แห่มาตักเอาไปกินและอาบ ไม่ใช่กินและอาบเหมือนกินและอาบน้ำอย่างธรรมดา แต่กินและอาบเพื่อรักษาโรคภัยไข้เจ็บ เพราะเห็นว่าเป็นน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์

น้ำที่ว่านี้ ข่าวเขาบอกว่าถ้าวันไหนเกิดฝนตกจะไหลออกมาน้อย แต่ถ้าวันไหนฝนไม่ตกจะไหลมาก ไหลออกมาไม่หยุดประมาณได้เดือนกว่าแล้ว คนแย่งกันตักไม่ขาดสาย หลวงพ่อขอมท่านก็เห็นว่าเป็นน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์ แต่ท่านคงอยากให้ศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น ท่านจึงทำน้ำมนต์ของท่านเข้าสมทบกับน้ำที่ไหลออกจากฐากพระพุทธรูปครึ่งต่อครึ่ง

ศักดิ์สิทธิ์จริงหรือไม่ ? ผู้เขียนจนด้วยเกล้าที่จะตอบได้ ได้ยินแต่จากปากเขาว่า ซึ่งก็ตรงกันแทบทุกตัวอักษรกับเรื่องที่ถือกันว่าศักดิ์สิทธิ์รายอื่น ๆ ที่เคยเกิดในเมืองไทยมาแล้วนับไม่ถ้วนทั่ว คือใช้รักษาโรคอะไรไม่ว่าจะร้ายแรง ถึงขนาดนายแพทย์แผนปัจจุบันเหลือวิสัยหรือโรคธรรมดาสามัญ เป็นหายเหมือนปลิดทิ้งทั้งนั้น ใช้ประพรมข้าวกล้าในนาข้าวกล้าก็งาม โรคและศัตรูพืชก็หาย ถ้าเป็นจริง โรงงานผลิตปุ๋ยและยาฆ่าศัตรูพืชทั้งหลายทั้งปวงคงบั่นปิดราวนี้แน่นอน

เรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่าเกิดอันตรายเป็นอย่างยิ่ง มีทั้งอันตรายทางกายและทางใจ ทางกายคือโรคอันจะเกิดจากการตักเอาน้ำไปดื่มกิน ส่วนทางใจคือความงมงายหลงผิด ถ้าน้ำนั้นศักดิ์สิทธิ์จริง และความศักดิ์สิทธิ์ทำลายเชื้อโรคได้เหมือนยาเหมือนเคมีอย่างอื่นก็ไม่มีปัญหา แต่ถ้าไม่ศักดิ์สิทธิ์จริง หรือพิสูจน์ไม่ได้ว่าเป็นอย่างนั้นแล้วจะทำอย่างไร ใครจะรับผิดชอบถ้าเกิดมีคนตายกัน และมีโรคระบาดขึ้น

ความงมงายหลาผิดเป็นอวิชชา เป็นปฏิปักษ์กันกับพระศาสนาของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าสอนให้คนมีวิชชา วิชชาคือสติปัญญาสำหรับพิจารณาเห็นเหตุผลและวินิจฉัยเป็นปัญหาต่าง ๆ ได้ ถ้าจะเรียกพระพุทธเจ้าหรือพระศาสนาของพระองค์เป็นเครื่องมือรณรงค์ พระพุทธเจ้าหรือพระศาสนาของพระองค์ ก็ได้รณรงค์กับอวิชชาหรือความงมงายของคนในโลกมาเป็นเวลาตั้งสองพันกว่าปีมาแล้ว ทุกวันนี้ผู้เป็นศาสนทายาทคือทำหน้าที่ต่อต้านความงมงายของคนสืบต่อจากพระพุทธเจ้าคือพระสงฆ์สาวกรองลงมาคือพุทธศาสนิกชนผู้พอมีสติปัญญาหรือความรู้ทางด้านพระศาสนา ทั้งนี้เพื่อช่วยเป็นกำลังของทางบ้านเมือง คือกระทรวงศึกษาธิการที่รับผิดชอบให้การศึกษาแก่พลเมืองอีกโสดหนึ่ง

ความเชื่อถือของคนในโลกนั้นไม่ใช่สิ่งที่เหลือวิสัยที่จะแก้ได้ ถ้าเป็นแม่น้ำก็เป็นแม่น้ำสายใหญ่สายหนึ่ง ซึ่งมนุษย์ผู้มีสติปัญญาสามารถเปลี่ยนทิศทางเดินเสียใหม่ได้ พระพุทธเจ้าเปลี่ยนมาเสียมากต่อมากแล้ว จนกองกูณฑ์สำหรับบูชาไฟหายไปหลายร้อยกอง พวกทาสและสัตว์ที่ร้องระงมเพราะถูกจับเข้าบูชาไฟก็หยุดเสียงร้อง กลิ่นเนื้อสดเหม็นเมื่อถูกไฟไหม้ก็หายไป กลายเป็นวิหารแสดงธรรม เป็นเสียงสรรเสริญพุทธคุณและเป็นกลิ่นธูปควันเทียนบูชาพระรัตนตรัย

ความเชื่อในพระศาสนา และในองค์พระพุทธรูปว่าศักดิ์สิทธิ์นั้นเป็นของดีอันประเสริฐหนักหนา ควรจะรักษาน้ำใจนี้ไว้ไม่ให้เชื่อผิดในลัทธิวัตถุนิยม คือลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่ควรจะอธิบายว่าความศักดิ์สิทธิ์ของพระศาสนาและของพระพุทธรูปนั้น เป็นความศักดิ์สิทธิ์ในฐานเป็นส่วนหนึ่งที่เสริมสร้างให้คนเกิดสติปัญญา ไม่ใช่นำเอาเรื่องเหลวไหลที่พิสูจน์ไม่ได้ยัดใส่เข้าไปในองค์ของพระศาสนา และพระพุทธรูปแล้วบอกว่าใช้รักษาโรคภัยไข้เจ็บได้

ศาสนาพุทธไม่มีหน้าที่รักษาโรคทางกาย โรงพยาบาลสงฆ์ที่มีพระสงฆ์เป็นหมอไม่เคยเกิดในวัด พระวินัยสงฆ์เสียอีกห้ามพระสงฆ์รักษาโรคทางกายให้ชาวบ้าน เมื่อคราวพระพุทธเจ้าประชวรก็ได้หมอหลวงของพระเจ้าพิมพิสารถวายการรักษา ศาสนาพุทธรักษาโรคทางใจคือกิเลสของคนอย่างเดียวเท่านั้น

เจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณ

- ท่านพุทธทาสภิกขุ
- ท่านปัญญานันทะภิกขุ
- พระปลัดเสนอ สิริปัญโญ เจ้าอาวาสวัดตโปทาราม
- ศาสตราจารย์ นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี
- ประสก และคามหุโณ

ที่ได้กรุณาเอื้อเฟื้อให้พิมพ์บทความของท่าน เป็นวิทยาทาน ในการพระราชทานเพลิงศพ นายไว อุดมวงษ์ ครั้งนี้ด้วย

พิมพ์ที่ ปราโมทย์การพิมพ์
5/3 ซอยสหมิตร มหาพฤฒาราม โทร. 38329

พ.ต.ต. ปราโมทย์ ศรีภิรมย์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๑๕